

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 02778

HOLEM UN VAHR

Sara Reisen

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שרה ריזען.

חַלּוֹם אָזֶן וְאָדָר

פערלאג „פראנרעם“.

ווארשא.

תרע"א - 1911

Типографія Ф. Баумріттера, Красицькій пл. № 6
ВАРШАВА 1911 р.

אינה אלט:

5	דער מלאָך פון גליק.	I
11	אונפערגעטליךיט.	II
17	חלומות.	III
23	פון דער אלטער ווועלט.	IV
31	טוית און לעבען.	V
41	אַהֲן שאלות.	VI
47	ערוואָרטונג.	VII
59	דער נאָסְט.	VIII
67	ערינעָרונגען.	IX
78	נאָך יומּ-טּוּב אֵין שטעדטיל.	X
81	אֵין אַ פריהָלִינְגּס-אוּעָנד.	XI
85	אנַאֲוּמִיסְטּוּר נַאֲכְטְּלָעְגּוּר.	XII
91	די השגחה.	XIII
97	אנַעֲרָב שְׁבוּוֹת.	XIV
103	קוֹוָאַרטִּירָאַנְטִיעָן.	XV
109	דאָם גְּרוּיְסָע גְּעוּוִינְסָמִים.	XVI

14/2
11-29-13

דער מלאך פון גליק.

דער מלֿאָך פּוֹנְגַּלִּיךְ.

(א מ ע ש ח ' ל א).

און דער בזרא און געועסטען אוסף זיין כסא-הכבוד און האט צופריזען געוקט אוסף זיין ני בעשאפענער וועלט.
ארום דעם פֿסָא-הכבוד האבען מלֿאלים געושׂוּכְט און האבען דעם בזרא שירה געוענגען, און איבער דער יונגער נײַ-ער ער און דער מלֿאָך פּוֹנְגַּלִּיךְ געפּלוֹיגַען און האט בערגוּסֶט און געבענשֶׁט אלּין, וואָס דער בזרא האט בעשאפען אוסף אָהָר. יונגע און געוען די ערדר, רײַין און אָהָן זינְד. אָהָן שיילְכֶּט מַעַמְּחַשְׁבָּזֶת האט דער וואָלֶףּ נאָלְגַעְקָט די שאָפּ, און דער ליַבּ האט נישט געועט זיין שפּוּן אָן פְּלִיטְשָׁן אָן בלְטָם. אָהָן דער מלֿאָך פּוֹנְגַּלִּיךְ אָהָן געפּלוֹיגַען וואָלֶד אָיִן, וואָלֶר אָזִים אָונְטָעֵר דעם בלְוַעַן, דּוֹרְכוֹלְטִינְגַּען הימּעַל, אִיבָּעָר דער נוּנְעָר יונגער וועלט, אִיבָּעָר קְנוּנָעָר האט אָיהם נישט געֻרְפָּעָן, קְנוּנָעָר האט אָיהם נישט בעדראָפֶט.
און לאָגָנָן אָהָן ער אָזִי געפּלוֹיגַען, בֵּין ער האט אַשְׁעָנָעָם גַּאֲרָטָעָן דערזעהן מיט יונגע, וואָנְדָעָר-הוֹיכָע בּוּמְעָר. אָזִי די שפּוּצְעָן פּוֹנְגַּלִּיךְ האבען זיך געוענט אָזִיףּ ווַיְיַעַן לאָגָנָע שׂוּעָרָץ צוּוּיָּעָן, אָהָן וַיְיַעַן האבען בערגוּסֶט די ער מיט זיעָר געֻזָּאנָג אָהָן צוּפְרִיעְדָּעָנָהִיט.
און אָהָן דעם שענָעָם גַּאֲרָטָעָן, צוּוּשָׁעָן די שׂוּעָרָץ צוּוּיָּעָן, פּערהַגְּלָט אָהָן הוַיְכָעָן גַּרְגָּעָם גַּרְאָו זעְנָעָן וַיְיַדְעַ גַּעַזְעָן. זַי אָהָן בעשאפען געוען פּוֹנְגַּלִּיךְ זַי בֵּין, אָהָן דָּאָך אָהָן זַי שׁוּנָעָר געוען פּוֹנְגַּלִּיךְ שְׁטָעָדוֹן אָהָן הַיְמָעָל.

בעשאפאנדיג זי, און דער בורה ענטציקט און בענינס-
טערט געווין, ער האט און זיך דערפיהרט קראפט נאך פיעיל
וועטטן צו שאפאן.

אונן זיך געוועסן דעם קאָפ איזן די הענד, און צוּוִין
שען איהרע פינגעער האט אַטערער ריאַן ווי קרייסטאל געפֿונקעלט.
דאָס איז געווין די עירשטע טרער, וואָס די פֿרְזֵי האט
בעשאנקט די ערֶד, און די ערֶשטע טרער, וואָס דער מלְאָך
פֿון גֶּלְיִק האט און דעם מענְשׁעַנְס אַוְגַּד ערֶזְעָהן.
אונן דורךענוּמָן מיט מְטוּנְגָּפִּיהָל, האט דער מלְאָך צו
דער פֿרְזֵי גֶּעֲנָאָגֶט:

— גְּרוֹזִים מְוִי זַיְן דִּין צָעֵר, וַיְיַל דַּו הָאָסְטַּדְּ דִּין אַוְגַּן
מיט טרערהען בענעצט, און מיט טרײַעֶר האָסְטוּ גֶּעֲמָאָלְטַּדְּ דִּין
שְׂפִּים. דַּעֲרָצָעָהָל מִיר דִּין וּוְעַד דַּיְר הַעֲלָפָעָן, וַיְיַל
אַיך בֵּין דער מלְאָך פֿון גֶּלְיִק.

— גֶּלְיִק? — האט זיך פֿערְוָאוֹנְדְּרָעַט גֶּעֲפָרָעַט, — פֿאַרוֹאָם
הָאָב אַיך פֿון דִּיר קִיְּנוּמָאָל נִשְׁתַּחַט גַּעֲהָרָט, און פֿאַרוֹאָם בִּינוֹתָו
פֿרְיַהָעָר נִשְׁתַּחַט גַּעֲקוּמָן, פֿרְיַהָעָר אַיְלָרָעָר אַיך הָאָב דעם עַפְּעַל
פֿערְזָוָט? אַיְצַט בֵּין אַיך פֿערְשָׁאָלְטָעָן! אַון מִין
קְלָהָה וּעְלָעָן מְוֻעָן גַּעֲנִיםָּן אַלְעָמָעָן קְוּמָעָנְרָעָר רָוּות, און
איַבְּעָר וּאַלְעָמָעָן וּוּעַט גַּעֲוּלְטִיגָּעָן דער מְוּיט. אַלְמָקִיט אַון
טוּיט, קְרָאנְקָהִיט אַון שְׁמָעָרָץ וּוּעַט מִין קְלָהָה בְּרָעַנְעָן דער
וּעְלָט. אַון אַיך אַלְיַיְן פֿירָהָל, וּוּי אַיבְּעָר מִין קָאָפַּשׁוּבָט
שְׁיַיְן אָסְטַּדְּ דער מלְאָך פֿון טְוּיט.

אונן עַס וּוּעַט קְוּמָעָן אַטָּג, וּוּעַן די וּלְעַלְתָּו וּוּעַט זַיְן
פּוֹל, וּוּי אַיְצַט מִיט זַיְן אַונְגָּנָן, וּוּעַט קְוּמָעָן דער טְוּיט אַון
וּוּעַט אַגְּנָעָן שְׁמְרָעָנָג: «גַּעֲנָגָג». ער וּוּעַט מִיר פֿערְשָׁלִיסָעָן די אַוְגַּן
גַּעַן, פֿערְקִיְּהָלָעָן מִין אַטָּעָם, אַון וּוּעַט מִיקָּדָאָבְּגָעָן דער
ערֶד, דער קְאַלְטָעָר עֶרֶד! דעם שְׁרָעְקִילִיכָּעָן מלְאָך פֿון טְוּיט.
אונן אַזְּוִי וּוּעַט זַיְן מִיט יְעָדָעָן, מִיט יְעָדָעָן קִינְדָּמִינְעָם, וּוּאָס
וּוּעַט קְוּמָעָן אַוְיפַּעַט דער עֶרֶד. אַוְבַּד דַּו קָעְנָסָט דעם מלְאָך פֿון
טוּיט פֿערְנִילָעָן, וּוּעַל אַיך פֿרְעהָלִיךְ מַאֲכָעָן מִין שְׂפִּים, אַון

קיעין טרעהר וועטטו מעהר און מיטן אויג נישט זעהן . דאן וועלך איך דורך בערגיסען און רופען מיטן אויסטליינער . און אומעטינגעשטיל האט דער מלאך פון גליק געאנט : פערנינטטען דן קלהה פון בורא האט ער קיון שליטה נישט , אבער ער וועט אינחד געבען דוח און צופרירענחתיט און דן טען , וואס גו ווועט ווין אויף דער ערדר .

אין זין האט ווידער גענטפערט מיט שטילען וועה : — עס וועגען מיר אבעגעעהטל מעג זים ליעבען , און ביטס סוף שטעהט דער נרויזאמער מלאך , און אליע מאג שרעקט ער מיט ווין קומען , און מיט אליע אוניעקרוייבען פון טונד . אט וועט ער קומען ... אט קומט ער ... און שטיל א פאך טהענדיג מיט וויאץ וויסע פליינלאן , האט דער מלאך פון גליק פערלאזען דין פרוי , און אינזoidער איבער דעם נארטען געפלזיזען — דא האט ער דעם שלאנגע דערושהן .

א פערשאלטטעןער , און ווין הארץ געווין פול מיט האט , און ווין בליק פול מיט צארן , ערננד און וועה . ארטס דין ווינקלען פון ווין מזיל און א ניפטיניגר שויים געשטאנען , און ווין גע ליבען האבען מיט קליזה געשייפעט . און אראבלאענינג וויך איבערן שייאנגן מיט ווינע וויסע פליינלאן , האט דער מלאך פון גליק צו איהם געאנט : — ערענדרער קעמאפער ! דו טוחסט מיר ליעיד . איך בין געקומען דיין צארן שטילען , דיין האט פעריאגען און דיין פער צווייפעלטען בעליך העל מאכען . איך וועל דיר געבען גליק , וויל איך בין דער מלאך פון איהם .

— ביזט מיך טרייסטטען געקטטען ? — האט שטומטיש חילדר דער שלאנגע געלאלט . און פון ווין לאקען האבען דין בויז מאער געשויידערט און סיינען האסטוי דין פירות געפאלאן פון זיך . און מיט ווילדען צארן האט דער שלאנגע געיאט : — דו ביזט גליק , אבער מיר קענסטו ווועיג געבען , איך פאדער גראסערם , וויך דו אליען פערמאגסט . אבער ווון דו ווילסט און קענסט מיר העלפונג פערנינטטען אליע , וואס איהם געהערט . דאן ביזטו מיר ברידער , איך נאכט דין טין האנד ,

— אויף דעם האט אנד קיון שליטה נישט .
קיון שליטה נישט ! — האט געדונערט דעם שלאנס
געלעטער, דורבןעוועבט מיט צארן, האט אונ פערצוויספלונג .
אונ אין דעם זיעבענטען הימעל האט זיך פון דעם דאינו-
גען געלעטער דער בסא-הכבוד געטריזסעלט — דאס האט גע-
צארנט דער, וואס אונ גזעעסן אויף אוניהם ...

אונ זידער אונ דער מלאך פון גליק אייבער דער ני בע-
שאפענער ערדר געפלויינען, אונ האט פאר זיך אנארט געוויטט,
אייבער קינגער האט איהם נישט גערופען צו זיך . שטיל אונ גע-
ווען אויף דער ערדר, אונ מינעד אונ דערשלאגען אונ ער צו-
רייק אונ הימעל געפלויינען אונ פאר דעם בסא-הכבוד געפאלען .
אלע מלאלים פון הימעל האבען איהם איזומגענערת, אונ ער
האט זי מיט וועה דערצעהטלט, איז אויף דער גיעבר ער דער האט
ער פאר זיך קיון ארט נישט געפונען . ער האט שטיל געווינט,
אונ אלע מלאלים, זינע ברודער, האבען איהם געטריזט אונ
זינע טיעפער ליידען . אונ דורבןענוומען מיט צער פון זיער מיע-
דען ברודער זענען זי אַלְעַ פָּרִין בסא-הכבוד געפאלען, אונ
האבען אלע דעם בורא געבעטען, ער זאל דעם מלאך פון גליק
ניט שייקען אויף דער ערדר .
דער בורא האט געבעטען זיין ווארט, — אונ סאיין גע-
ליבען די ער אויף אייביג אונ גליק ...

אנפערנעםלייכרים.

אונפער געטיליכרים.

אויסער די פיעל מענשין, וואם האבען געווואוינט אין דער שטאדט און צוישען וועלכע פיעל זיעזען געוווען געללאגט פון נויט, ערנידערינג פון דהוקות, ענגען דא אוּק געוווען ריבַּע טענשין, וואם זייר לעבען איז געללאסטען אוּוּ ליכט, ווֹן דאס וואסער פון א טיה, וואם ליענט אין א געלען ואמדיגען גלאטען דעם.

אבער ריבַּע און גליקליכער פון די אלע איז ארט געוווען אינער א מענש. דעם נאמען ויענען איז איבערינג אונזירופען. די שטאדט האט איהם גערופען דער גליקליכער.

ער האט געווואוינט אין א שענעם הוי מיט גרויסע פענרטער, דורך וועלכע די אויפגעחנידען ווֹן פלענט שיקען גאנצע בונטען פון אירדער שטראחלען, נישט קוקענדיג אוּז דעם, וואם דאס דאיינען הוין איז געוווען ארומגערינגעטל פון א גרויסען גערילטען גארטטען מיט שאטעהנרגע בויאער, הייך און אלטער ...

דער דאיינער גליקליכער מענש האט א וויב געהאט. מאָל וועלען בעשריבען די שענהייט, וועט איזה זי דורץ ווערטער נישט קענען בענרייפען.

מיך וועלען ואנגן — די האט געהאט שווארץ גליהענידיג אונגען, שווארץ, ווֹן די טיעפסטע און אלטער נאלט, וועלכע האָפַען געלויקטען ווֹן די אויפגעחנידען זין, — וועלען דאָז די דאיינע ווערטער וענגן איבערגעגעבען דעם רײַץ פון אירדער ואָבַדער אָזְנַען ... איז די האָהָר? איז דעם נלאגין פון אירדער געוילט ... דעם צויבערקלאנג פון איזה שטום ... — שוואָן זענען ווערטער צו מאלען די שענהייט! ... איז געוואָרען קראָנק די דאיינע פרזי.

די סיפה דערפּון או געווין אונבעוואסט. איהר מאן דער גליקליכער" האט זי וועהָר אַבְנָעָהִיט, און אַ שְׁלִיעָר פֿוֹן טְרוּיָעָר האט בערצעקט דאס הויז פֿוֹן "דַּעַם גְּלִיקְלִיכְעָן" ... .
די קראאנקע איז געלעגען און האט אַ שְׂוִיגְנְדִּינְגָּעָן גַּעֲקוּקָט אַזְּיפּ אַיהָר הַיִּסְ-גְּלִילִיעֶבְּטָעָן מַעַן ... .
בלאָס איזו זי געווין — קַאַלְטָעַן הַעֲנָד מִיט בְּלִיעָר פֿאָסָעָן אָנוֹ טְשֵׁר די נְעַנְעָל אָן דְּרוֹקָה דָּעַר צָרְטָעָר וּוַיְסָעָר הוִיתָ פֿוֹן גַּעַזְעַט האט שְׁוִין אַרְוִיסְגַּעֲקוּקָט דָּעַר קַאַלְטָעָר שְׁמִיכְעָלָל פֿוֹן טְוִוִּיט ... .

מייט דִּיקְעָן טְרוּיָעָר וְעַנְעָן גַּעַווּן די טָעַג פֻּרְשְׁטָעָלָט פֿוֹן דַּעַם אַלְמָן, זי האַבְעָן זיַּה גַּעַצְיוֹנְגָּעָן פְּאַמְּלָעָה אָן שְׂוֹעָר, זיַּה וְאַלְקָעָן אַיְן אַ קַּאַלְטָעַן הַעֲרְבָּסְטָטָאָג. אַיְן דַּעַם צִימָעָר, וְאוֹ דָעַר טְוִוִּיט האַט זַיְן וּוַיְיָבָס אַוְגָּנָע גַּעַשְׁלָאָסָע, האַט דָּעַר אַלְמָן גַּעַטְאָגָט אָנוֹ גַּעַנְעַלְטִינְגָּט. אָנוֹ בְּיַנְאָהָט, אַיְן שְׂוֹעָרָעָר בְּיַנְקָשָׁאָפָט, פְּלַעַגְט אַעֲרָקְשָׁעָן די לְפָט אָנוֹ זי אַומְּאָרָמָעָן, וּזְהַעֲנָדָיָג פָּאָר זַיְנָע אָויַּגְעָן נְאָר וַיְיָנְעָן פְּרוֹי ... .
אָנוֹ פְּאַמְּלָעָה זַעַנְעָן גַּעַגְאָגָעָן, זיַּה גַּעַגְעָן בְּיַטְעָן אָנוֹ אַיְן חְדוּשִׁים זַיְקָנְגָּעָט ... .
דָּעַר אַלְמָן האַט פֿוֹן דָּעַר פֻּרְשְׁטָאַרְבָּעָנָרָם צִימָעָר נִישְׁתָּגַע אַרְזִים. אָנוֹ קַיְנָעָר — קַיְנָעָר האַט נִישְׁתָּגַע אַרְיָנָה-קַומְעָן צַיְאָהָם בְּרִי נִישְׁתָּגַע צְוַשְׁטָעָרָעָן דַּעַם טְרוּיָעָר פֿוֹן זַיְן הַאָרָץ ... אַיְינָמָאָל — אָנוֹ דְּרוֹיסָעָן אַיְן פְּרִיהְלִינְגָּן גַּעַווּן, בְּלַמְעָן האַבְעָן גַּעַבְלִיחָט, פְּיַינְגָּלָהָאַבְעָן גַּעַזְעָנָגָן, אָנוֹ די עָרָד, דַּעַם פְּרִיהְלִינְגָּס גַּעַלְעֶבְטָעָ, האַט מִילָּד אָנוֹ טְרוּיָעָרִישׁ צָום הַיְמָעָל גַּעַשְׁמִיכְעָלָט אָנוֹ האַט מִיט אַיהָר חַתְּנִים מַתְנּוֹת קַאַקְעָטִירָט ... .
דָּאמָאָלָם האַט דָּעַר אַלְמָן מִיט שְׂוֹרָעָר אַיְמה גַּעַנְמָעָן בְּעַמְשָׁקָעָן, אָנוֹ אַיְן הַאָרְצִין וּוּרְטָבִי אַיְהָם לִיְדָיָג, פּוֹסָט, דָעַר וּוַעֲתָהָאָג פּוֹן אַזְּמָעָט וַיְיָנְגָעָר. אָנוֹ דָּס אַיְן פָּאָר אַיְהָם גַּעַווּן שְׁרַעְקָלִיךְ .
וַיְיָטָט פֿוֹן מַעֲנְשָׁעָן, פֿוֹן לְעַבְעָן, האַט זיַּה מִיט יְעַרְעָן טָאָג אַלְעָן אַיְן אַגְּרִילְטָעָרָן גַּעַבְעָל דָעַר אַזְּמָעָט פֻּרְוּיְקָעָלָט, אָנוֹ מִיט שְׂוֹרָעָר האַט דָעַר אַלְמָן גַּעַפְּיָהָלָט, זיַּה דָעַר אַזְּמָעָט פֻּרְשָׁוּוֹינְדָט. אָנוֹ אַעֲרָהָאַט אַמְּטָעָל גַּעַוּלָט ... .

דו"ר אמאלגנעד נליקליכען קאעדרט זיך אום צום לעבען און טאלט אַנְרוֹיְסָען מַהְלָלֶ-עַיטִי.

אנז יומ-טוב/דינע קליטראער אויז דער גלאָקליטֶער או די געפעט אַרטוּזִים. עער האָט נָאָרְנִישֶׁט דָּרְצָעַהְלָט, וּזְנִיגֶׁגֶן גָּרְעָדָט, נָאָרֶן דֵּי גַּסְּטָם הָאָט עֶרֶג עַטְמָעָן פְּרָעָהְלִיקָה זַיִן. אָן דֵּן אַלְטָעַן וַיְינְגָן פָּוֹן וְזַיִן קָעַלְלָעַר הָאָט עֶרֶג גַּשְׁחִיטָן דָּרְלָאָנְגָּעָן ...

אן דורך די אָפֶנְעַס פֿעַנְטַשְׁעַר, וואווען עס האָקְבָּעַן זיך די
לומטינגעַ קלאנגעַן פָּון די פֿירְדְּלָעַן גַּעֲטְרָאָגָעַן, צוֹאַמְעַן מִיטְעַן אָטָעַם
פָּון פֿרְהַלְּיִינְג, חָאַט זיך צוֹרִיקְנָגְעַקְהָרָת דָּעַר אָמָעַט. דורך די
קלאנגעַן פָּון דָּעַר מוֹזִיקְה האָט דָּעַר אָוּמָעַט צוֹרִיקְ וַיַּן גַּעֲפָוַ
צעַן. אָנוֹ מִיט אִיבְּעַרְגְּנָעַנְבָּקְנִיקִיט פָּון אַהיַסְעַן גַּעֲלִיעְבָּטְעַן אֵין
איַהֲם דָּעַר אלְמָן אַנטְקָעַנְעַן גַּעֲנָאָגָעַן. אָנוֹ אֵין אַמְּוּלְדָּעַן מָאָנִין
צַוְּעַ עַר אַזְוּקְ. «אַלְיַין טָאגְצַט עַר, אַלְיַין —» האָבָעַן בעַוְאוֹנוֹמְדָעַת
די גַּעֲסַט, — אָנוֹ זיך האָבָעַן נִישְׁט בעַמְּדָרְקַט אָנוֹ נִישְׁט גַּעֲקָנִינְ
בעַמְּדָרְקַעְן דָּעַם נְרוֹיזְעַן טְרוֹזְיִיר, וְאָם אֵין צוֹרִיקְנָגְעַקְמָעַן צַוְּאָה
איַן הַארְץ.

“אין חינטער די פאנטער, אין איזרע וויסע קליערעד, גע-
דעלט אין נאקט, אייז זי געשטאנגען, זיין געליעבטעם וויב, און
האט שטיל געליפטען-ערט.
“איך דענק דקה, מײַן ליעבענטער, וואָם דז זולסטע די אונ-
גערגענעל-קיטיַּה.”

חלומות.

חולות.

ס'איו געווין פריהילינג. דער טאג האט בעדראפט ווין אַ
לייעבער. פון פיגעל בעונגען און פון שטראחלע פון גינגעלאָד
בעקריונט.

אַבעער דערויל אַיִ נאָך נאָט געווין אַזְלֵץ זאָט גַּשְׁלָאָס
פֿעַן, פֿון נאָט פֿערווינט אַזְן פֿון טְרוּמֶן פֿערלאָקט, אַזְן יְעַדְעַ
רעַחַת זַיִן טְרוּם גַּעַהַט.

דער בלוייער יִסְׂהַט גַּזְהַלְמַט פֿון דער שְׁעַנְעַר בְּתַ-מְלָכָה.
וְאַסְׂהַט בְּיִ אַיִם אַזְן תְּהֻום אַזְן דִּי פֿאלָצְעַן פֿון מְרִימָעַלְשְׁטַיְּזַן
נְעַלְצַט, וְאוֹהָן זַיִן פֿלְעַנְטַ פֿערלאָקָעַן יוֹנָגַן רִיטְעַר מִיט אַיְגְּזַן
נאָך שְׂוֹאַרְצְשָׁרַעַ פֿון דער אַיְבְּגַעַר נאָט אַזְעַסְעַר פֿון דַּעַז
ברענְגַּדְגַּעַר זַיִן.

אַזְן דער פרינְץ פֿון רִיכְלָעַן שְׁלָאָס, וְאַסְׂהַט אַזְפְּזַן וְאַחֲרָה
פֿערמְאַנט אַזְרַזְתַּ פֿון נְאָלָד, כְּבוֹד פֿון מְעַנְשָׁעַן אַזְנַעַנְד פֿון
נאָט, האָט אַזְן חַלְוָם אַזְן נְאַחַעַנְטַעַן וְאָלָד גַּעַרְטַעַן אַזְיַּף אַשְׁוֹאָר.
אַזְן פֿלְנְקָעַן פֿערַד, דָוְרַה דִי גַּעַרְכְּטַעַן הוֹכְעַן וְאָלָד-בְּזִמְעַר האָט
אַרְבְּיַנְגַּעַקְוַקְט אַבלוייער נְאַקְטַה-הַיְמָעַל, בְּעַצְירַת מִיט קְלִילְעַן שְׁטַעַן
רַעַן. צְוַיַּה וְאַלְקָעַן זַיִן אַיְבְּרַן חַיְמָעַל גַּעַהַנְגַּעַן — אַזְן אַיְגְּזַן
בלְוִיקְלַן האָבָעַן זַיִן זַיִק פֿונְגַּדְעַרְגַּוְקְט זַיִן אַטְיר פֿון אַגְּזַעַן
צְעַלְט, — אַזְן ס'איו אַפְּרַיו עַרְשְׁנַעַן.

אַ שְׂטְרַאַהַלְעַנְדִּינְג גַּעַזְיַט, דער לִיב פֿערדְעַקְט מִיט לְאַנְגַּעַן
נְאַלְרַעַנְעַה האָהָר — מִיט זַיִן-גַּלְאַנְגַּ — אַיִם דָּעַרְוַעַן, האָט זַיִן
די האָהָר הַיְמָעַן דִי אַקְסְלַעַן פֿערַוּאָרְפַּעַן, אַזְן צַו אַיִם האָט זַיִן
אוֹסְגַּעַשְׁפַּרְיַט וְוַיְסַע חַעַד אַזְן זַיִן אַזְלְאַיִם גַּעַזְאַנְג האָט ער וּזְעַזְעַז
טַעַר דָּעַרְחַעַרט :

„דקה האב אין ליעב.“

דער הימעל מיט די שטערען האבען זיך אונטער איההע פום געלענט און זי האט זעה געציגגען צו איהם מיט איהר שטראָהָהּ לאנדיגען קערפער :
„דקה האב אין ליעב.“

אין טיך , וואס האט אַרוםגערינגעלט דעם שלאָס , „האט אַ שווין געלעפט , אַנְאַלטער שוואָן . דאָך זענען נאָך אלָך געווען בְּלִינְדְּרָעְנְדּוּוּיִם זַיְנַע פֿעַדְרָעָן אַן רַיְצְעָנְדּשָׁעָן זַיְנַע שְׁלַאֲנְקָעָרּ האָלוּ .

נאָר פֿול מיט פֿינַן אַן לְיֵיד זענען געווען די פֿרְינְהִילְגְּנֶסֶת חַלְמוֹתָ פֿון זַיְנַע אַלְטָעָ טָעָן :
דעם טיך האבען אַרוםגערינגעלט אַ מהנה פֿינְגָּעָל אַן אַיְזָנָה
געַר פֿון זַיְנַע , אַ שטָּאַרְקָעָר , אַ בְּזִיעָרָה האט אַיְבָּעָרָן גַּאנְצָעָן טִיךְ
צְוַלְעָגָט זַיְנַע צְוַיְיָ אַונְגְּנְדְּלִיכָּעָ פֿלְגְּלָעָן , אַזְוַיְנַע האָרטָע , אַן מִיט
זַיְנַע דָּרְעָן שְׁפִּיצְיְגָעָן שְׁנָאַבָּעָל , זַיְנַע אַחְלָף , האט עָרָ אַיְהָם זַיְנַע
וַיְסָע פֿעַדְרָעָן גַּעַשְׂנִיטָעָן , אַן די הוֹגְּנְגָּרְגָּעָ מהנה פֿוֹיְגָּעָל האבען
די פֿעַדְרָעָן גַּעַשְׂלְוֹגָעָן שְׁנָעָל אַן נְרוֹינָג . דָּרְנָאָה האבען זַיְנַע
צְוַוְוַגָּעָן מִיט שְׁוֹאַרְצָעָ שְׁטִיבָמָעָן , אַן צְוַיְשָׁעָן די אלָעָ האט , זַיְנַע
אַהֲרָמָאַטָּעָן-שָׁאָס , דעם בְּזִוְוָעָן פֿוֹיְגָּעָלָס קָוָל גַּעַרְנוּגָּרָט :
„דִּין לְיֵיד זַיְנַע אַונְגָּ אַיְסָם ! דִּין לְיֵיד זַיְנַע אַונְגָּ אַיְסָם !“

מיעד פֿון דער גַּרְזִיסְעָרָ שְׁטָאַדָּט אַן פֿון דָּרָ גַּרְזִיסְעָרָ נְזִיט
הָאַט גַּעַשְׂלָאַפָּעָן אַן גַּעַחְלָמִיט אַיְנָגָעָס טִידְעָל ... עַם האט זַיְנַע
אוֹיְפְּגַעְפְּעָנָט דָּאמָם קְלִינְעָן הַלְּצָעְרָנָעָ טִירְעָל אַן סְאיָוָ אַרְיָין אַ
מָאן . עָר אַיְוֹ גַּעַוְוָן שְׁלָאַנְקָן , טִילְדָר אַן חַנְּיעָוְדָיָן .
— יְאָהָהָט עָר זַיְנַע גַּעַבְוִוְוָת צְוַיְהָר , גַּעַדְרִיקָט זַיְנַע צְוַיְנַע
ברְיִיטָר , פֿעַסְטָרָ בְּרוּסָט . — די בְּזִוְתָ גַּעַנְגָּ שָׁעָן , זַיְנַע אַן אַפְּיָלוּ
קְלוֹג , נָאָר וּוָאָס פָּאָר אַ שְׁמָאַטָּצָס עַם בְּעַדְקָעָן דִּין שְׁעַנְעָם זַיְנַען

קערפער . חא — חא — די נאכט דארכט זיך שעמען . . .
 ער האט אלץ געלאלט און דערבי האבען געפונקעלט זייןע
 וויסע צייחן , אווי מילר און ליעבלק . . .
 — אַפְּבָּעָר אַךְ בָּן גַּעֲגֹן רִיןְן , — האט ער ווידער גערעדט
 און האט צו איזה מיט ליעבע געשמיילקעלט .
 — אַךְ הַאֲבָּב שְׁעַנְעַצְמָעָרְן ! אלץ פֿערמָאָג אֵיךְ ! גַּעֲזָכְט
 אלץ דיך ! יעצט קיט !

אין דעם גרויסען הויז מיט די פענסטער אין גראטעס האט
 אַוְנְגָּעָר פֿערברִיעָלָר , ווילקען מען האט בעדראפט אין דעם קָוֶ
 מאָרְגָּנְגָּעָן פֿרִיהָלְגָּס-טָאגְן הענגן , אויך גע'הלוּט :
 סְאָיו אַרְיָן זַיְן בְּרוֹדָרָר און האט צו איהם מיט ווילדען
 גַּרְזְמָצָאָרָן גַּעֲשָׂרִיעָן :
 — נְרִוְתָּן זַיְן , די תְּלִיה אַיו פֿאָרְטָג . . .

הוינטער דער טיר פון זיין פֿערשָׂאַלְטָעָנָעָר קָאמָטָר האבען
 אויך איהם געווארט נאָך מענישן , וואָס האבען בעדראפט
 איהם צו דער תְּלִיה פֿוּהָרָעָן . . . ער האט אַפְּבָּעָר גַּנְגָּט ,
 מיט אַמְּאָל אַיו בְּיַיְהָם טִיעָר גַּעֲוָאָרָן דָּס עַנְגָּעָקָמָעָר ,
 דָּס קְלִיְּנָעָ פֿעָנָסְטָעָרָל מיט די גַּעֲדִיכְטָעָ גַּרְאָטָעָם , און סְאָיו גַּעַ
 ווּן שְׁוֹעָר אַו שְׁיָרָעָן זַיְן . אַוְן ער אַיו גַּעֲפָאָלָעָן צו די פִּים די ,
 וואָס זַעַנְגָּעָן גַּעֲקוּמָעָן איהם נַעֲרָמָעָן צו דער תְּלִיה , האט ער גַּעֲוַיְנָט
 און גַּעֲפָעָטָעָן , אוֹ מַיְאָל איהם לְאוּן אַיְבָּגָן אוֹוִי זַעֲעָן אַין גַּעַ
 פֿעָנָגָנִישׁ , נַאֲרָ ער וְאַל טָאָטָשָׁה האבען די מַעֲגְּלִיכְקִיטָּזָז וְעַחַן די
 זַיְן אַוְן דָּוְרָה די דִּיקָעָ וְעַנְדָר פֿוּהָלָעָן דָּעָם פֿרִיהָלְגָּס אַוְן פֿוּהָלָעָן ,
 אוֹ בְּיַיְהָם אַיו וְאַרְיָם דָּס בְּלָוִט , אַוְן עַס שְׁלָגָטָה דָּס הָאָרֶץ ,
 אַוְן וְעַחַן דָּוְרָה די חַוְּיכָעָ גַּרְאָטָעָם דָּעָם בְּלָהָהָעָן רַאנְדָר פֿון הַזְּמָעָל .
 אַפְּבָּעָר אלץ אַיו גַּעֲוָעָן וּמוּסָט , אַוְן אוֹ ער אַיו שְׁוֹן אַיוֹךְ
 דער תְּלִיה גַּעֲהָנָגָעָן . זַעַנְגָּעָן גַּעֲקוּמָעָן די אלעָ , פֿאָרָ וְוּעָמָעָן ער
 האט נַלְיָק גַּעֲוּלָט . . .
 זַיְן זַעַנְגָּעָן שְׁטָעָהָן גַּעֲבְּלִיבָּעָן , האבען אַרְוִיסְגָּלָעָן קוּרְצָעָ
 זַיְפָּצָעָן , אַוְן זַעַנְגָּעָן וְוִידָרָ גַּעֲגָנָגָעָן וְוִיעָרָ וְוָגָן .

אין דעם הויבען הימעל זענען דיקע ואלקען געהאנגען,
גלויעע און דיקע.

פונ דן ואלקען אוי איכאדרלער געקומען צו פלייהען.
פארוואם האסמו דין לעבען געשעקט? — האט ער
געפרענט, דערזעעהאנדריג דין טיעפסטע ליאר אין דעם פערברעכערם
אויג.

— איך האב יושר געווילט און גליק פאר ערלענדע.
— ביזטו אליאן ערנער געפליבען, — האט געשטאט דער
אללער.

— און פאר וועמען, פאר זי? — האט ער ווירער געפרענט,
— פאר דן . . .

ער האט אנגעווייז אוייף א פאר דורלעעהער, וואם זענען
בזים תליה געשטאנגען . . .

— פאר יענע קלינען פון דער ערד.
— פאר יענע . . .

— פאר דן קלינען פון דער ערדר ?!
עם האט אנגעההייבען שטארק קלאנען דעם פערברעכערם
ה זיין.
ער געהמאט שוין נוכמן — האט זיך דערשראקיין דער ארכּ
לער, האט אנגעהשטעלט זיענע פליינגען, און האט געאגט:
אייך וועל דורלהאקיין דין דיקע שווערע ואלקען און מיר וועז
לען פעשוינדרען וויט און הזיך פון דער ערדר ! . . .

ס'איו אングעקומען ער טאג, ס'האבען העהנער געקרעהט
און דין זיך גערופען, און דין חלומות, דין איביגן יונגען קינדרער פון
ער נאקט, האבען זיך ארייפגעזעט אוייף איהרע פליינגען און אלע
אונגגעאיילט אין ער וויטער חיים, און מדריך פון ער נאקט.

פָּזְןַ דָּעַר אַלְטָעֵר וּוּלְטָט.

פָּזֶן דָּעֵר אַלְטָעָר וּוּעָלָט.

I

פָּזֶן דָּעֵר חֲתֹונָה אָנוּ דָּאָס לְעַבְעָן גַּעֲנָאנְגָּעָן בְּמִיעָט אַוִּיף
אַפְּנִין שְׁטִינְגָּעָר, מִיטָּד עַמּוּלְבָּעָן גַּאנְגָּן.
אַנְיָן רַעֲפָעָרְטוֹאָר פָּזֶן וּוּרְמַעְסָעָן אָנוּ וּוּטְשָׂעָרָם, פָּזֶן
צִימָעָסָעָן אָנוּ טְשָׁאָלְעָנְטָן, פָּזֶן שְׁטָעְנְדוֹגָעָן מַאְכָלָים.
אַיְן דֵּי יְוָנָגָעָן יְאָהָרָעָן אָנוּ בְּמִיעָט אַלְעָצָווִי יְאָהָר גַּעֲבָוִי-
רָעָן גַּעֲוָאָרָעָן קְלִינְנוֹאָרָגָן. אָנוּ עַס וּשְׁעָנָעָן גַּעֲוָעָן בְּרִיתָן מִיטָּ
מוֹלָאָטָבָּס — אָנוּ אַזְוִי הָאָט וְזַר אַיְן שְׁטוֹב אַגְּנָזָאָמָעָלָט אַגְּעָ-
זְינְדָּעָל פָּזֶן זְאלְבָּעָאָכָט. עַס וּשְׁעָנָעָן גַּעֲנָאנְגָּעָן טָעָג, גַּעֲשָׂוִינָר,
פָּאָמְעָלִיךְ, אַבְּעָר וּוּזְעָנָעָן גַּעֲוָעָן אַוְגְּבָעָמְרָקָט.
נַאֲךְ פָּסָח אָנוּ גַּעֲוָעָן אַזְוָנָעָן בְּיוּ סְכוֹתָן, אָנוּ נַאֲךְ סְכוֹתָן-
בְּיוּ פָּסָח... אָנוּ מִיטָּדָן זְמָנִים הָאָט מִעְן גַּעֲלָעָט. פָּלְעָנְט
זַיְן אַגְּנָטָעָר זְמָן, — פָּלְעָנְטָמָעָן מַאְלָעָן הַעֲמָרְלִיךְ דָּעָם גַּעָ-
זְינְדָּעָל, פָּלְעָנְטָמָעָן מַאְלָעָן בְּגַדְיָמְלִיךְ אַזְוִי דֵּי יוֹם-טָבָוִים,
פָּלְעָנְטָמָעָן זַר אַלְיָיָן אַרְמוּזָהָן מִיטָּדָן אַשְׁוֹר אָנוּ אַקְלִיָּר,
שְׁעִיה-וּעָלְוָעָל אָנוּ גַּעֲוָעָן אַבְּלָהָבִית אָנוּ דָּעָרְצָיו הָאָט עַד נַאֲךְ
שְׁטָעְנְדוֹגָן גַּעֲוָאָקָט, אָזְזַיְן גָּאָס זְאָל טָקָעָ אַזְוִי וּוּיסָעָן, אָזְעָר
אָנוּ אַשְׁעָנָר יְוָד אָנוּ צְוִילְעָבָד דָּעָם פָּלְעָנְטָמָעָן טָקָעָ אַנְיָיבָ-
רִינְגָּמָלָ דָּאָרְפָּעָן גַּעֲהָמָעָן אַנְיָרִימָעָן אַזְוִי שְׁבָת אָנוּ אַפְּטָ דָּאָרָ-
פָּזֶן שְׁטָאָרָק „קְנִיְּפָעָן דֵּי בָּאָק“. אָנוּ זַיְן בְּיַלְעָץ אָנוּ דָּאָק גַּעֲוָעָן
דֵּי נְרוֹזָסָעָן בְּעַלְ-הַבִּית/טָעָן. אַיְהָרָעָן חַלָּה אָנוּ דֵּי בְּלָעְבָּעָנָעָן פָּזֶן
רִימָס, אַוְנְטָעָרְגָּעָשְׁמִירָטָעָן מִיטָּבְּוַיְמָאָילָן, אַזְוָנָעָן שְׁמַעְעָדְרָנָעָן,
פָּעָרְבּוֹזְיָינְטָעָן!

שְׁעִיה-וּעָלְוָעָל פָּלְעָנְטָמָעָן שְׁטָעְנְדוֹגָן לְזִיבָעָן בְּיַלְעָם חַלָּה; שְׁרִי-
פָּלְעָנְטָמָעָן לְזִיבָעָן פְּרִיטָאָג צַו אַנְבְּגִיסָעָן, שְׁבָת צַו דָּעֵר דָּרִין-

טער סודרה און אפיילו וונטאגן, וווען ס'פֿלענט נאך פאר אינס
בליעבען א שטוקעל אקריזען צו פערטרינקען מיט א גלעזעַל
ziekerע. און דערפֿאָר פֿלענט בּוילע אלע פרײַטאג, אַרְזִינְעַה
מענְדרִיגִין די חלה, צוֹטְרָאנְגָּן שעיה-וואָלְוָלְעָן אַיְנָע פּוֹן וּוּוִין
ווען; אַיְסְקָוּבֶּעָן פֿלענט זו גּוֹעוּהָנְלִיךְ נָאָר די גּערָאַטְעַנְטָעַ
שְׁעִיה-וואָלְוָעַלְעַט דּוּמְאַלְט לְאָזְעָן אַין מִתְעַן לְעָנְגָּן, בע-
הָאַלְטָעַן דָּאָס מִטְעַטְלַעְצָן צְוִישָׁעָן אוּיְעָר אַין מִטְאַיְינָע פּוֹן אַמְּבִין
פֿלענט עַר בעטְרָאַלְטָעַן די הִיסְעַ שְׁמַעְקָעְנְדִינְגַּע חַלה, ווּאָס פֿלעַט
אַרְזִיסְרוּפֶּעָן אַפְּעַטְימִיט אַון בְּרִינְגָּן צָם גַּעֲדָנָק, אַו ווּעַן מֵעַן
זָאָל פֻּרְטָעַנְעַן טָאָקָע אַוְיְפָעַטְעַן אָוֹ וּאַרְיִמְעַט טְרוּקָעַנְעַח חַלה,
אוֹן נאך מִט אַגְּמָעַן קְרוּפְּנִיק, דָּאָרָפְ מֵעַן דָּאָט טָאָקָע קְיָע!
לוּוִיתָן נִשְׁתָּה!

די יונגלייך, וואס פַּלְעָגָן זִיכְרָן אֲרוֹם טִיש אָוֶן פּוֹיֵל זַיְן צְהֻעָרָן צַי דַּעַם רְבִים טִיטְשָׁן, פַּלְעָגָן מִיטַּפְרָהְלִיכְעָ אָוֶן נְגִירִינָג אָוְנְגַּלְיכְּיךְ זַיְן צְוּקָּהָן אָוֶן צְהֻעָרָן, וואס דַּעַרְ רְבִי זַעַט זָגָעָן אָוֶן טְהָרָן.

פִּינְגֶּר אָוֹן שְׁעֵיהַ-וּלְלֹועַל פְּלַעַגְתַּה האַלְטָעַן דִּי חַלָּה מֵיטַן דִּי שְׁפִיעַן
פִּינְגֶּר אָוֹן הַזְּבָעַן זַי פָּרוֹזִיכְטָיגַן הַנִּין אָוֹן צְרוּיקַן. אָוֹן דָּעֲרָנָאָךְ
פְּלַעַגְתַּה עַד אַוְיְרִיךְעַן צְפָרְדַּעַן:

— זומר געראָטען, נרינג ווּ אַפְּרֶדֶר .
 דעםָאָלֶט פְּלָעֵנט דָּס וּוֹיֵב צוֹנְעַמְּהָעָן דיַ לְּחָה, אַזְּיךְ מִיטָּ
 אַ צוֹּפְּרִידְעָנָעָם שְׁמִילְכָּעַל, אָוֹן אַוּוּקְטְּרָאָגָעָן צִוְּרִיק אַינְן מַוְּלְטָעָר .
 אָוֹן אַיְבָּעָרְן קְלִינָעָם שְׁטַבְּעָלְלָעָן וּוֹידְעָרְפְּרָלְקְלִינְגָעָן
 שְׁעִיהָ-וּוְעָלְוָעָים הַאלְבָ-הַיּוּזְרָגָעָן שְׁטָםִים, וּוּלְכָעָר עַם פְּלָעָנָעָן
 אַקְאַמְּפָאַנְרָאָעָן דיַ דִּינְנָקָע שְׁטִימָעָלִיךְ פָּוּן דיַ יְוָנְגָנִיךְ :
 — וַיַּדְבֵּר — האָט גַּעֲרָעָט, ד' — גַּאֲטָ, אַל — צָו ,
 בְּשָׂה — מַשְׁבָּה

11

אוֹזֶעֱנָן גַּעֲנָנָן דֵּי טָעַג גַּשְׁוִינָר, פַּאֲמַלְקָה, אֶבְּאָר
וְעָנָן גַּעֲיוֹן אָנוּבָעָמְעָרָקָט.

עם וענין איסנערוואקסטען קונדער און האבען זיך נעלאות אין דער ווינטער היילט אַרְזִין וילען חינה, גליק. דא און אַוּרָן אַזּוּק דיענען, און ס'איו געווען חתונה בעי דער עאלטסטער טאַלטער. און דאס געונדרעל אוי געווארען קלהָנֶער . אַ פָּאָר וענין קיין אַמְּצָרִיקָא גַּעֲפָהָרָעָן. מען האט זיך צוינית אונבער דער נְרוֹיזָעָר וְעַלְטָט .

און אונבערמערט וענין געפלְזִיגָעָן די טען, און אונבערמערט און שעיה-וועלְלוּלָם שווארצע באָרד נְרוֹיזָעָר געווארען . בעי בִּילְעָן פְּלָעָגָעָן זיך אַיְיך אַפְּטָמָל אַן אַנְגָּרְבָּזָום-טוּב עַן אַן אַנְעָרְבָּשָׁבָת, ווּעַן זיך געווען שטאריך פֻּרְעָסְקָט , אַרְזָוִס/גְּנָבָעָן אַ פָּאָר גַּרְזִיעָחָהָר פָּוּן אַונְטָעָר דָּעַם שְׂיִיטָעָל , אַבָּעָד דאס אַן אַלְעָן געווען אונבערמערט. פָּאוֹרָאָזִים וענין נאָך געווען אַוּוּ פְּיָעָל טָעַג — און צְהַלְעָן די פְּרָגָאנְגָּנָעָן האט זיך גַּרְנִיט געווארען !

ס'האָט חתונה געהאט די יוננסטע טאַלטער און אַן גְּלִיכָּר נאָך דער חתונה אַונגעפָהָרָעָן קיין אַמְּצָרִיקָא אַנְגָּיְינָעָם מִינְטָן' מאָן, וואָס אַן נאָך געווען אלט 19 יאָחד און האָט גַּעֲדָרְפָּט געהן דיענען און נישט געווארען . יונעָם טאג אַן בעי שעיה-וועלְלוּלָן אַן טוּב יָאָ געווען, וואָס צַוְּמָעָקָעָן : דאס בעט אַינוּ געווען לְפִידָּוִינְג — עַס האָט געפָהָלָט די הוּיְכָע וְאַנד פָּוּן די צוּווּ קִישְׁעָנָם, וואָס בִּילְעָן אַלְעָן האָט אַנְגָּפְּלִיקָט פָּאָר אַיְהָר מִזְוְנִיקָעָלָעָ, אַן מִיט דער סְיוּזְנָקָעָלָעָס אַדוֹסְטָרִיטִים פָּוּן שְׂטוּפָה אַן עַפְּסִים גְּלִיכָּר אַרְיִינְגָּעָטָאָטָן דאס עַלְטָר .

— אַט וענין מִיר גַּעֲפְּלִיבְּעָן, בִּילְעָן, דִּיעָר דָּא בָּאָבָּא — האָט שעיה-וועלְלוּל גַּעֲנָאָט מִיט אַנְאָוְעָטְגָּנָעָן שְׂמִיכָּעָל . אַין וואָונְדָרְבָּאָר, כְּמַעַט וַיְיָרְשָׁת דָּעָמָלָט האָט בִּילְעָן דָּעָרְעָהָן, אֹו בעי שעיה-וועלְלוּל גַּעֲלָהָעָן פְּשָׁלָעָן די פָּאַרְדָּשָׁטָעָן צִוְּיָהָן, אַון דאס מָאָט אִיהם בעונְדָרְעָר אַלְט . . . יונעָם טאג האָט שעיה-וועלְלוּל גַּעֲנָאָט מִיט די קונְדָר .

ער האָט זיך אַרְזָוִס/גְּנָבָעָן מִיט זִינְעָס ספרִים אַון האָט אַין וְעַלְעָם פָּאָר וואָס זיך געוֹלָט . . . בִּילְעָן אַיְן גַּעֲגָנָגָעָן צַיְּדָר עַלְטָרְעָר טאַלטער אַון, ווּעַן

ן און געקבמען און אוונדר אהים, און שווין שעיה-וואעלוואָל געווין
רוּהַג, ווֹי שטענְדֶּג.

און ווֹידָעֵר זענען אוֹזָק טָעַן, זְנוּגִים פָּוֹן סְכוּמָה בְּנֵי פָסָת,
פָּוֹן פָּסָח בְּנֵי סְכוּמָה. דִּין הַזָּאָה אָנוּ גַּעֲוָרָעַן קְלָעַנְעַר, אַבְּעַר
דִּין צָאָהָל קִינְדָּעַר אָנוּ אַזְּדָבְּסְלִיכְוַיְזָן גַּעֲוָרָעַן קְלָעַנְעַר.
אַבְּעַר אַלְזָן אָנוּ נָאָךְ שְׁעִיה-וואֹעַלְוָעַל גַּעֲוָעַן בֵּין זַיְקַבְּעַל-
הַבַּיּוֹת, אַלְזָן הַאָט בְּיַילְעַד גַּעֲבָקְטָן דִּין גַּוְטָע. שְׁמַעַעַקְדִּינְגָּעַ פּוּרְוִוָּסָה-
חַלָּה, אָנוּ דָּאָם לְעַבְּעַן אָנוּ זַיְקַבְּעַן גַּעֲנָגְנָגָן, ווֹי גַּעֲוָהְנָגְנָגָן, אָנוּ
הַאָט אָוּנְבָּעַמְעַרְקָט גַּעֲצָהְלָט דִּין טָעַן.

יעַנְעַם פְּרִיחַמְּדָרְגָּעַן אָנוּ שְׁעִיה-וואֹעַלְוָעַל אַיְפָעַנְשָׁטָאנָעַן גְּרָאָד
שְׁפָעַטָּעָר. «הָא! בְּיַילְעַד אָנוּ מְסֻתָּהָא אַזְּעַק אָנוּ קְלִיטְעַל» —
הַאָט עַר צַו זַיְקַבְּעַן גַּעֲוָאָגָט. אַבְּעַר בָּאָלָד הַאָט עַר דָּעַרְעַהָן,
אוּ בְּיַילְעַד לְעַנְטָמָט אָנוּ שְׁלָאָפְּטָמָט גְּנָרָ, שְׁלָאָפְּטָ.

פָּאָר דָּעַר גַּעֲנְצָעָר צִימָט, וְאָסָעָר עַר הַאָט גַּעֲלָעַבְּטָמָט מִוּט זַיְן
בְּיַילְעַן, הַאָט נִטְגַּעַטְרָאָפְּגָן, אוּ עַר וְאָלָל פְּרִיחַהָעָר אַיְפָשְׁטָעָהָן.
«דָּאָם אָנוּ נִשְׁתַּחַת גְּלָאָט» — הַאָט אִיהָם דָּעַרְשָׁאָקָעָן אַגְּדָאָגָן.
— בְּיַילְעַד, דָּו שְׁלָאָפְּסָט? — הַאָט עַר גַּעֲפָרָעָנָט, אָנוּ זַיְן
שְׁטִים הַאָט גַּעֲזִוְתָּעָרָט.

קיַיְן עַנְטָפָעָר אָנוּ גִּיטָּמָט גַּעֲוָעַן.

שְׁפָעַטָּעָר, וּזְעַן סָאָנוּ אַיְפָעַקְמָעָן אַפְּוֹלְעַד שְׁטוּבָמָעָן-
שְׁעַן, אָנוּ בְּיַילְעַד אָנוּ גַּעֲלָעַנְעָן אַיְפָרְדָּעָר עַרְדָּעָר אַוְנְטָעָר דָּעָט
שְׁוֹאָרְצָעָן גַּעֲוָאָנָר, הַאָט שְׁעִיה-וואֹעַלְוָעַל דָּעַרְעַהָט מִוּט זַיְן
צִוְּטָעַנְדָּעָר שְׁטִים:

— 8 פְּרִישָׁע, 8 גַּעֲוָנְרָעָז זַיְקַבְּעַן גַּעֲלָעַטָּן גַּעֲלָעַטָּן שְׁלָאָפְּגָן.
וְעַר וְאָל קְלָעַרְעַן, אָנוּ וְעַר וְאָל זַיְקַבְּעַן אַיְפָרְאָזָא אַוְמְגָלְקָן!
— דִּין עַלְטָעַר יַאֲדָרָעָן! — הַאָבָעָן אַלְעַעַד גַּעֲרָעַט אָנוּ אָיִן
קוֹל, ווֹי זַיְקַבְּעַן וְאַלְטָעַן וְעַלְעַן טְרִיעַטְמָעָן: וְיִפְנִיעַל דָּאָרָפְּ מִזְנָן —
אַפְּעַנְשָׁ אָנוּ אַפְּלִיגְנָן אָנוּ אַלְזָן אַיְנָסָם ...

III

נָאָךְ בְּיַילְעַם טְוִוִּיט וְעַנְעַן דִּין טָעַן שְׁוֹין אוֹזָק ווֹי נִלְעָר.

און יעדער ער פלענט מיט זיך וואמ בריינגען שעיה-וואעלולען, וווען ער האט נאך שבעה גענומען צוירק לערנען מיט די קינד דער, האט ער דערפילהט, אzo ער הערט נוט, וואמ די תלמידים דיס רידען, ער הערט ניט, זיין זיין טיטשען. די תלמידים האבען עם אויך בעטערקט. און זעם צויעטען ומן איי קיטן קנעלאונג ניט געווען.

ס'איין געווען נאך פסח. עם האבען זיך בעניאט פעלד און וואלד. אלץ האט איזונגעלאכט אונטער דעם ווארימען אטעם פון פריהיליגן. אלץ האט געהאפט אויף א נוי לאבען. שעיה-וואעלולע פלענט וווען איזומערינגעלאט מיט זינען ספרים און איין קאָפּ, איין דעם אלטען מיעדען מארך פלענגען אופשתעהן די אַלְעַ אַבְגָּעֵלְעֶבֶטָעַ, פֿעַרְשְׁוַאַנְדְּעַןַעַ טען. אַזְוִי פֿעַילַעַ וְעַנְעַן זי געווען, אַזְוִי פֿאַמְעַלְקַן זיך געציגען — און דורך זיין גאנך זענען זי פֿעַרְשְׁוַאַנְדְּעַן ! . . .

די קינדרער פֿעַרְפְּלוֹיְגַעַן . . . און און דעם אלטען אוים געלאָצְעַנְעַם אויג בעווײַיות זיך אַהֲלַע פֿינְקְלָעְנְגַע טראָהָר, אַן בְּאַנְדְּרָעַלְ — וְאַנְעַן זי אַלְעַ, וְאַנְטְּ די טְאַלְטְּעַר. אַבְעַר זיין קאָן מַעַן דַּאַם בעשְׁלִיטַען, זי ? יָא, ס'איין שׂוּעָר. די טְאַלְטְּעַר אוין אַרְיִים, זי קאָן מיט נְאַרְנִישַׁת הַעֲלַפְּעָן. אַבְעַר אוּמַעַן אוין אַבְ פֿעַרְצִינְגַע יָאָהָר אַפְּעַלְ-הַבְּיָוָת, — זיָן קאָן מַעַן דַּאַם בעי זיך פֿוּלְעַן ! אַן האַרְצַעַן פֿלְיַהְטַר דְּוָרָךְ אַגְּפִיְהָר פֿוּנָה צו בְּיַילְעַן : גַּעַשְׁטָאַרְבָּעַן, זיָן אַפְּעַלְ-הַבְּיָוָת, אוּף אַיְתָר בעטְעַל, צוֹוִישַׁען אַיְנְעַנְעַ פֿיְעַר וְעַנְרַד. ער ווועט אַוְיפְּשַׁלְאָגָעַן עַטְלְבָעַ רְוּבָל, ער ווועט אויך שְׁטָאַרְבָּעַן אַיְנְעַנְעַ תְּקָרְבִּים, אַבְעַר זיָן קאָן מַעַן עַם פֿוּלְעַן פֿעַרְקְיַוְפְּעַן פֿאַרְעַן לְעַבְעַן די ספרים ! אַזְוִי פֿיְעַלְ סְפִּירִים ! דַּאַם אוּגַע פֿוּן זיָן קאָפּ ! נאך פֿאַר אַיְהָרַעַן האט ער צוֹגְעַקְוִיפְטַ עַטְלְבָעַ ספרים . . .

IV

די ספרים און די גאנצע ווירטשאָפְט האט צוֹגְעַנוּמָעַן רַחֲקָתָךְ.

שעה-וועלווועַד האט אויפגעפאקט ווינע עטליבעג העמדער,
גענומען דעם תנ"ך און א פאָר גמרות.
ס'אייז געווען אַהעלער פריהליגנס-טאג, פול מיט ווּ אַונ
נְלָאנֵץ. די נאָסֶעָן האָבעָן גָּרוֹשֶׁת פָּנָן מענישען. ס'אייז געפלוי
געַן דָּאָם לְעַבְעָן אַיִן זַיִן פּוֹלְעָן גָּאנְג אַונְ האָט ווּן גָּאנְגִּישָׂמ
געַוּאָלָט אָבְשְׁטָעַלְעָן אוֹיְף דָּעַם אַלְטָעָן גָּרוֹיְעָן שְׁעִיר-וועלווולעָן.
זְעַלְבָּר אַיִן גַּעֲזָעָסֶעָן אַיִן דְּרִיעָן גַּעֲזָיְגָעָן אַונְ האָט זַיִן גַּעֲזָיָ
געַנט מיט דָּעַר שענער וועלט.

פארביין אַיהם אַיִן דָּוְרָהְגָּנָּגָנָּעָן אַיְוָנְגָּרָטָן מִיט אַ
פְּרוּ אָוְנְטָעָן הָאנְדָּר, אַונְ שְׁעִיר-וועלווועַד האָט אַיִן אַיהם דָּעַר.
קָעַנט וְיִיעַם אַנְאַמְּלִינְגָּעָן תְּלִמְדוֹר...
עַם האָבעָן זַיִן גַּעֲזָיְגָעָן נאָסֶעָן אַיִינָעָן נְאָך דָּעַר אָנְדרְבָּרָר...
אַונְ שְׁעִיר-וועלווועַד האָט זַיִן מִיט אַלְצָן גַּעֲזָעָנָעָן, אַונְ אַיהם
הָאָט ווּן גַּעֲדָאָלָט, אָוְ אָמְעָסָום אַיִן גַּעֲבְּלִיבָּעָן אָשְׁטִיקָעָל פָּוּ
זַיִן "אַיִּיךְ".

אוֹיְפָן הָזִיף, ווֹאוּ עַם אַיִן גַּעֲזָעָן די בָּאנְדָּעָל, אַיִן אַיִּיךְ
געַועַן דָּעַר שְׁפִיטָאָל אַיִן אַזְוֵי פָּאָר מְשׁוֹנוּמִים — אַונְ נְאָך
חַיוּרָר; אָנְגָּנְרִירִיטָעָפָּאָר אָוְנְגָּרִיךְ, קְרָאַנְקָהִיט אַונְ טְוִוִּיט...
אוֹיְפָן הָזִיף אַיִן גַּעֲשָׁתָאָנָעָן די מְתָחָה, בְּעַדְעַקְטָמִיט שְׁוֹאָרָר
צָעָן גַּעֲוָאָנְדָר; עַפְּסִים אַיְוָרְעָנָעָהָט גַּעֲרִיסָעָן די הָאָהָר, גַּעֲקָרָ
לְאָפָט ווּן אַיִן קָאָפָט, אַונְ אַיְהָרָ נִינוֹן, דָּעַר נִינוֹן, מִיט וְעַלְכָעָן
מַעַן בְּעַוְונָגָט אַלְעָטָמָעָט, האָט גַּעֲשָׁרָאָקָעָן די שְׁטִיקָעָל פָּרִיהָלְגָנָסָ
לוּופָט...
שְׁעִיר-וועלווולעָן האָט ווּן גַּעֲדָאָלָט, אָוּ די יְוָרְעָנָע אַיִן דָּאָם
זַיִן בְּנַלְעָ פָּוּ יְעַנְרָ וְעַלְטָ, אַונְ אָוּ דָּאָם בְּעַוְוִינָט זַיִן אַיהם,
אַונְ לְאַבְּעַדְיָגְנָעָרְהִידָּ פִּיהָרָתָמָעָן אַיהם אַיִּיךְ קָבָר...
פָּוּ הַיְמָנָעָן אַיִן גַּעֲבְּלִיבָּעָן אַזְאָ שְׁבָעָ וְעַלְטָ, אַזְוֵי פְּנִיעָל
סְפָרִים, אַזְוֵי גַּעֲזָעָן תְּיֻפָּעָ קְלוֹנָעָ סְפָרִים, ווֹאוּ מַעַן קָאָן אוֹיְף אַלְזָ
גַּעֲפִינָעָן אַנְעַנְפָּעָר, אַתְּרָוֹן.

אַונְ מִיט אַקְלָאָפְּעָנְרָגְנָעָן חָאָרָן אַונְ צִימָעָרָנְדָעָ פָּוּסָ האָט
שְׁרָ אַיְבָּעָרְגָּעָטְרָאָטָעָן די שְׁוּעָלָ פָּוּ בָּאנְדָּעָל....

טוֹיט אָז לְעַבְעַן.

טז'יט און לַעֲבָן.

(ס ק ז ע).

וינטער טוילען זיך די קליענע היינעליך אומעטיגע, עלעדי-
דע, מיט פערשלאנגען לאדרען, בערדקעט מיט שמי. דער אלטער
גערליכטער וואלד, אונגעתרהן אין וויסטען, אקאמפאנירט דעם בעס-
דינען ווינד, וואם טראנט זיך, ווּ בענלייט מיט מליארדרען רוחות
פון דער ערעד צום הימעל צו דער ערעד, טאנצעט
דערביי ואונדערוליבע טענץ, וואם נאר דער הימעל אליען זעהט צו,
א שטומער און אַ וויטער, און די מליארדרען רוחות הייבען דעם
שניע אין דער הייך, שפרינגען און זונגען, טאנצענדינג וויער טי-
וועל-טאגען. דאמאלס ריסט זיך ארייס פון זיך דער ווינד, שפריריט
זיך אוים אייבער ערעד גאנצער ערעד און צעווינט זיך שטיל-
שטול, ווּ אוניעלנער קינד, אבער באילד קרנט ער חרטה, דער-
שרעקט זיך פאר זיין שוואַלקייט, גיט אַ מענטונג זונגען שפרונג און
דער הייך צום הימעל אַריזוֹף. נאָך איהם לוייפען די מליארדרען
טיוחאַלים, דער קאלטער שנע, — אלעס שפרינגען און טאנצעט,
לאַקט און ווינט און זונגען צוֹאַמען.

בײַלע, וואם האַט דאס גאנצע ערבען אין דאָרף אַבנײַ-
לעבט, הערט זיך וועניג צו צו דער גאט-מעלאַריך. זי געהט
חוועניג ארייס פון שטוב פאר אַ גאנצען ווינטער. ס'איו קאָלט,
דער רעוּומאטיזום פון די פִּס לאות נישט געהן אוּפּ קעלט. און
אַפְּילוּ די בחמה בריענט אַיתר משה אַין שטוב אַרײַן. זי קען
זיך קענמאָל נישט בעקלאנגען אוּפּ אַ שלעַטַע „דָּלִיעַ“, און וען
זיך וואָלט נאר געלאָוט, וואָלט משה אַפְּילוּ די קוה אוּה אַוְיסגעַ-

מַלְכָּעַן, אֶבְעָר בְּמַלְעַן גַּעֲהַת אֹוִי דָּעַם נִישְׁתָּאַיִן : — נִלְזָן, דָּאַס וּוֹעֵל אַיךְ שָׂוֹן אַלְיָן טָהָן, כָּל וּמָן דִּי נִשְׁמָה הַאֲלָט וְזֹה נָאַךְ אַיְן גַּוֹּן .

טָהָות אַיְהָר מַשָּׁה דָּעַם פָּעָרְגְּנִינְעַן, אַונְן בְּרִינוֹגְנַט אַיְהָר צַוְּיַן מַאְלָל אַונְן טָאגְ אַרְיַין דִּי קְוָה אַיְן שְׁטִיבָעַל, וּוֹאַסְטָהָל הַאֲלָט נִשְׁתָּאַמְּתָה מַעְהָר אַיְן דָּעַר לְעַנְגָּן, וּוֹפְּנִיעַל דִּי קְוָה מִיטָּדָעַם צַעְבָּעַר דָּאַרְפָּהָעָן . הַאֲלָלָן טְרָאָגָט מַשָּׁה אַיךְ אַרְיַין אַיְן שְׁטִיבָעַל, אַונְן וּעְגָּעַן וּוֹאַסְטָר אַיְוֹ קִיְּן רְיעַד נִשְׁתָּאַמְּתָה . נָאַךְ פִּינְסְּטָעַר, וּוֹעֵן דִּי פָּרָאַסְטִינְגָּעַ נָאַטָּנָה נִעְמָמָט אַרְסָם דִּי קְלִיְּנָעַ שְׁטוּמָעַ הַיְּזָעַלְיָן אַונְן וּוֹעֲנַט עַיְיָט דִּי לְיִנְדָּעַר פָּוֹן וּוֹינְדָּר, שְׁטָעַהָת אֹוִי מַשָּׁה אַונְן מְרָאָגָט אַן וּוֹאַסְטָר . פָּאָר וְזֹה מִיט בְּיַילְעַן וּוֹאַלְטָל עָר וּוֹעֲנִיגְ בְּעַדְאָרְפָּט, אֶבְעָר אַקְוָה מַוָּוָּוָו טְרִינְקָעַן, אַונְן דִּי קְוָה אַיְוֹ בַּיְיָ מַשָּׁהָן בְּיַילְעַן וּוֹהָר טִיְּזָעַר . מִיט קִינְדָּעַר הָאָט נָאַט וְזֹי נִיט גַּעֲבָעְנָשָׁת, נָאַר גַּעֲשְׁטָרָאָפָּט . עַס וּעְגָּעַן גַּעֲבָיְרָעַן גַּעֲוָוָאָרָעַן קִינְדָּעַר אַיְינָס נָאַךְ דָעַם אַנְדָּעַן, יְעַדְעַס יְאַחַד אַקְינְדָּר — יְעַדְעַס יְאַחַד אַרְטָבָר, אַדְעַר אַמּוֹלְ-טָבָר, אֶבְעָר וּוֹעֲנִיגְ אַיְוֹ גַּעֲהָנָבָעַן דָּאַס קְלִיְּנָעַ הַעֲגָּנָה-וּוֹיְעַנְגָּלָעַ צַוְּיַעַשְׁׁן דִּי הַיְּלָצָעָרָנָעַ בְּעַטְעַן, אַוְאָךְ צֻוְּיַעַרְיָהָיִי, אַפְּלִיוֹ קִיְּן חַדְשָׁה נִשְׁתָּאַמְּתָה, — אַונְן בְּיַילְעַן, בָּאַקְלָאָגָעָנָדָרָן דִּי יוֹנָגָעַ נְפָשְׁלָהָן, פְּלָעַנְטָט טָעַנְהָן : אַפְּלִיוֹ שְׁבָעָה פָּעָרְשָׁפָאָרָעַן וְזֹי צַוְּיַעַן נָאַךְ דִּי יוֹנָגָעַ פְּיַינְגָּלִיךְ . אַיְין יוֹגָּנָה גַּעֲלָא אַיְוֹ גַּעֲוָעָן מִיט שְׁוֹאָרָצָעַ שְׁעָנָעַ אַיְוֹגָעַן, מִיט אַגְּרוּיְוָתָעַן קָאָפָּה הַאֲחָר . שְׁטָעַנְדוֹגְ פְּלָעַנְט בְּיַילְעַן דָּאַס דְּאוֹיָגָעַ גַּעֲוָוָרָפָעַן פָּוֹן אַגְּנָדָעַלָּעַ וְאַלְעַן אַיְן הַעֲמָרָעַלָּעַ, יְעַדְעַן פְּרִיטָאָגְ גַּעֲוָוָרָפָעַן גַּעֲלָא אַיְוֹ לְעַצְמָעַן גַּעֲלָד אַקְטִיצָהָן גַּרְאָשָׁעַן אַיְן פּוֹשְׁקָעַ פָּוֹן רֵ' מָאִיר בָּעַל-הָגָם, אַונְן אַזְוִי גַּנְגָּעַ וּוֹעֲפָעַן יְאַחַד . דָּאַס יוֹנָגָעַ הָאָט מִעְן שְׂוֹן אַיְן חַדְרָ אֶפְרָעַנְבָּעַן, אַיְן שְׁטָאָרָט פְּלָעַנְט אַיְהָם יְעַרְעַן פְּרִיהָ-מְאָרָגָעַן מַשָּׁה פְּיַהְרָעַן מִיט אַהֲרָן פּוֹל לְיִהְעַבָּ אַונְן שְׁמָהָה, וּוֹאַס גַּאֲטָהָט אַיְהָם פָּאָרָט גַּעֲהָאַלְפָעַן, אַו עָר וּוֹעַט נִשְׁתָּאַרְבָּעַן הוֹי אַשְׁפִּין, אַו עָר וּוֹעַט קְדִישָׁנָשָׁט דְּרוֹפָעַן הַאֲבָעַן קִיְּן גַּעֲדוֹנָ-גַּעֲנָעָם, אַו דָּאַס יוֹנָגָעַ נִעְמָמָט וְזֹי אַזְוִי צַוְּיָם לְעַרְנָעָן . אַו גַּאֲטָקָעָן נָאַךְ הַעֲלָפָעָן אַונְן עָר אַוְאָלְ-לְעַרְנָעָרָזָעָן, אַיְינָמָאָל הָאָט יְזָקָעָן דָּאַס יוֹנָגָעַ פָּעַקְלָאָגָט, אַו אַיְהָם תְּהָוָת וּוֹעָה דָעַר קָאָפָּה . אַוְרָזָהָגָג וּעְגָּעַן גַּעֲוָאָרָעַן מַשָּׁה מִיט בְּיַילְעַן, אֶבְעָר גַּעֲשְׁרָאָקָעַן שְׁטָאָרִיק הַאֲבָעַן וְזֹי וְזֹה נִשְׁתָּאַמְּתָה . בַּיְיַדְעַן אַיְיָזָעַן אַיְן הַאֲרָצָעַן

שטארק דאס געפונול , או דאס קונד אווי ווערט , או ווּ קען גאנט ,
וואָס ווּת אָזֶן פֿוּלְּ חַסְדִּים , זַיְן צַוְּן אָזֶן הַאֲרָט אָזֶן אַבְנָעָד .
מען בְּיַיְן דֵּי לְצַטְעַ מְרִיסְטַּן זַוְּן דֵּי עַלְמָעָרַע יַהְרָעַן , וַיְעַן אָזֶן
נאָד קִינְדָּעָר קָעָן מעַן שְׁוֹן נִישְׁתְּ הַאֲפָעַן , אָזֶן וּזְעַן פָּן פְּרִיחָעָר
הָאָט עַר זַעְן אָזֶן גַּעַשְׂטָרָאָפְּט .

— מְהָאָט בְּעַדְרָפְּט שִׁיקָּעַן נָאָר אַפְּלָדְשָׁעָר , — הָאָט
שְׁטִיל אָזֶן קָאָלָט גַּעַזְגַּט בְּיַלְעַן , וּחַלְעַחַט הָאָט וְזַה עַפְּעַם אַלְיַין גַּעַזְגַּט .

— עַט , עַט וּעַט אַיבְּעָרְגָּעָן , — הָאָט מְשָׁה זַי בְּעַרְוִוְינְט
און הָאָט גַּעַזְגַּט חַעַנְתִּים גַּלְעַד אָזֶן הַאֲרָעָן גַּעַזְגַּט .

אוֹיפְּפַן מַאְרְגָּעַן אוֹזֶן דָּעַם יוֹנְגָּל גַּעַזְגַּט עַרְגָּעָר ; אַיִּז
גְּרוֹזִים חַיְּן הָאָט עַר זַעְן גַּעַזְגַּט פָּנוֹן אַיִּז וְזַה בְּעַט אָזֶן דֵּי
צְוּוּטָעַן , הָאָט זַי אָזֶן אָזֶן בְּרָהְמָנוֹת/דִּינְג גַּעַזְגַּט מִיטַּן וַיְנַעַן וּוְילַעַן
דַּעַ פְּלוּידָעָרַעַן . הָאָט עַר עַפְּעַם אַמְּעַנְשָׁעַן גַּעַזְגַּט פָּנוֹן זַה , הָאָט
דֵּי מְעַשְּׁה מִיטַּן יוֹסְפַּן אָזֶן דֵּי בְּרִירָעָר דְּעַרְצָעָהָלָט , אָזֶן אַוְיַלְעַן
פְּלַעַגְט זַיְן אַנְבּוֹיְגָעַן זַי אַיִּהְמָן אָזֶן פְּרָעָנְעַן , וְזַה אַיִּהְמָן תְּהֻותָן
וּוְהָה , פְּלַעַגְט עַר אָזֶן אַיִּהְמָן אַוְיַלְעַטְלָעַן וַיְנַעַן צְוּנַעַן שְׁוֹאַרְצָעַן .
פָּנוֹן חַיְּן נָאָר שְׁוֹאַרְצָעַן אָזֶן פְּנַקְעַדְלִיגְדָּעַן אַיְגָעַן , פְּלַעַגְט זַיְן
אַנְקָקָעַן אָזֶן פְּרָעָמָד אָזֶן פְּרָעָנְעַן , אָזֶן בְּיַלְעַן פְּלַעַגְט בְּלַיְבָעַן
זַיְן אַבְגָּעַשְׁטָרָבָעַן . דָּאָקָהָט עַז זַיְן פָּנוֹן וַיְיַעַן אַבְגָּעַהָאָלָטָעַן .
דָּאָר דָּאָקָהָט הָאָט גַּעַלְאָסָעַן אָזֶן גַּלְיְלָנְלָטָגָן גַּעַזְגַּט .
מְשָׁה אָזֶן בְּיַלְעַן , אָזֶן וּמִיעַר קִנְדָּר וּוּטַהָּבָעַן אַט טִופְּסָמָן .

— מִיּוֹפְּס ? דָּאָבָעַן אַוְנְטָרְגָּעַחָאָפְּט בְּיַדְעַן אָזֶן קָוָל
מִיטַּן אָזֶן פֿוּלְּ פְּעַרְצְוַיְיְלָוָגָן אָזֶן דֵּי אַיְגָעַן , נְלִיךְ זַיְן מַיוֹאָלָטָן
זַיְן גַּעַזְגַּט , אָזֶן בְּאָלְדָר קָעָהָרָט זַיְן אַיְבָּעָר דֵּי וּוּלְטָן .
מְשָׁה אָזֶן גַּעַשְׁטָאָגָעַן , הָאָט צְוּנְעָהָרָט דֵּי אַלְעַ רִידְד אָזֶן
הָאָט אָזֶן דָּאָר שְׁטִיל גַּעַבְעַטָּעַן גַּעַזְגַּט , אָזֶן אַיִּבְּרָעַן זַה אַיִּז
בְּעַשְׁעָרָת דָּעַר טָוֹת , וְאָל עַר עַס אַוְיַבְּגַיְתָעַן אָזֶן אַיִּהְמָן , אָזֶן
טָאָטָעַן . בְּיַלְעַן אַבְּעָר אָזֶן גַּעַפְּאָלָעַן דָּעַם דָּאָקָהָט זַיְן פִּים .
הָאָט גַּעַקְוָשָׁת בְּפּוּלְּ מִשְּׁמַן וַיְנַעַן הַיּוֹעַן אָזֶן גַּעַשְׁרָיָעַן , גַּעַזְגַּט .
בְּעַטְעַן , דֵּי הַאֲהָרָן גַּעַרְזָיְעַן , אָזֶן עַר וְאָל רַאְטָעַוּן אַיִּהְרָן קִנְדָּר .
זַיְן הָאָט גַּעַשְׁרִיְעַן אָזֶן דְּעַרְצָעָהָלָט , אָזֶן הָאָט אַסְטָקָהָרָן
גַּעַבְּוִירָעַן , גַּעַהְאָרְעַוּעַט , נִישְׁתְּ גַּעַשְׁלָאָפָעַן קָיַן גַּעַלְטָן , עַט וּנְעַט

אייהר די ברישט איביגענדרארט און זי האט נאר דעם איענעם , דעם איענעם ... און איז איז צויז טעג ארטום איזו דאס יונגעל געשטעראַבען , און ס'אייז געלעגן שטיל , בערזהיגט פון די וועהטהאנגען פון דעם קאלטטען טויט , האט משה נאר געהאט מורה , או בילע זאל חסֿישלזט נישט פערליךן אייהר פערשטאָנד ... און שטיקענדיניג און זיך די ברענצענרגע טרעהרען פון זיין טיעפּן אומגלאַיק , איז ער נאָלעגענאנגען נאָך בילען און האט זי געטריסט , האט איזפּגעזט און זיין וכירן די גרעסטע אומגלאַקען , מיט וואָס די וועלט איז ריכּ און האט זי בילען פאר אַטראַיסט געבראָקט . — אַז בִּי שעה-וועלולען האבען זיך אַז אַין מאָג צויז זיכון דערטווונקען ?

— זענען בִּי אַרום געליבען נאָך דריי טעלטער , — האט בילע נישט געוואָלט הערען פון טרייסט . האט משה געבראָלט נאָך איזונע מישלים , פָּאנְראָטָן , זען מְהָאָט גאנצֿע געיזנְדָּען אַיסְטְּהָרְנְעָט , האט בילע געאנט , אַז בעסְטָר וואָלט אייזר גע-זען , אַז גאט וואָלט זי אוֹיך צונגענְמָעָן פון דער וועלט ... דער-צעהָלט אייהר משה פון די יסורים פון אייבּן , פון זיין גרויסְט אומגלאַקען , זען ער האט זיכון און טעלטער פערליךן ... בלעיפּט בילע שטיל , שאָקָעַלט זי מיטְּזָן פום און פון די האָלבּ אַיסְטְּהָרְנְעָט פערלאָשעָן אַוְיגּעָן קִימְלָעָן זיך גרויסְט טרעהרען , אַפְּער שוועיגענְדִּינְגָּץ , שטוטען ...

• אַין דעם וווײַטְעַן הײַמעל בעזיזות זיך די פריהָלִינְגָּס-זָוִוִּין גלייך ערוואָקֶט דער אלטער וואָלֵר . אַין אַיִין אַוְיגּעָנְבָּלִיק וואָרטפּער ער אַראָבּ זיין ווּיס ווּנטערקלְיעֵיד , טויטעס קלְיעֵיד , אַן בעציגְרַט זיך אַין דאס גְּרִינְגָּעָן , אַיְבִּיגָּע יונגען , וואָס דער פריהָלִינְג שענקט אַרום ... די פִּינְגָּל , צוֹנוֹיְגָּעְפּוּלְוּגְעָנָעָן פון ווּיטָע לְעַנְדָּעָר זינגען אַין וואָלֵר , אַדְעָר דאס רְיָרָעָן זי אוֹוי אַון אַוְנוּ קומְטָדָס אַוְים , זיין אַגְּזָאָנָג , זי מַאְכָּעָן גַּעַסְטָן , זי גַּעַבְּוִרָעָן קוֹנְדָּעָר , זי פִּיהָרָעָן לְיַעַפְּעָם . די נַאֲכָתָנָאָל גְּרִיטָט זי אַשְׁעָנָעָן וואַיְגָּנוּן פָּאר זָוִוִּין ווּיבּ , ווּלְכָאָ ער ערוואָרט מיט לְיַעַפְּעָ אַון פריהָלִינְגָּס-תָּאוּהָ . אַיְפּ די שׂוּבָעָן פון די קִילְינְגָּה הַיְלִינְק , וואָס מַוְילָעָן זיך

הילען לענינער דעם ווועג, וואס שרעקסט ווי מיט טויט,
פָּנָן דעם סְאַנְאָוּעַן גַּדְלַתְעַן וְאַלְפַּעַן וְאַלְדַּן, שְׁפִינְגַּן
עֲנֵינְגַּן פָּן דעם נְאַלְדָּעַן שְׁמַרְאַהֲלַעַן פָּוֹן דָּרָר וּן. דָּו לְאַדְרַעַן זְעַנְעַן
אַוְיִינְגַּעַם אַכְטַן, מְעַן קָאַלְטַן אָן מְעַן פּוֹצַט וּן. בָּאַלְדַּן וְעַלְעַן אַנְגַּן
פָּאַהְרַעַן שְׁמַאְדָּטַן אַיְנוֹאַזְנַעַר, אַנְדְּרַעַן נָאָר בְּלוֹיַן צַו שְׁעַפְעַן פְּעַרְ
עֲנֵינְגַּן פָּן דעם לִיכְתְּבָנְגַּן וּמוֹעָר. אַנְדְּרַעַן וְעַלְעַן קוּמְעַן נָאָר
הַהְילָעַן וְשֻׁרְעַץ קְרָאנְקַע לְוַנְגַּעַן מִיט וְדַעַר שְׁמַקְעַנְדוֹגְנַעַר רַיְינְגַּר לוֹפְטַ
לְעַנְגַּר דעם אַנְדְּרַעַן גַּדְלַתְעַן וְאַלְפַּעַן וְאַלְדַּן, כְּדִי חָאַטְשַׁ פְּנַעַל וְעוֹנִיגַּן מָאַ.

משה גרייט צו וין היועל פאר "דאטשניךעס". נורים אוּם נישט, אבער דער געדיכטער שמעקעדריגער וואלד, וואט שטעטה דערבי נבעגען איהם, גוט איהם אט סק קונים און צוואצונג רובל האט ער פאר איהם יעדען ומטר. עס קומט אפלוי און שעוער-לך דאס ליעבען אין פאָרְהוֹן, איבערהייפט אין סוף זומער, וען די געעלט ווערטן קאלט און דורךעמעש מיט דענען, וואט טרייפט אַרטין פון דעם שטוריידאָך מיט קאלטע טראפֿען... אבער דאָך אוּן צ'גרוּס די סכּע, אוּן זאָל לאָזען חאָטש אַין זיעלע האַלטען אַין קאָפּ די מחהַבָּה, אַפְּשָׁר נישט צו פערדרנן דאס שטיבעל ? אַון בעילע, נישט קוּקענדיג, וואט אוּירד קומט נאנץ שוער אַן זומער צו שלאָפּען אַין דעם קאלטען פאָרְהוֹן פון וואט דער "רעמאָטָעַס" לאָוט גּוּ ממש נישט אָב, רעדט דאָך אוּקה אוּן צום פערדרנןען :

— וואס דען, א קינדר ווועט אונז געבען, — זאגט זי מיט
אייהר שטעהנידג פערדאנהטען טאן.
משיח שוועיגט אונז טהוט ווינס. וועגען די קינדרער האט ער
פינדר צו דערמאָהנצען. „ער האט געבעבן אונז ער הדאַט צונענומען“,
טענהָ ער צו זוק אַלְיעַן. נאַלמאָכענדיג אַיּוֹבַן.
שׂבָּנִים ווֹלֶט בְּעֵלָעַ נְרָאַד נִתְקַוֵּן רִיבְּעַ אָנוּן קְרִין גְּלִיקְלִיכָּע.
אַ קְרָאַנְקָעַר מְעַנְשַׁ הָאָט אַ צּוּבָּרָאַכְּעַן הָאָרֶץ אָן פְּרִיחָלָט אַוְיךָ אַ צְיוּיָּה
טָעַנְמַס וְעוֹהֶ, מְעַן קָעַן זָקָט וְעַזְוְנוּפְרִידָעַן, עַזְהָרָעַן וְאַרְיָם
אוֹים, שָׁאַקְלָעַן בְּעַרְיוּנָרְדִּיְמִיטְן קָאָפָ אָנוּן עַס וּוֹילָט זָקְרִידָעַן.
דִּידְרִיעַן, אָנוּ דָּמָאַלְסַ קְוָמַט אַיְהָר אוֹים, אָנוּ זָעַחַט וּוֹרָעַר אַיְהָה
דָּרָעַ קְינָדָעַר, אַיְהָר גַּעֲבָעַן-יאַחֲרִיגָעַן זָוָן אָנוּ זָעַדְתָּ עַס נָאָר
בְּמַעַט זָהָב... .

פון כל המינים שפיו שטעה צו משה וינו שכנים : איער, פוטער פון רין נאקהענטע דערפער, מלך פון זיין אינגענער קוה, אוון אלץ, וויסען דיזשניט, אוון בי איהם ראייל, ער האט פינדר צו בערישען, אוון לעבט ועהר גוט מיט ויינע, "דאטהשניעקעס". שבויות האט ער ליעב צו בעטצען דאס שטיעבל מיט גרים. ס-איו נאקה איהם געליבען א-וורין פון דער קינדעריט. אין דעם זעלבען שטיעבל האט ווין טאטע געוואוינט אוון יעדן שבויות פלעט ער בריגנונג מאי אוון בעהענגען דיז ווענד. יעצעט מהות ער דאס איזיך. נאנץ פריה שטעהט ער אויך, בילע באקט חלה, זעצעט עם צואמען אין אויעזן בי דער שכנה, "וואס דיז טוב ווועט זי פערשטערען". משה מהות און ווין לאנגען סורדות אוון לאוט זי געהן נאך מאי, מידראף דורךען צום וואלד אוון דיז גאנצ' גאס, וואו דיז הייליך שטעהן ; דארטן צוות וויך א-לאנגער וועג און שטאדט ארטין, א-וועג אויסגעזוייט מיט אלטער גרויעז בעיריאן, זעם, וועלכע האבען זיך לכבוד שבויות אוון גריינט פאטשיילעס א-הינגענעליט. משה ווערט מיידר פון דעם געהן. דער שטוייב פון דרעס זומערדייגען טרוקענס וועג לענט זיך איזיפז' הארכען און דרופט איזוים א-הוסט. משה זעט זיך איזוק ביים וועג, אויך אונ-איינגענעלענעס בויים. ארום אוון ארום, וואו ווין דונקעלער, האחאלפ-איינגענעלשענער בליך גרייכט, גראנט אוון לעבט. אלעט קושט דער פריהלינגס-וונדר, פינגעל זינגען. אוון משחן דאכט זיך, או ווין גאנץ לאנג לעבען אוון נאך א-חלום, וועט ער גאר דערויסען א-אברלייסען דיז מאו אוון וועט קימען אהדים, וועט ער גאר דערויסען זייזן טאטען שלמהן אוון זיין מאמען נאדרען, או פונקט זי אמאל גראנט דער פריהלינג אוון פרעהט זיך מיט טויוונדרקלירטער קראם-קעלאיך אוון קויזיטען, ער היזט זיך שנעל אויף פון ארט, וויל האטאסטיגן אוירפקלעטען אויף ביים, זי אמאל אוין דיז קינדרער שע אהחרען. אבער דיז אלטער פיטס היזען זיך נישט. זיין סורדות האט זיך פערשטעהט און א-סוק פון דעם אינגעפאלאענעס בויים, ער גוט א-קווק אויף זינע צווארטער ואיזעלן. ער דערמאנט זיך מיט א-טמיעען אינערליכען אומעט, אוו יונגעלוויו האט ער פון דאס בויים, זויזע-קוואסאך גערטונגען, אהיעים פלעט ער בריגנונג גאנצע עט-

דֵּי אָנוֹתֶערְשְׁטָעַ צוֹוִינְגָּן שְׁנִידָּת עַר אַרְאָב מִיטְּזָן מַעֲסָרְלָן ,
הַזְּוֹהָקָּלְעַטְּעָרְן קָעָן עַר נִישְׁטָן , אָנוֹן זַיְן אָוִיגָּוּ וַיְהָ נִשְׁטָן אַבְּרָהָם
סַעַן פָּן דַּעַם גְּרִינְגָּס פָּעָלֶר . —
„בְּלוּוּן דַּעַר פְּרִיהְלִינְגָּו וּוּרְטָן נִישְׁטָן אַלְטָן“ , זַיְפָּצָט עַר שְׁטָילָן,
בְּעַטְּרִיאָלְטָן דַּעַם אַלְטָעָן אַיְינְגְּעַפְּאַלְעָנָעָם בּוּסָמְטָן דֵּי פָּעַרְדָּאַרְטָעַ
צְוֹוִינְגָּן אָנוֹן וְאַגְּטָן וְוַיְתָעָר :
„בְּלוּוּן דַּעַר פְּרִיהְלִינְגָּו וּוּרְטָן נִישְׁטָן אַלְטָן“ — אָנוֹן פָּאַמְּעָלְיָה
גַּעֲכֹוְינְגָּן לְאֹטָן עַר זַיְךְ גַּעַהָן צַי זַיְן שְׁטִיבָעָלָן , בְּעַפְּרִזְגָּעָן עַי מִיטְּמָאָן
פָּן דַּעַם פְּרִיהְלִינְגָּו , וְאָסָם וּוּרְטָן קִינְמָאָל נִשְׁטָן אַלְטָן . . .

אהן שאלוות

אָהָן שְׁאַלּוֹת.

דער הייטט-פונראמענט פון דער עקיבסטענץ אווי בע די!
קְלוֹיִונָאָוּקָעָר בָּעֵל-הַבְּחִתִּים קָאָרְטָאָפָּעַל. אָוָן נָאָט וּוַיִּסְטָט טָאָקָעַ,
וְאָסָחָלָט גַּעֲתָהּוּן קְלוֹיִונָאָוּקָעָר. וְעַזְן נָאָט בָּעֵשָׂאָפָט נִישָׁת אַיְיף
זִין גַּוְתָּעָר עַדְרָ די דָּאוּגָעָ נַעֲכָעָנְשָׁתָעָ פָּרִי. גַּעֲוִים וּוְאָלָט קְלוֹיִוָּ
גָּאוּקָעָ קִיבָּן קְלוֹיִונָאָוּקָעָ נִיבָּן גַּעֲוָעָן. אַבָּעָר אָוּוּ וּוְיָיָיָן
וְאָקָסָעָן וְעַדְרָ גַּעֲרָאָטָעָן אַיְוף די קְלוֹיִונָאָוּקָעָר הַאַלְבָּזָמְדִינָּעָ פָּעָלָ
דָּעָר, אוּוּ וּיְפָעָרְזָאנְטָ מִיטָּ אִיהָר עַקְוִיסְטָעָנְצָ.
אוּן פָּוּן די קָאָרְטָאָפָּעַל מַאֲלָעָן די קְלוֹיִונָאָוּקָעָר בָּעֵל-הַבְּחִתִּים,
טָעַם אַלְעָלִילִי מַאֲלָילִים, נַאֲנַצְעַץ עַרְפְּנָדוּנָנָן: לְאַטְקָעָט פָּוּן קָאָרָ
טָאָפָּעָל, בּוּלְקָעָט פָּוּן קָאָרְטָאָפָּעַל אָנוּ אַפְּיָלוּ הַיְּוֹעָן. אָוּן די
מַאֲלָילִים וּוְעַזְן טָאָקָעַ פְּלָאִילָלִים.
קִיבָּן קָצָב אוּוּ אַיְן קְלוֹיִונָאָוּקָעָ נִשְׁתָּאָ, נָאָר די קְלוֹיִונָאָוּקָעָר
בָּעֵל-הַבְּחִתִּים בְּעַגְעָהָעָן וְנָאָהָן אִיחָם. וּגְרִינְגָּן הַאֲבָעָן קְלוֹיִונָאָוּקָעָר
בָּעֵל-בְּתִים פִּינְדָּר, אָוּן אֶחָלָק פְּלִיעִישָׁ אַנְטוּנָן הַאֲפָעָן וְעַז בַּעַז
קוּטָעָן פָּוּן שָׂוָר-הַבָּר. נָאָר מַהְלָ-תוֹתִי, מַעַן זֶה דָּאָה פָּאָרָט אֶ
בְּשָׂרָוָרָם מִיטָּ אֶשְׁטִיקָעָל יְצָר-הַרְבָּע, אָוּן אוּגְרָשָׁן דָּעָר קָצָב פָּוּן
אוּודָאָנָאָוּקָעָר בְּרַעֲנָגָט אַמְּאָלָא אֶזְעִיט פְּלִיעִישָׁ אַיְן סִיאָוּ פָּאָרָהָאָן אֶ
פָּאָרָגָרָעָן אַיְן שְׁטוּב, גַּעֲהָמָעָן די קְלוֹיִונָאָוּקָעָר בָּעֵל-הַבְּחִתִּים
אֶחָלָק פְּלִיעִישָׁ. דָּעָר עַזְרָ אַיְן אַבָּעָר, וְאָסָגְרָשָׁן וּוַיִּסְטָט די צִיטָט,
וְעַזְן דָּאָס פְּלִיעִישָׁ צָוּ בְּרַעֲנָגָעָן, — דָּאָנָעָרְשָׁתָאָגָן; עַד וּוַיִּסְטָט, אָוּן די
קְלוֹיִונָאָוּקָעָר וּוַיִּבְעָר וּוּלְעָן וְיָקָשׁוּן אַנְתָּהָן אֶכְחָ אָוּן וּוּלְעָן שָׁוֹן
אַוִּיסְקִוְּפָעָן דָּאָס פְּלִיעִישָׁ, נִיבָּן צָוּ פָּעָרְשָׁטָעָדָן שְׁבָת.

דער רב פון שטערטעל, ר' שלמה, או' שיין לאנג אָנְגַעַקָּעַ
מען אהער אין קלויונאָוקָעַ. אַסְהָ עַלטְעַרְעַ בְּעֵילִי-בְּתָהִים גַּעֲדַעַנְקָעַ
אַיִדָּם נָאָךְ, וּזְעַן וַיַּן לְאַגְּנָעַ גַּעֲדִיכְטָעַ בְּאָרֶד אוֹי עַלְתָּשׁוֹאָרֶן גַּעַז
וּזְעַן. דַּעֲפָרָר אוֹי זַי אַיצְטָן וּזְלַבְּעַר וּוַיִּסְמָס. דַּסְמָס אַרטָּשָׂר אָפִילָו ר'
שְׁלָמָה'ן נִישְׁמָה — אַנְפְּקָאָמִינָה, שְׁוֹאָרֶן דִּי בְּאָרֶד, וּוַיִּסְמָס דִּי
בְּאָרֶד — מִיט אָזְיִינָעַ גַּאֲרִישְׁקִיטָעַ פַּעֲרָנְעַחְמָט יוֹקָה ר' שְׁלָמָה נִוְתָּן —
עַל הַאַט גַּעַנְגָּב אַנְדָּרְעַרְעַ דָּאנָוָת. וַיַּן גַּרְעַסְטָעַ דָּאנָה אוֹי אָפְעַר,
וּוֹאָסָם אַין שְׁטָעַרְטָעַל אוֹי נִוְשְׁתָא קִיְּן שְׁאָלוֹת. עַר אוֹי, חַלְילָה,
גַּיְשָׁטָן חַזְדָּר דִּי קלויונאָוקָעַ בְּעֵילִי-בְּתָהִים, אוֹי וּעְגַעַן נִטְפָּרוֹת
אוֹן הַאלְטָעַן נִשְׁטָמָט פָּנָן שְׁאָלוֹת. וּעְגַעַן דָּעַם אוֹי עַר גַּאנָּצָן רֹהָנוֹן.
עַר וּוַיִּסְמָט אַין קָעַן וּוַיִּנְعַט בְּעֵילִי-בְּתָהִים. דַּעַר עִקְּרָבָן וַיַּן דָּאנָה אוֹי
רְדֵבְּצִיןָן וּוְאלָטָט עַפְעַב גַּעַקְאָנָט אַוְיסְטָרָאַכְטָעַן אָזְוַיְעַנְעַטְעַרְפִּינְדוֹגָנָעַן פָּנָן
קַאְסְטָאַפְעַל, אוֹ מָעַן זָאָל קָעַנְעַן אַוְיסְקָוּמוֹעַן אַחַן דָּעַם וּוְאַפְעַר,
וּוְאָלָטָט עַר וּזְהָרָגָט גַּעַפְּנְהָלָט. קִיְּן סְדָּבְּעַנְעַהָרָט עַר אָפִילָו
גִּינְטָמָט פָּנָן עַוְלָם-הָוה, אָפְעַר נַאֲפָט דְּאָרָף מָעַן דָּאָה, אַוּעַגְעַל הַאַלְאָצָן
מָעַן קוֹיְפָּעַן, דִּי דְּרִיעַ טַעַלְטָעַר, וּוָאָסָם וּעְגַעַן אַיְיָעַן אַוְנְטָעַר דַּעַר
אַנְדָּעַרְעָר אַוְן דִּי קְלֻעַּנְסָטָע אַיְזָוִין אַלְטָט אַיְבָּרָעָט צְוֹאָנְצִיבָּג יְאָהָר,
מָבוֹן מָעַן אוֹיךְ מַאֲכָעָן אַקְלִיְיד, אַשְׁוֹךְ, — אַוְן אַיְזָרְפָּרִיהָ,

אם אל קומט צוליפען א יונגען, קויס אַפְּהָאַפְּנָדָרִינְג דעם
אַטְּסָם — אֲשָׁלָה, אֲנָאוֹמָגָלָק הָאָט זֶן גַּעַטְרָאָפָעָן . . .
דער רב גוֹרט אָן דֵי לְעַנְדָּעַן, אָן דֵי יוֹעַנְעַן הַוּבָט אָן מִיטָּ
פֿעַרְצָוּזְוּפְּלָנוֹגָן :
— הָאָט זֶיךָ נַעֲקָאַטָּק קַאֲדָטָאָפְּלִיעָן פָּאָרְפָּעָל, מִיטְנִישְׁתָּעַ
אָנָין אַמְּלִיכָּנָעַן טַעַפְּעָל, הָאָט זֶיךָ, עַל-פִּי טָעוֹת, מַעַשָּׁה שָׁטָן .
אוֹסְגָּעַמְשָׁת מִיט אַפְּלִיטְשָׁגָעַן לְעַפְּעָל .
דער רב פרענט אוֹים אַלְעַ בְּרָתִים פָּוֹן דָּעַר שָׁאָלה, וַיַּיְדָעַר
סָפָעַס אוֹפְּפָעַרְקָוָאַמְּסָטָר דָּאַקְטָאָר,

— וווען האט מען גענקייט מיליכינס אין טעפעל ? וווען האט
מען גענצען פליישינס מיטן לעפעל ? ...
די יודענע דערצעהלהט מיט א קלאפענדען הארצען, וויל אונגע
ז' האט אין טעפעל נויט גענקייט קיין מיליכינס. "AMILK AIYI פיער
און פלאם", — נויט ז' צו אין די רײַד — "וואָעל קאן דאס דער-
וויזען, רבינקע".
דעם לעפעל האט ז' ווידער אויך לאונג נויט געניצט...
לעפעל האט ז' גענוג...
— ס'איו כשר, — ואָנט ר' שלמה. עלי-פי דיין קאָן מען
פארט נויט מאָלען טרפה.
און או די יודענע לוייפט אַזּוּק צופרידען, זיפטש דער רב
שווער אָב און מיט א בְּוֹתְעָרָעָן שטיפעל ואָנט ער:
— אויך מיר אַשְׁאָלה ! ...
און או פרײַטאג ברעננט בעריל דער שמש דעם דָּאוּגָעָן ווֹאָ-
לעָר און קליננט מיט די קופערנע מטבחות, פיהלאט זיך ר' שלמה
ענויידיג און דערשלאנגען. איהם דאָקט זיך, או יעדער קלאנג פון
דער מטבח שרייט זו איהם:
— און קצבה לעפסטו, פון קצבה... דער אַינְצִינְגָּעָר אַרי-
מאָן אַין שטערטעל בִּיסְטו...
און זיין פנים ברעננט איהם פאר שאָנדע...

ערוּ אֶרְטִינְגַּן

עֲרֹוֹאָרְטּוֹנָג.

אנו אמאל געווין א יונגער קיסר מיט א קייזערין, וואט אונין געווין די שענטש פון דער מדינה, וויא א יונגענד-טיזוים אונין זי שן געווין, און דער קיסר האט זי זעהר ליעב געהאט און פלאנגט נישט קענען זיין און אידר אפלו א האלבעט מאן;

גלאיך וויא די בלום קען נישט לאבעט און דעם ליכט פון דער זווען, אווי פלאנגט ער נישט קענץן לאבעט און א בליך פון דער יונגער שעגער קייזערין.

אַיִינְמָאָל אַיּוֹ צַדְקָה דָּעַם רְאוּנְגָעָן קִיסְרָן גַּעֲקוּמָעָן אֶחָדְשָׁעָר
פָּנוּ אֶצְוּוּמָעָן לְאָנָדָר, אַיּוֹ אַנְן דָּעַם קִיזְוּעָרְלִיכָּעָן פָּאַלְאָצָן אֶגְרוּיָה
סְפָּר יְוָמָם-טוֹב גַּעֲוָעָן, אַוְן טִישָׁעָן זַעֲנָעָן גַּעֲוָעָן גַּעֲנָרְבִּיטָן מִזְטָן
קִיזְוּעָרְלִיכָּעָן מַאֲכָלִים, אַוְן אַיּוֹ בָּעַלְעָרְמָן פָּוּן גַּינְגָאָלָד הָאָתָן וַיֵּךְ
וּוֹיָן גַּעֲרוּתְּמַעְתָּן.

נַאכְזָן מִפְהַלְצֵיִם הָאָט מִן לְכֹבֵד דָעַם גָּסֶט נְעַמּוֹת מִאָ-
לְעַן אֲשֶׁר פָּהָרְעָן אוֹפֵר יָאנְד. אָזָן מִנְהָג אָנוֹ אַיִן
יַעֲנָעַם לְאַנְדָן גְּנוּוּיָן. הָאָט גְּנִירִיסָעַן דָּאָס הָאָרֶץ דָעַם קִיסְרָ-
וּוָאָס עָרְדָאָרְךָ אַנְכָעָרְלָאָנוּן דַי שְׂעַנְעַן מִלְבָחָה אַלְגָן, דָאָט עָרְ-
עַי חַיְם גְּנַעַקְוָשָׁמָן אַוְנָ גְּנַעַהַלְוָתָן אַוְנָ הָאָט אַנְדָר צְוַעַנְגָן, נַאֲ-
אַן דָעַמּוּלְבָעַן טָאגְ קְוָמָעָן צְרוּיקָן.

אנו געומען די קיטערין מנט איהרע מיליך און האט
געשפונען, וארטענידיג אויפ איהר מאן. און די מיזיליך האָ
בען זי מיט שענע ואונדרערליך מעשהלעך געמאכט פרעהה ליך
און לייעדר איהר געונגען.

אוֹנוֹ אָנוּקָה דַעַת מְאֻגָּן אֲוֹן סְאיִין אַנְגַּעַקְמוּעַן אֵצְוַיְוַטָּעַר,
אוֹן דַעַר קִיפֶר מַוְתִּין גַּאֲסָטָן אֲוֹן זַיְינָע הַוִּימְפָּלִיטָן וְעַנְעַן נָאָךְ נִישְׁטָם

געק-ען צורייך .

איו גיעזעטען פערטהיינערט די שענץ קייזערין און האט געטראָלט : — וואָס האט געטראָפֿען מוט אַידר מאָן . . . האט זי אויפֿן זוֹעַג אַטינער בעגעגענט, אַדרער אַלייב האט איהם צורייסען ? האט זי מײַף געטריינערט. האט זי נישט געהיעטען אַיהרע טינדליך עינגען קיַן לֵיעַדר און דערצעעלען קיַן מעשה־ לְאַך, און אלְין איוּ זי בעיט פֿענסטער גיעזעטען מיט פֿערדונג- קעלטש אָזונען פֿון טראָהָרָען, אָפְּשָׁר ווֹעֶט זי אַיהר מאָן אַן דער געבעטליגער זוּיטקיטט דעווועהן .

און וומער איוּ דאמאלָס געוועזען . פֿון דעם היילען, גע- דילטען ואָלֶר, וואָס האט, ווֹי אַגרונען וואָנדֶר, אַרומגעַזִּיםַט דעם קענינג'לְיכָן פֿאלְאן, האט זי געהערט, ווֹי פֿוינטְלְאַךְ זיַּן גַּעַן, און דָּוְרָכְגַּעַזְעַט מַטְמַט וְגַעַנְשְׁטַרְחָלְעַן האט געלוֹטְטָעַן אַ נְאַלְדְּעַנְעַר הַלְּלָעַר זְמַרְטָאָג, — נָאָר די קייזערין האט איהם נישט בעמערכט, און שפֿעטער, אַן די זוֹן איוּ אַוְעַק אַן אַיה- רַע זוּיטע הַיְמַעַּל-פֿאלְאַצְעַן אַן אַ קִיהְלָעַר זְמַרְטָפֿאַרְנָאַט אַיְזָה אַזְוִיפֿ דַּעַר עַרְד גַּעַטְמָעַן אַן וְיַשְׂמַלְעַ קִשְׁעַן פֿון אַ גַּעַלְעַבְטָעַן האט דָּאַס זְמַרְטָוּוֹנְמָעַל אַיהר אַנְגְּנִירִיחָרֶט דָּאַס גַּעַזְלָט, — האט די קייזערין איַזְזַיְתָּן אַיְזָה נישט בעמערכט.

און אַן יַעֲנַד צִיט אַן דער קוּסֶר גענאנגען דארך דעם גַּעַדְלְיכָן זוּיטען ואָלֶר אַן האט גַּעַזְלָט דעם זוֹ וַיְנַעַן הַוּפְלִיטָט, פֿון וּלְאַכְעַבְעַר האט פֿערבלְאַנוֹשְׁעַט, נָאָלְיָאַגְּנָדָגְן זַיְדָן נָאָךְ אַהֲרָשָׁ .

ער איוּ מִינְדָּר אַז מַאת גַּעַוְאָרָעָן אַן האט זַיְדָן גַּעַוְאָלְט אַזְוִיפֿ דַּרְעַד צְוֹעַצְעַן אַן אַבְרוֹהָעָן . אַבְעַר אַן וְאָלֶר האט גַּעַזְלְיכָן הַשְּׁרַשְׁת אַ אַיְמָה-דִּזְגָּעַ שְׁטִילְקִיט אַן זַיְדָן האט זְמַרְטָר גַּעַזְלְיכָן, עַר וְאַל זְוַלְעַן זַיְן וְוֹעַג אַהֲרָם, זַיְן זְוִיבָּה, נָאָךְ וּלְאַ- בָּעַר עַר האט געבענקט .

און די נָאָט אַן אַנְגְּנִיקָמָעַן, האט זַיְן אַ שְׁוֹאָרְצָעַן שְׁלִיעַר דעם וְאָלֶר אַנְגְּנִיעַהָלֶט, וְיַיְמַט אַ טְרוֹזְיָעַר-קְלִיְיד האט זַי אַיהם בעדעקט, אַן אַן הַיְמַעַּל האַבְעָן זַי לִיכְטְּלְאַךְ אַנְגְּנִיעַ- זְוַנְעָן, מְרוֹזְעַר-לִיכְטְּלְאַךְ נָאָךְ דעם פֿערשְׁטָאַרְבָּעָן הַלְּאָעַן גַּעַלְדְּעַנְעַם זְמַרְטָאָג .

האט דער קיסר שווין פערלארען די לעצטעה האפנונג, אין דער שווארטער גאלט דעם וועג צו זיין קויזערליךען פאָזָאן צו געפנונג, און אויף אַ הייכען בוועט. האט ער פאר זיך געווארטט אַ נאָטלעגען מאָזען. נאָר פֿוֹצְלָנְגָה האט אַיִתּוּס פֿוֹן דער ווּזְטָעַטְמָן אַ שְׁנִינָּן גַּעֲטָהָוָן אַ פֿיְיעָרְלָן, אַן צו דעם אַרט אַן ער אַוּזְקָה, דּוֹרְכָה אַקְעָנְדָּיגָה שְׁנָעַלְדָּן בְּעֶרְגָּעָר פֿינְסְטָעָרְנִישָׂ, מִיטָּוּסָן דֵּי נאָלָט האט דעם וועג פֿערלְעָנטָן.

און אויף געהענדיג אַן ער ענדְלִיךְ אַזְקָומָן צו דעם פֿיְיעָרְלָן, וואָס האט אַיִתּוּס פֿוֹן דער ווּטָעַטְמָן גַּעֲרָפָעָן ; ווּ אַ שְׁמִילְעָר בְּלִיק פֿוֹן טְרוּזְעָר, האט דָּאָם בעַלוּיְטָעַנְדָּע פֿעַנְסְטָעַרְלָן גַּעֲקָוקָט אַן דער שוואָרְצָעָר נאָלָט אַרְיָן .

אין שטיבעל אַן גַּעֲלָעָגָן אַנְאָלְטָעָר מִיט אַ נְרִיזָאַגְּרָוּעָר באָרָד, גַּעֲלָעָגָן אַן גַּעֲשָׂאָפָעָן. אַן שְׁמִילְאָן פֿאָרִיזָאַגְּרָוּעָר זִינְגָּר דער קיסר אַן שטיבעל אַרְיָן, פֿוֹן מִינְדָּקִיטָה האט ער זיך אויף דְּרָעָר גַּעֲלָעָגָט אַן אַן באָלְד אַיְנָגָעָשָׂאָפָעָן .

און דְּעַמְּלָט האט זיך אַנְדָּם דער דְּאַינְגָּעָר חָלוּס גַּעַנְתָּם :

ער אַן גַּעֲנָגָנָגָן דְּוָךְ אַ גַּעֲדִיקְטָעָן וואָלְדָה, אויף דְּוִיכָּעָבָזְוִים עַמְּדָה האט גַּעֲרוֹתָה אַ הַיְמָלָע אַן האט גַּעֲוִיקְעָלָט דעם וואָלְדָה אַן אַ נְרִיזָאַגְּרָוּעָר נְעַבְּעָל, — אַנְיָאָמָה/דִּינְגָּע שְׁטִילְקִיטָה האט אַן וואָלְדָה גַּעֲהָעָרְשָׂת, אַן ער אַן שְׁפָעַט גַּעֲנָגָנָגָן אַן האט מְוֻת צִיטָעָר גַּעֲוָקָט אַנְיָאָמָנָגָן פֿוֹן דעם נְאָכָּט-שוֹאָרְצָעָן וואָלְדָה. פֿוֹצְלָנְגָה האט זיך בְּעוּזָעָן אַ רְיָוָעָן-גַּעֲשָׂטָאָלָט, אַן דְּרִיזָעָהָעָן דִּינְגָּע דעם קיסר, האט זיך צְוָרְדוּעָן צְוָלָאָכָט אַן האט אַיְסְגָּעָשְׂטָרְעָקָט צְוָעָן בְּיָ�וָרְדִּינְגָּע, שְׁפִיצְגָּע אַן לאָנְגָּע הענְדָה .

— דַּו קָעַנְסָט מִיךְ ? — האט פֿערְוּאוֹנְדָּעָט גַּעֲפָרָעָט דער קיסר .

— אַיך קָעַן אַלְעָמָעָן, וואָס קָוָמָעָן אויף דער ערְד, — האט גַּעֲעַנְטְּפָעָט דֵּי גַּעֲשָׂטָאָלָט אַן האט ווּנְדָעָר גַּעֲרָעָט : — נַאֲך אַיְדָעָר דַּו בְּנְסָט אויף דער ערְד גַּעֲקָומָעָן, האַסְטָו שְׁוּזָעָן אויך צו מִיר גַּעֲהָרָת . . .
— בְּנְסָטוּ גַּעַט ? — האט דער קיסר פֿוֹן שְׁלָאָךְ גַּעֲפָרָעָט .

— אין בון נישט גאנט. אין בין דער מלאך, ווועלכען גאנט האט בעשאפען דאן, וווען ער אין אונצופרידען געווען מיטן ווועלט אויף דער ערדר. — איזו וווער ביסטו?

— אין ווועל דיר ווינווען מינע פאלאצען, דאן וויסטיו שווין דערזעהן, וווער אין בון, — האט דער אונכען אנטער געוואגט, און האט איהם אַנְגָּנוּמוּן מיט זיין בעינערדייגע הענד און איז שגען מיט איהם ארויים פון דעם געדיבטען זאלד. וווען איז גאנט גאנט און ס'האבען דארט גע-דושט דן בזימער, וויז זעלטטען זיך פאר עמייצען געשראקען און אויף עמייצען געווארט. דן ערדר פון גאנטן איז געווען פערזיעת מיט שטיינער, אויף ווועלכע סיינען געווען אויפשריפטן גאנט גאנט. פון הימעל האט זיך אַבלויע נאכלט גענאנסען און בליכע שטראהלען פון דער לבנה האבען זיך אויף דן שטיינער און בלאסע פאסען געלענט, און ער האט דן אויפשריפטען ליעען געקענט. און מיט אמאָל האבען זיך פונאנדרער-געדרוקט דן שטיינער פון דער ערדה, און געהילט איז איז וויסען זיך גאנט מענשען פון דן קברים ארויים.

אַ ווועלקען האט דעם הימעל בערדעקט, און אומעטיגע האבען פון איהם אַרְזִים גַּעֲקוֹקֶט דן גַּאלְדָּעָן שטערן. דן טויטע זיין צום קזווערליךען פאלאץ אויעק און האבען דארט היינדר ער זונגעגען. ליינדר פון לעבען, וואם בעזענט האט דער מיט... און יעדער קלאנג פון לייד איז געווען אַשטילער אַקָּאָר פון בענקשאפט צום הימעל, צום לעבען, זיך דן ציובער-טרזימען, זיך דן נאכלט האט דער ערדר געבראָט...

און מיט שיידער האט זיך צונגעקוט דער קיסר זיך דן ווועקסען געולטער, זיך דן שראקליכע געשטאלטען און מיט אימה האט ער זיך צום דעם שווארצען ריעו געדרייקט און האט און זיין הענד בעהאלטטען זיין געיגט.

ווילסט, — האט דער שווארצען ריעו געוואגט, — וווע-לען זיך דיר אלע דערצעעהן, וווער זיך זענען, פון וואנען זיך שטאטמצען, דן אלע פון מײַן געוועלטיגונג. און נישט אויסהערענדייג דעם קיסרים ענטפער, האט דער

שטרענער הערשער בעפּוֹלַען די בלאסע קינדער צו דערצעה
קָאָן, פָּן וְאָנָּעָן וְיֵי קָוְמָןָן.
און אַיִּינָעָ מִיט אַזָּרְטָעָר שְׂטוּם האָט דָּעַם קוּסֶר דָּעַרְאָן
צעהלהט:

און לְעַבְּעָן האָט עַז בַּי אַיְהָר פָּטָמָעָר די שָׁאָף גַּעֲפִיטָעָרָט
אוֹיְף די וּמוּרְדָּינָעָ נְרִינָעָ פְּעַלְדָּרָר, אַונְטָרָר רַיְוָעָנָעָ הוַיְכָעָ
בעָרָג, אָנוֹן די הַעַלְעָ וּמוּעָרְטָעָן, אָנוֹן וְאוֹגְדָּעָרְשָׁעָן פְּלָעָנָט קְלִינָאָ
געָן אַפְּלִיאָ דָּאָס וּוִידְעָרְקָוָלָ פָּן די לְיעַדְעָרָ, וְאָס עַז פְּלָעָנָט וְיָנָאָ
געָן, פִּיטְעָרְנָדוֹגָ די שָׁאָף. אָנוֹן דָּאָס וּוִירָעָרְקָוָלָ, פָּן די בְּעָרָג
גַּעֲבָוְרָעָן, פְּלָעָנָט דְּעָרָמָהָנָעָן אָן אַמְּעָנָשָׁעָן אָנוֹן מָאָבָעָן בְּעָנָקָאָן
דָּאָס הָאָרָקָן. אָנוֹן אַסְטָעָנָעָ לְיעַדְעָרָ האָט זַי גַּעֲקָעָנָט. די מָאָמָעָ
הָאָט אַיְהָר זַי גַּעֲלָעָנָט. אָנוֹן וּוּנְטָמָעָר, וְיָזָן בְּעָרְגָּרָ שְׁנָיָ פְּלָעָ
געָן נָאָה הַעַכְעָר מָאָבָעָן די רַיְוָעָנָעָ בְּעָרְגָּרָ אָנוֹן פְּלָעָנָעָן בְּעָדָעָן
קָאָן פְּעָלָד אָנוֹן וְאָלָד, פְּלָעָנָט זַי זַיְצָאָן אַיְן שְׁמִיבָּעָל אָנוֹן שְׁפִינָאָן.
פָּן פְּלָאָסָ פְּלָעָנָט זַי לְאָנָגָעָ דִּינָעָ גַּאֲלָדָעָנָעָ פְּעָדִים שְׁפִינָאָן, אָנוֹן
קַיְנָעָר אַיְן דָּאָרָפָ צְוִילָעָבָ די הוַיְכָעָ בְּעָרָג נִישָׁת גַּעֲבָוְרָעָן. אָנוֹן
סְּהָאָבָעָן זַיְתָעָג גַּעֲזִוְנָעָן, לְאָנָגָעָ טָעָג, זַי די לְאָנָגָעָ פְּעָדִים
פָּן דָּעַם גַּאֲלָדָעָנָעָם פְּלָאָסָ — לְאָנָגָעָ גַּאֲלָדָעָנָעָ פְּעָדִים קָעָן טָעָג
אַפְּהָאָקָעָן, מָאָבָעָן קַיְרָצָעָר, אַבְּעָרָ מִיטָּלָגָנָעָ טָעָג, וְאָס קָעָן
טָעָג תְּהָוָן? . . .

זַי אָנוֹ וְיָנָגָעָוָן אָנוֹ שָׁעָן, אָנוֹ שְׁלָאָנָק אָנוֹ גַּעֲוָעָזָעָן אַיְהָר
קַעְרָפָעָר, אָנוֹ וְיִרְבְּגָיָנָעָן האָבָעָן גַּעֲלִיְבָעָן אַיְהָרָעָ אַוְיָגָעָן, אָנוֹן
אַיְהָר וְוַיְסָעָ בְּרוֹסָט האָט זַי זַי עַמְּזִיכָּעָן צְוָרוּקָעָן גַּעֲוָאָלָט אָנוֹן
הָאָט נָאָה לְיַעַבְעָ גַּעֲפָעָנָקָט, — חָאָבָעָן אַבְּעָרָ די הוַיְכָעָ בְּעָרָג קַיְיָ
נִשְׁתָעָנָט גַּעֲלָאָוָעָן קַיְיָן זַיְתָעָג.

אַבְּעָר עַר אַיְיָ דָוָךְ די בְּעָרָג דְּוַרְכָּעָגָנָגָעָן אָנוֹ אוֹיְף אַ
שְׁוֹאָרְצָעָן אַדְלָעָרְפָּעָרְהָאָט עַר גַּעֲפָעָנָגָעָן אָנוֹ אַיְיָ אַ
מְלָחָמָה הַאלְטָעָן אַיְיָ עַר גַּעֲנָגָעָן. הָאָט עַר זַי דְּעָרוּעָן. די אַיְיָ
געָן אַיְהָרָעָ, הָאָט עַר גַּעֲזָאָט, לִיבָּגָעָן נָאָה הַעַלְעָרָ, זַי די הַאָפָּ
נִשְׁתָעָנָט פָּן יְוָגָעָנָר, אָנוֹ אַקְרָיוֹן הָאָט עַר אַיְהָרָ צְוָנוֹעָאָטָן פָּן דָּעָרָ
מְלָחָמָה בְּרָעָנָגָעָן, נָאָר וְיָזָן זַי וְוַעַט אַיְהָרָ צְוָנוֹעָאָטָן קָוָשׁ שְׁעָנָקָעָן, אַיְיָ
קוֹשׁ בְּיִים גַּעֲזָנָגָעָן. הָאָט זַי דָּעָן גַּעֲצָעָהָלָט די קַוְשָׁקָעָן? זַי אַנְיָ
אַדְלָר אַיְיָ עַר שְׁמָאָרָק אָנוֹ שָׁעָן גַּעֲוָעָזָעָן. אַבְּעָר עַר הָאָט גַּעֲמָוָת

אויַף דער מלדמא אײַלען און צוּרִיק האָט ער שׂוֹין דעם וועג נישט געטראָפֿעַן. אָדרֶעֶר אַנְיָע ער אוּפִין שלְאַקְטְּפָעַלְדַּר געַבְּלִיבְּעַן? זַיְהָאָט לאָנֵג גַּעֲוָוָאָרט, בֵּינוֹ סַיְאָנוֹ גַּעֲקוּמָעַן דער בִּינְעָר טַוִּיט אַונְיָהָאָט נִישְׁתַּחַת גַּעַלְאָזָעַן מַעַהְרַד וּוָאָרטָעַן. טַהְוָת עַס אַזְוִי אַיְהָר בָּאָנֵג, וּוָאָס זַיְהָאָט אַיְהָם מַעַהְרַד נִישְׁתַּחַת גַּעַוְעָהָן.

אַונְיָהָאָט דער צַעְדָּהָת : אַונְיָהָאָט זַיְהָאָט גַּעַבְּלִיבְּעַן, אַונְיָהָאָט צַוְּיִיטָעָר

אַקְיָמָר אַונְיָהָאָט ער גַּעַוְעָהָן, אַהֲלָבָעַ וּוּלְטַהְהָאָט ער פָּעָלַמְּנָגָט אַונְיָהָאָט שְׁטַעַדְתַּמְּנָגָט נַאֲךְ שְׁטַעַדְתַּמְּנָגָט האָט ער אַיְנְגָעַנוּמוּמוּעַן. אַונְיָהָאָט אַבָּעָר אַלְיָזְנִיסְטְּ צַוְּפִירְדָּעַן גַּעַוְעָהָן אַונְיָהָאָט אַנְיָנְדָר זַיְהָאָט וּוּיְתָעָר וּוּיְתָעָר וּוּלְטַהְהָאָט אַוְיעָהָהָאָט נַאֲךְ שְׁטַעַדְתַּמְּנָגָט אַונְיָהָאָט גַּעַלְאָזָר זַיְהָאָט גַּעַרְזָבָט אַונְיָהָאָט פָּוֹן בְּלוֹט טַיְלָעַן גַּעַמְאָלָט . אַוְיָף דַּעַם וּוּגַן צוּרִיק האָט אַיְהָם דַּעַר אַלְמָעָר רַיְעַן בְּעַגְעַנְעַנְט אַונְיָהָאָט גַּעַלְאָזָט אַחֲרִים פֻּרְגָּעָהָן . . .

אַונְיָהָאָט אַיְנְגָעַהְהָאָט דער צַעְדָּהָת :

עַנְיָהָאָט פְּרוֹיְגַעַן . דֵי קָעְנִינָן פָּוֹן שְׁעַנְהָיִיט האָט מַעַן זַיְהָאָט גַּעַרְפָּעַן, אַונְיָהָאָט אַיְנְגָעַן בְּלִיק האָט זַיְהָאָט גַּעַרְפָּעַט . . . אַונְיָהָאָט גַּרְעַסְטָעַן פָּוֹן דַּעַר וּוּלְטַהְהָאָט גַּעַנְעַנְט בַּיְהָרָעַ פִּים גַּעַלְעַנְעַנְט אַונְיָהָאָט זַיְהָאָט וּוּיְתָעָר הַעֲרְשָׁעָרִין גַּעַוְעָהָן . . . וּנְעַנְעַנְט יַאֲהָרָעַן גַּעַלְאָפָעַן, אַונְיָהָאָט פָּוֹן לִיְעַבָּעַ פֻּרְשָׁבָוֹרָט, האָט זַיְהָאָט בְּעַמְעָרָקְט וּוּיְתָעָר גַּגְגָן . . . אַיְנְמָאָל אַונְיָהָאָט גַּעַלְאָפָעַן, דָאַ-מַּאֲלָס האָט זַיְהָאָט יַוְנְגָעָר אַיְנְגָעָר פְּדוּיָעָץ מִטְּאַיְנָגָעָן, חַעַלְעָר הַאֲרָפָעָן-קָלָאָנָג, האָט ער אַיְהָר לִיְעַדְרַע גַּעַוְנְגָעַן, פְּלַעַנט זַיְהָאָט טְרוּמָעַן וּוּיְדָרַע פָּוֹן לִיְעַבָּעַ אַונְיָהָאָט יַוְנְגָעָר, — אַונְיָהָאָט אַיְנְגָעַן גַּעַלְאָפָעַן . . . אַונְיָהָאָט אַלְמָעָר גַּעַקוּמָעַן מִטְּאַיְנְגָעַן בְּלִיק אַונְיָהָאָט אַהֲרָטָעָר הַאֲנָדָר . ער האָט פָּוֹן רַחְמָנוֹת נִישְׁתַּחַת גַּעַוְאָסָט, אַונְיָהָאָט אַיְהָר דֵי אַיְנְגָעָן פֻּרְמָאָלָט . . . מַעַהְרַד האָט זַיְהָאָט נִישְׁתַּחַת אַוְיָף גַּעַמְגָעַחָפָט אַונְיָהָאָט מַעַהְרַד האָט זַיְהָאָט לִיְעַבָּעַ נִישְׁתַּחַת גַּעַ-

הָאָט . . .

דָּרְגָּנָאָר האָט אַקְינְד גַּעַרְעָדָט :

אַיְנְגָעַ נִשְׁמָה פָּוֹן אַמְלָאָר, אַונְיָהָאָט וּוּינְמָעָר-גַּנְאָלָט אַונְיָהָאָט אַיְנְגָעַ ערְדָר גַּעַקוּמָעַן . קָלָטָעַ וּוּסָעַ שְׁנִיאָעַן האָבָעַן בְּעַרְעָקָט

... אַבְנֵנָשׁוּנְקֶטֶט פְּרוֹעָהָרֶת אַלְעַמְעַן צוֹ וַיַּן אֵין שְׁטִיבָעֵל גַּעֲזָן, וְאֵודָהָן דָּדָר מְלָאֵךְ הָאָט עַי נְעַבְרָאַלְט, אַבְעָר בָּאַלְדְּ הָאָט וּנְדָעְעָהָן, וּוֹוִי פְּרַעַחַלְיָד סְשַׁמְיוֹנָעַלְט צוֹ אַיְהָר אַוְאַרְיָמְעָר מְוַתְּעָר-בְּלִיקָה: צָאַרְתָּ אֵין דְּנָסְמָהָט עַי דָּי מְוַתְּעָר נְגַדְּרָקִיט צוֹ אַיְהָר בְּרָסְט, אֵין אַיְהָר גַּעֲזָאַרְן נְנוּט אֵין אַנְגַּעַנְעַהָת אֵין דָעַם קְלִינְגָעַם שְׁטָמִי-בָּעֵל. דָּאַרְתָּעַן וְעַנְעַן אַסְדְּ קִינְדָּעָר גַּעֲזָן, הָאָט דָּעַר דָּלוֹת פְּרוֹעָהָרֶת אַלְעַמְעַן צוֹ וַיַּן אֵין שְׁטִיבָעֵל אֵין הָאָט וּנְדָעַם טְוִוָּת

וְעַנְנָן גַּעֲמֹעַן נָאֵר קוֹנְדָּעָר אָוֹן האַבָּעָן דַּעֲרַצְעַהְלָט פִּין
וְזַעַר קוֹרְצָעָן לַעֲבָעָן אוֹפָר דַּעַר לַיְלַטְנָגָעָר וּלְטָלָט".
דַּעַר קִיסְרָה האַט וְזֶר אוֹפְּנָחָאָפָט. אָו עַס אַוְן אַחֲרָם
נָאֵר, האַט לַיְלַטְנָר אַפְּגַּנְגַּעַטְמָטָט דַּעַר יוֹנָגָעָר קִיסְרָה אָוֹן האַט
וְזֶר אַרְמוֹנָעַקְוָקָט אַרְום וְזֶר.

**בעטראָכַטענְדרִין דֵי הַוּלָע וּוּנְדֵר פָּוּן שְׂטִיבָעַל, אָוֹן וּוּאוֹן דֵעַר
אלטְמָעָר אַנְטְּרוּנוּן?**

נאר ער האט נאך נישט בעווינען איזטערידען פאר זיך אליען די ליעצעט וווערטער, איזו דער אלטער צוריגגעקומען. האט דער קירסן זיך פאר דעם בעל-הבית פון שטיבעך געשטעלט אונ האט בע איזום נעהבעטען, אז ער זאל איזם מוחזין, וואס ער האט, איזן פרעגן בע איזם, און שטיבעך זיין אברורה געמאקט, און אראבענעםענדונג פון פינגעער א קליען דינ-געלע, האט ער עס געוואלאט דעם אלטען איבערגעטען, איזן ציילען פון זיין דאנקפארכיט.

האט גושמיילעטל דער אלטער און האט צוּרְקָנָעַרְדָּט
דאָס נאָלְדָעַנָּע פִּינְגְּרוֹל דעם קיסֶר. אָנוּ עֲרַבְּהָאָט מִיט דַעַם
קִיסֶּר אַ שְׁמוּעַם פֻּרְפִּירָהָט, הָאָט דַעַר קִיסֶּר דַעְרוֹעָהָן, אָנוּ עֲרַבְּ
אָנוּ אַ קְלָגְנָעָר אַלְטָעָר, הָאָט עֲרַבְּ אֵיכָהָם קִשְׁוֹת גַּעֲפְּרָגָנָט,
וּוּזְלָקָע דַעַר אַלְטָעָר הָאָט גַּעֲנְמַפְּרָט טִיעָף, שְׁנָעַל אָונָן פְּלַנְקָן.
אָנוּ עֲרַבְּ גַּעֲפְּלָעַן גַּעֲוָאָרָעַן דַעַם קִיסֶּר, אָנוּ עֲרַבְּ אֵיכָהָם גַּעַ-
וּוּאָלָט צַוְּנָךְ אֵיכָהָם נְעַמְּדָעָן אָנוּ פָּאָר וִין הוּיְטָרָאָט אֵיכָהָם מַאֲ-
לְבָעַן, הָאָט אַבְּעָר דַעַר אַלְטָעָר נִישְׁתְּ גַּעֲוָאָלָט גַּעַרְן. — אָנוּ
— אַיךְ בֵּן שְׂוִין אַלְטָט, — הָאָט עֲרַבְּ גַּעֲוָאנְגָט,

געצעהלט זענען מײַניע טעג, און וואָס בעסער אוּך וועל' לעבען,
אלֶין מעהָר וועל' אַיך מְרוֹא האָבָען פָּרָעָן טוּיט, אלֶין מעהָר
וועט מְך שְׂרָעָקָען זִין קומָען.

האט זיך דערמאָהנט דער קיסֶר פֿוֹן זִין שׁוּעָרָעָן חָלוּם
און ער האָט אַיהם דעם קְלָנוּן אַלְטָעָן דערצעהלט.

אוּפְּמַעֲרְקוּאָם האָט גַּעַהָעָרְט דָּעָר אַלְטָעָר, וּלְעָן דָּעָר קִיסֶּר
האט אַיהם זִין חָלוּם דערצעהלט. אָון טִיעָפָע קִינְיָטְשָׁעָן האָבָען
זִין גַּעַוְּלָט גַּעַשְׁנִיטָעָן אָון אַוְיָז שְׁטָעָרָן זִיך צְוָלָעָט. אָון אָז
דָּעָר קִיסֶּר האָט גַּעַנְדִּיגָּט דערצעהלט, האָט דָּעָר אַלְטָעָר גַּעַ-
וְאנְגָּט.

— פַּעַרְיוֹמִיחָט אָיז דָּעָר הַיְמָעָל מִוּט שְׁטָעָרָן, וּוָס זִיְעָר
צָאָל אָיז אָונְעַנְדְּלִיךְ, אָון יְעַדְעָר שְׁטָעָרָן אָיז אַמְעַנְשָׁעָן מְולָא.
און פַּעַרְבָּאָרְגָּן אָיז דָּעָר מְולָפָן מִעְנְשָׁעָן! אַבָּעָר אַנְדָּעָר אָיז
דָּאָס עַנְטָפְּלָעָט. נִיבָּרְדִּין האָנָּר, אַוְיָב דָּו וּוּלְסָט, אָון
אַיך וועל' דָּרְדִּין מְולָל קִינְיָעָן...

האט דָּעָר קִיסֶּר פֿוֹן גַּיְנְוִינְגִּיט, אַוְיָסְגַּעַשְׁטָרִיקָט 8 צִיְּ-
טָעַרְנָדָע האָנָּר, וּוָאָ דָּעָר אַלְטָעָר האָט דִּין שְׁרִיפָט פֿוֹן מְולָל
גַּעַלְיוֹעָנָט.

האט דָּעָר קִיסֶּר דעם אַלְטָעָן בעפּוֹילָעָן, אָז ער זָאָל אַיהם
זִין מְולָל דערצעהלט, האָט דָּעָר אַלְטָעָר לְאָנָּג גַּעַשְׁוִינְגָּן. עַנְדרְ-
לְיךְ האָט ער גַּעַוְּאָגָט:

— דִּין טָעָג פֿוֹן מִין לְעַבְעָן האָב אַיך אָחָן מִעְנְשָׁעָן צָוָּ-
גַּעַבְּרָאָלָט אָון האָב קִינְמָאָל קִין נַאֲרִישְׁקִיטָעָן נִישְׁתָּגָעָהָן.
און בֵּי דָּעָר עַרְשָׁטָעָר בעגַּעַנְעַנְיִישׁ מִוּט אַמְעַנְשָׁעָן האָב אַיך
זִיך אַלְיָין פָּאָר אַנְאָר גַּעַמָּאָלָט, — אָיז דָּעָן נִשְׁתָּגָעָט בָּעַמָּר, אָז
דָּעָר מִעְנָשׁ זָאָל דעם מְולָל נִשְׁתָּגָעָט ווּמְעָן...

האט דָּעָר קִיסֶּר נִשְׁתָּגָעָט אַוְיָסְגַּעַשְׁטָרִיקָט צָו בעטָעָן דעם אַלְטָעָן,
דעם סּוֹד פֿוֹן זִין מְולָל צָו עַנְטָפְּלָעָקָעָן, בְּנוּ דָּעָר אַלְטָעָר האָט
גַּעַזְאָגָט מִוּט אַשְׁטִילְלָעָר פִּינְגְּלִיכְעָר שְׁטָמִים:

— סְאָיִן גַּעַשְׁרִיבָּעָן אַוְיָף דִּין האָנָּר, אָז אָן דִּין טָעָג
פֿוֹן דִּין יְוָגָעָר וּוּסְטוֹן צָו דעם טְוִיט גַּעַהָעָרָן.

זִעְנָעָן מִטְּחָא שְׁוֹאָרְצָעָן טְרוֹיְעָר דעם קִיסֶּר אַוְיָגָעָן פַּעָּרָ-
דָּעָקָט גַּעַוְּאָרָעָן, אָון בְּלָאָס אָיז גַּעַוְּאָרָעָן זִין גַּעַוְּלָט, נְלִינְ-

וֵי דַעַר שְׁלִוּעָר פָּנָם טוֹמֶת אֵין אוֹף אֲנוֹם גַּלְעָנָן . . .
אֵן בִּידָע זַעֲנָן שְׂנִיא גַּבְלִיבָעָן . הָאָט אֵן וְאַלְד וְךָ
אַ פּוֹינְגָל צְוֹשְׁרִיעָן , גַּלְעִיךְ וֵי שָׁר וְאַלְט גַּעֲקָלָגָט פָּאָר דַעַר
עַדְר , וְוָסָם וֵי גַעֲפִינְט וְזָק אָונְטָעָר דַעַר גַּעֲוָעָלְטִינְגָוָן פָּנָם טוֹמֶת
אֵן שָׁאָפְט נָאָר פָּאָר אִידָם .

אֵן דַעַר קִיסְר אֵין אַהֲיָם גַעֲקָוְמָעָן , אֵין עַר אָוֹי גַעֲוָוָן
פְּעַדְעַנְדָעָרְט , אֵוּ דִי קִיּוּעָרִין אֵין , אַ קָּוָק גַעֲבָעָנְדִיגְ אָוֹף
אִירָם , גַעֲפָלְעָן אֵין חַלְשָׁות .
אֵן וֵי אַ שָׁאָטָעָן פָּנָם טְרוֹיוּר אֵין דַעַר קִיסְר אַרְמוֹנָעָגָנוּ
גַּנְזָן בַּי וְזָק אֵין פָאָלָאָץ אֵן הָאָט אֵין וַיְנַעַשׂ שְׁוֹאָרְצָעַ שָׁאָטָעָן
דַעַם פָאָלָאָץ בְּעַדְעָקְט .

הָאָט דִי קִיּוּעָרִין גַעֲוָאָלָט אִיהָד מָאָן פְּרֻעָהָלִיךְ מָאָכָן .
הָאָט עַי אַבְעָר דַעַר גַּאנְצָעָר מְדוּינָה צוּשִׁיקְתְּ שְׁלוּחִים , אֵן
אַלְעָז וְאַלְעָן קְוּמָעָן צָו אַיהָר אָוֹפִין יּוֹם-טוֹב , אַרְיִם אֵן רִיךְ ,
וְעַלְעָן אֵין צְרוּסָעָנָעָן קְלִיּוּדָעָר אֵין וְעוֹר אֵין בְּרִילְיאָנְטָעָן פְּעַרְפּוֹצָט ,
אֵן אַ סְעוֹרָה אַ גְּנוּוֹיָסָעָן אֵין גַעֲוָוָן , סְהָאָבָעָן מְוַיּוֹקָאָנְטָעָן גַעָּה
שְׁפָעָלָט פְּרֻעָהָלִיכְעָנְגָוִנִים , וְוָסָם הָאָבָעָן נָאָר פָּנָם וּמָעָר דַעַר .
צְעַהָלָט , פָּנָם וּמָעָר אֵין פְּרֻהָלִינְגָן , פָּנָם לְעַבָּעָן אֵין גַלְקָ .
אֵן פְּרֻעָהָלִיךְ אֵין גַעֲוָוָן אֵין אֵין דִי בְּעַכְעָרִים פָּנָם גַּנְגָאָלָר
הָאָבָעָן וַיְנַעַן גַעֲשִׁוּמִיט .

נָאָר נִישְׁתַ גַעֲפָרְחָת הָאָט וְזָק דַעַם קִיסְרָם הָאָרֶץ , אֵן
גַעֲוָאָרָעָן אַזְיךְ אַוְמְעָטָג דִי קִיּוּעָרִין , אֵון שְׁפָעָט אֵין דַעַר נָאָקָט ,
וְזָק דִי גַעֲסָט וְעַנְעָן וְזָק צְוֹגָאָנָעָן , אֵין דִי מְלָכָה גַעֲלָעָנָעָן בְּחַ
זָק אֵין אַיהָר גַּאֲלָדָעָט בְּעַט אֵון הָאָט גַעֲוָאָרָט אָוֹף אַיהָר
מָאָן . . . וֵי הָאָט גַעֲבָעָנְקָט נָאָר וַיְנַעַץ קְוּשָׁעָן אֵון לְיַעַבָּעָ , וְוָסָם
עַר הָאָט עַרְגִּיאָן אֵין דַעַם וּוּיְתָעָן פְּרֻעָמָדָעָן וְאַלְד גַעֲלָאָעָן . הָאָט
וֵי גַעֲוָאָלָט אֲנוֹם פְּרֻשְׁבָוֹרִן מִיט אַיהָר קְעַרְפָעָר אֵון וּוּרְעָר בַּי
אִירָם דִי לְיַעַבָּעָ גַעֲפָוָנָעָן .

אֵין דַעַר קִיסְר גַעֲקָוְמָעָן . טְיוֹעָפָע לְיִידָעָן וְעַנְעָן אָוֹף וַיְנַ
בְּלִיּוֹכָעָן יוֹנָגָעָן נְעַוִּיכָט גַעֲלָעָנָעָן . אֵין עַר פָּאָר דַעַר קִיּוּשָׁרִין גַעָּה
פָאָלָעָן אֵון הָאָט אַיהָר אַלְעָז דַעְרְצָעָהָלָט .

און ער האט איהר דערצעהלהט , או די ערווארטונג פון טויט
איו שוועךער פארן טויט אלין , פיניליכער און שוועךער . האט
וּ איהם א בעער מיט ווין גענצעבען , און אין ווין אייז סם גע-
זעען . מיט דאנקפארע בליקען פון ליעבע האט ער דעם בעער
אויסגעטונגקען און איו אויף איהר ברוסט אינגעשלאפען , מיט א
שטיילעל , א בעפריטער פון ערער ערווארטונג , וואס איו נאך איהם
שרצקליכער פארן טויט אלין געוויזען . . .

דער גאָסְט.

דער גאטט.

(דער גאטט פון א מאן.)

אין שטוב זענען געסט . . . אלע לאכען לומטען, ואָוּרְגַּלְאָוּן, און אָךְ האָב ווי פֿערְלָאוּן, ווילְטָר אִין זעהֶר אָזָעָעָטָן, זעהֶר אָזָעָטָן. — סבּות אֹיְף דעם האָב אִין אָסְן, אָבעָר די ערְשָׁטָע אָן ווּילְטִינְגְּסָטָע אָן די, וואָס דער דָּקְטָמָרָר רָאָדָרְאָוּסְקָג, מִינְגָּר אַחֲרָבְּרָאָפְּלָעָן חָרָאָקְטָעָר, ווּלְכָאָר אִין נִישְׁתָּהָר גְּעוּנָן אִימְשָׁטָאָנדָר נָאָר שְׂוֹאָלָעָן חָרָאָקְטָעָר, זְעָלְכָאָר אִין נִישְׁתָּהָר גְּעוּנָן פֿוּסְטָרָעָס — דָּאָט וְזָר מִזְרָה גְּעוּנָן, אוֹ מִינְגָּר לְוִינְגָּן זְעָנָן אָבְּגָעָזָטָם פָּאָר דָּעָם עָלְמָה חָהָה. עָרָהָט אָפְּלוּ בָּאָלְדָן גְּהָאָט חָרָתָה אֹיְף וַיַּן טְרָוְיָהָרָגָעָר עַנְטְּרוּקָוּנָן, הָאָט גְּעוּנָלָט חָאָפָעָן צְרוּיקָמִיט פֿוּעָל בְּעוּזְיוּנָן, אוֹ מִיטָּקְרָאָנְקָעָן לְוִינְגָּן קָעָן מֵעָן אַיְיךְ לְעָפָעָן בְּזָהָר אַיְלָעָפָעָן עַלְטָעָר אַרְיָן, אָבעָר יְעָדָר בְּעוּזָהָר הָאָט מַן וְזָהָר אַיְבָּעָר צִינְגָּט — אָן הָאָט גְּעָקְלִינְגָּן, וְאָ פָּאָלְשָׁעָר, פְּלָאָכָעָר מְרִיזָּטָם. אַיְךְ אַלְיָן הָאָב אָפְּטָמָג גְּעָטָאָכָט, אוֹ מִינְגָּר לְוִינְגָּן זְעָנָן זְעָנָן זְעָנָן שְׂוֹאָר אָן הָאָב זְעָר גְּשָׁרָאָקָעָן, אָבעָר דָּאָךְ אִין אַיְן הָאָרְטָעָן גְּעוּנָן אַשְׁטָאָרָקָעָן הָאָפְּנוּנָן, ווּלְכָאָר מִינְגָּר הָאָט זְמָט וְזָהָר זְמָט וַיַּן עַנְטְּרוּקִינְגָּר בֵּין מַרְזָוָן מַעֲמָן — אָן הָאָט בְּעַפְעָטָמִינָן אָן בְּעַשְׁטָמִינָן אַשְׁרָעְקְלִילָעָן אַרְטִיאָל — צְנָעָנָמָעָן אַלְעָסְפָּה וְזָעָנָן אֵיכָם — אָן אַיְבָּעָרְצִינְגְּטָעָר הָאָב אָךְ זְעָר גְּעָנוּמָעָן וְזָהָר טָעָן אֹיְפָעָן טָוִית. די דָּאָיָגָעָר בְּרִיטָמָה נִישְׁתָּהָר וַיַּן נָאָר אָגְגָעָהָם אָפְּלוּ פָּאָר די טְיעָפְּסָטָעָר זְקָנִים אָן שָׁאָרְפָּסְטָעָר סְקָעְפְּטִיקָעָר, וְזָאָס נְעָהָר מֵעָן זְעָר דָּאָם לְעָבָעָן פָּאָר דָּעָר קְלָעְנְסָטָאָר נִשְׁתָּהָר גְּעָלְגָּוְנְגָּעָר

נאָרִישְׁקִיט . נעהַמְעַן דעם טוֹט גוֹטוּלִינְג , מעשה בעל-הבית אַבְּגָעֵר אַיִּם , אַיְּנִשְׁטָט גֶּלְגִּיד , וַיְּזַו וַאֲרָמְעַן אַוְיפְּן טוֹט . אַיְּך מַיְּין , אוּצַם אַיְּזִי פַּעֲרְשִׁידְעַן , וַיְּזַר שְׁפִּין בָּאָרֶג מִיט וַיְּצַר אַבְּגָנּוּנְדֶר .

דַּעֲרַצְיוֹ נָאָך אַיְּזִי קְוֹמָעַן צַו מִיר אַגְּסָט , אַנְּיָוִסְלָעָן-דִּישְׁעָר סְטוּדָעָנְטָמִיט לְאַגְּגָעַן הַאָהָר , מִיט — מִימָּוָי מַוְּרָה זַיְּן , אַטְּבָעָפְּ-חַנְּעָוְדִינְג גַּעֲוִילְט אַוְן מִיט גַּעֲוָונְטָעַ שְׁטָאָרְקָעַ לְגַגְעַן , וְאַם עַרְלְיוֹבְעַן אַיִּים לְוֹסְטִינְג אַוְן יוֹגָן צַו לְאַלְעַן .

אַוְן אַט דַּעֲרַ דָּאוֹגְנָעַר יְוָנְגָעַר סְטוּדָעָנְטָפְּ-פַּעֲרְשָׁאָרְפָּט מִיר — נָאָלְמָעָהָר מַיְּנָעַ לְיִדְעַן וְעַגְעַן טַוִּיט —

אַוְן אַיְּךְ קְעַן זַיְּךְ פָּוָן גַּעֲרָאָנְקָעַן אַוְן גַּעֲהָעַן אַוְעָקָעַ , גַּעֲדָאָנָעַ

קָעַן עַחְנָלְיִיכָע אַיְּנָעַן צַו דַּי אַנְּדָעָרָעַ , אַלְעַ אַלְעַ אַיִּינָס פִּינְלָיָעַ

לְעַ — אַוְן אַיְּךְ קָעַן זַיְּךְ פָּוָן זַיְּנִשְׁטָט בַּעֲפְרִיאָעַ :

וְעוֹצָן וְעַט עַר קְוֹמָעַן , וְעוֹצָן דַּעֲרַ טַוִּיט ? — אַנְּזָן דַּעֲמָקָעָתָן רַעַעַע-

גַּעֲנָרִינְגָעַן הַעֲרֵבְסְ-טָאָגָן , וְעוֹצָן דַּעֲרַ וְאַלְקָעְנְגָעָר הַיְמָעָל וְעַט לִיעַעַע-

גַּעַן חַמְאָרָנָעַן אַוְן יְאַוְשִׁידָגָן אַוְיָרָדָעָר וְקַנְהָ דַּעֲרַ עַרְדָּר ? ?

— אַפְּשָׁר וְעַט עַס זַיְּן אַנְּזָן פְּרִיהְלִינְג אַנְּזָן אַוְיָנְעַן-טָאָגָן , — קְוֹמָט

אַנְּאַנְדָּעָר גַּעֲדָאָנָק , — וְעוֹצָן דַּעֲרַ חַוְמָעָל וְעַט הַוִּיחָן אַוְן בְּרִיטָמָעַ

בְּלוֹי אַוְן דָּוְרְכִּיקְתִּינְג לְיִעְגַּן אַיְּבָעָר דַּעֲרַ יְוָגָן-אַוְיָנְעַן-חַוְרְטָעַר

פַּעֲלַלְעַבְמָעַר עַרְדָּר . . .

אַלְעַ לְאַלְעַן לְוֹסְטִינְג — אַוְן בַּיְּ קִינְיָעַם אַיְּנִשְׁטָא קְמָעַ

מַחְשָׁבָה וְעוֹגָעַן טַוִּיט ! נְלִיקְלִיכָע !

וְעוֹצָן מְטָרָאָלָט נִישְׁטָט וְעוֹגָעַן טַוִּיט — דָאָן אַיְּזָעָר נָאָר

נִשְׁטָאָה , דָאָן אַיְּזָעָר פָּאָרָהָאָן נָאָר לְעַבְעָן , לְעַבְעָן ! אַבְּגָעָר

אַיְּךְ קָעַן זַיְּךְ נִשְׁטָט בַּעֲפְרִיאָעַן פַּוְן דַּי מַחְשָׁבָות פַּוְן טַוִּיט — אַוְן

בְּנַי אַזְּיִ אַוְמָנְגִּיקְלִינְג , וַיְּ שָׁאָוָל , וְעוֹצָן שְׁמָאוֹלָה הַנְּבָיא חָאָט אַיִּים

גַּעֲבָרְאָלָט דַּי אַכְוּרְדִּינְג שְׁבָוָהָה . כַּרְ חָאָט דָאָם גַּעֲתָהָוָן רַאָוָן

דָּאָוָסְקִי , וְעוֹצָן עַר חָאָט בַּעֲפְסְטִינְג מַיְּן אַוְרְטִילְ .

וְעַט מַיְּין שְׁטוֹב , מַיְּין מַלְוָה , אַזְּיִ אַיְּבָעְרָגְנְעָבָעָן וְעוֹצָן

רַעַן אַיְּן בַּעֲסָעָרָה הַאָנָד — צַו דַּעֲמָקָעָתָן שְׁעַנְעַטָּה חַנְּעָוְדִינְגָעָן סְטוּבָה

דַּעַנְתָּ ? דַּעֲרַ גַּעֲדָאָנָק פִּינְיָינְג אַוְן וַאֲרָפָט אַוְיָרָדָעָר מִיר אַנְּאַמְּרָה-

שְׁחוֹרָה .

אַוְן מַיְּין וְוַיְּבָגְעַטָּה קָעְנְטָעַט דַּעֲרַ שְׁעַנְעַר סְטוּדָעָנְטָמָעַט .

ער איז איהדרער אַ וווײַטער קְרֹוב ... מיט איהם פֿערפֿיהָרט זִי טִיעָן
פע אַינְטְּרַעַס אַנְטַע שְׁמוּעָסָן אָון דָּאַמָּאַלָּס פֿינְקְלָעָן בֵּי אַיהָר אָזִי
די אָזִיגָּעָן, אָון וּוּ שְׁעָן עַס וּעְגָּעָן דָּאַמָּאַלָּס אַיהָר בְּלִיעָן, טְוָנְקָעָלָּ
בְּלִיעָן, גְּרוֹזִיס עַ, קִינְדְּרַעַשׂ אָזִיגָּעָן . . .

נְצַלְתָּעָן אָווּנְדָּה האָבָּא אַיךְ וּבְגַדְלָעָן אַיבְּשָׁרְגָּעָלָאָעָן אַלְיָ�ן אָון
בֵּין אָזְוֹעַק — בֵּין אָזְוֹעַק זַו זַזְקָעָן צִימָעָר . דָּא האָבָּא מִזְקָעָן
גַּעַנְגַּעַמְעָן אַלְעָן מִינְעָן גַּעַדְגָּקָעָן, די שְׁוֹאַרְצָעָשָׂאַטְעָנָם פָּוּן טּוּיטָ
סְּאָיוּ מִיר גַּעַוְאָרָעָן שְׁרַעְקָלְקָידָן אָון אַיךְ האָבָּא אַנְגָּעָלְגָּוָעָן .
בָּאַלְדָּה האָבָּא זַזְקָעָן דְּצַרְחָעָרָת וּוּיְלָעָן טְרִיטָּה .
דוֹ האָסְטָן גַּעַלְגָּוָעָן, — האָטָן זַי גַּעַפְרָעָנָטָן מִיטָּ אַיהָר
אַנְגָּעָנָעָחְטָעָר, רְוָהְגָּנָעָר שְׁטִיטִים .
עַ אָזִי גַּעַשְׁמָטָאָגָעָן אַיְפָּעָן שְׁוּעָלָן אַשְׁלָאַנְקָעָן, מִיטָּ אַשְׁטְרָאָהָ
לְעַנְדָּעָן גַּעַוְיקָט, אַיְן אַ וּוּסְמָעָן פְּעַנְיָוָר אָון האָט אַזְיָגְזָעָהָן, וּוּיְן אַ
קָּעָנִיגָּוָן .

— קָומָן צַו גַּעַהְעַנְטָעָר, — האָבָּא אַיךְ זַי גַּעַבְעָטָעָן קָעָגָעָן
מִיטָּ וּוּילָעָן בְּיוּיָן, יַאֲשָׁעָן — (אוֹיְהָיָסְטָן דָּעָר אַוְסְמָלְעָנְדְּרִישָׂעָר סְמָוָהָ
דָּעָנָט) — וּוּעָט וּוּאָרְטָעָן . . .

מִיטָּ שְׁנַעַלְעָן טְרִיטָּה אָזִי זַי צְוָנָעָנָגָעָן זַו מִיר, האָט מִיְּהָ
אַנְגָּעָנָמָעָן פָּאָרָן הָאנְדָּה, האָט מִיר טְיַעַף אַרְגָּנָעָקָוָקָט אָין די אָזִיָּ
גַּעַן אַרְיָּין אָון האָט וְאַונְדְּרָאַלְקָה גַּעַשְׁמִילְקָעָלָט . . .
— מִין לְיֻבָּעָר, האָט זַי גַּעַרְעָדָט מִיטָּ אַיהָר רְוָהְגָּנָעָר
בְּרוּסְטָ-שְׁטָנוֹם, —/doּ לִיְּדָסְטָן אַיְהָ אַיְפְּגָעָוָהָט . . .
— אַיךְ האָבָּא הַיְּנָטָן דיְיָן יַאֲשָׁעָן . . . נַאֲרָ בָּאַלְדָּה האָט
מִיְּהָ דְּעַרְשָׁרָאַקָּעָן דָּאָם, וּוּאָס כִּיחָאָב אִיהם אַנְגָּעָרְפָּעָן «דִּינְנָעָר», —
עַר אָזִי פְּלָאָחָ, נַאֲרָוָשָׂ אָזִי וּוּסְמָהָוָהָט עַר דָּא אָזִי לְאָנָן ?
זַי האָט מִזְקָעָלָעָן אַנְגָּעָקָוָקָט מִיטָּ פְּעַרְוָוָאַנְדְּרָוָנוֹגָן . . .

— בְּיַסְטָן נִישְׁתָּגָעָן גַּעַוְונָר, בְּיַסְטָן נִישְׁתָּגָעָן, — האָט זַי שְׁטִילָ
גַּעַרְעָדָט אָון גַּעַלְעָט מִיטָּ אַיהָר צָאַרְטָעָר הָאנְדָּה מִין שְׁטָרָעָן, די
בָּאַקָּעָן . . .

— אָזִי נִישְׁתָּגָעָן גַּעַוְונָר, — האָבָּא אַיךְ גַּעַזְאָגָט מִיטָּ כְּעָם אָזִי
הָאָבָּא אַרְאַגְּנָעָנָמָעָן אַיהָר הָאנְדָּה פָּוּן מִין גַּעַוְיקָט, — וּוּעָסְטוּ שְׁנַעַלְ
חָרְגָּהָה האָבָּא מִיטָּ יַאֲשָׁעָן . . .
מִיטָּ בְּרוּסְטָ-אַיְפְּגָעָעָפָעָנָטָן קוֹנְדָּעָרָשׂ אָזִיגָּעָן האָט זַי גַּעָּ

קוקט אויף מיר, דערנאה אוין זי אנדער געפאלען אויף דער סאפקע
און האט זיך ביטער צעווינט...
און וואס זי האט מעהרג געוויינט, אלען איבערצינטער בין
איך געווארען אין דעם, או איזו וועט מוזען געשען. איך בין
אויליס פון צימער.

אין עס-צימער אוין הין אונ צורייך יאשע אומגעאנגען, טיעע
פערטראכט. זיין חנ'עווידיג געווילט אוין געווען מיט א שטילען או
מעט פערדערקט, ווין בי א פערלייעבטטען, וואס בענטקט נאר דער
געליעבטער.

היך, שלאנק, א בריזטפליצינער, האט ער בעי מיר ער-
וועקט א טיעפע פינדרשאפט זיך זיך, געמיישט מיט קנהה, און
דער געדאנק, או יענק שענע פרוי, וואס אוין יעצעט אווי אונבען-
דענטט מײַנע, וועט איבערעהן זיך איהם מיט מײַן גאנצען פער-
מעגען, האט מיך מושוגן געמאכט...

אין זינקעל-טישעל אין קעטטעל אין געלעגען מײַן רעוואָל-
ווער. מיט שטילע טרייט בין איך צוועגענגען, גנבה-דייג-שטיל
האב איך איהם אַרוּסֶגֶןְמוּן, בעהערשט פון אמת-ער משוגעת,
האב איך אין איהם געצייעלט.

ער האט מוק בעטערקט. וואס פאר א אויגען זענען עס
געווען! גאט אין היינעל!

איך האב אַרוּסֶגֶןְוואָרְפָּעָן דעם רעוואָל-ווער פון האנד און
בין אַרוּסֶגֶןְאָפָּעָן אין דרייסען.

ווין מיאום, ווין נאריש! אלען האבען עס אַנוּגֶעָמָכֶט די
שרעקלִיכָּע געדאנקען, מײַן קראָעָנָק, די טיעפע רחמנות איבער
אָלְלָעָן!

איך האב זינה געלאָוט געהן איבער די שטילע נאָכָט-גָּסָעָן.
ס'או געווען אַחֲלָע לויטערע נאָכָט, אַ הוֹיְכָר וויטער הימעל,
לייטער בלוי, מיט קלינע בערגליך דורך-ויטטיגען וואָלקען, און די
אומעטינע ערְד לֵעֵנט אַיסגעבעט אַ רוחינע, אַ דונקעלע, עטוואָס
אַ פעראגָה-טָע, ווין אַ גוּטָמָע, וווען זיך אַיחָר אַין פערשוּוּנְדָען — קוֹ-
גַּלְקַלְיָיכָּע קַנְדָּעָר, וואָס קַוְמָעָן אוֹיפָר אַיחָר גַּשְׁתָּוּנָת
מַעַן אַין פֻּרְשָׁוּוּנְדָען — מיט זַיְעָרָע נִישְׁטָה=זַיְעָרָע האָפָּנוּנְגָּעָן, נִישְׁטָה=
זַיְעָרָע טָפָקָות, נָאָר די לבנה גִּטְגִּילְטִיגְגָּע וְלְבָעָרָע שְׂטָרָאָהָלָעָן

די אלטער און פרײַשׂע קברים און גליינְגִּילְטִיגּ קוקט זי אַרְיֵין אַיְן די
אלע מקומות, וואו עס קומען אַן אַנדערע נַשְׁמֹות שָׁנְעַלְעַ דָּרְכָּה
געעהָר פֿון דָּעֵר אַיְבָּגָּעָר עַיר ... אַיךְ בִּין שְׁפָעַט גַּעֲקוּמָעַן
אוּהָים ...

מאָרגָּנָען האָט מֵיר מִין ווַיְבַּגְּנַעַת, אוֹ יַאֲשָׁא פָּאָהָרֶת אָבּ
וי אַיְן גַּעֲזָעַן רַחֲוָגּ אַן מַולְד, ווַיַּשְׁתַּעֲנְדוּגּ, אַיְן אַיךְ הָאָבּ
ニישט גַּעֲקָעָנָט פָּעָרְשָׁטָעָהּן, אַיְבָּזּ זִי ווַיִּסְמַח, ווְאָס עַם האָט גַּעֲקָעָנָט
געַשְׁעָהּן .

יאַשְׁאָן הָאָבּ אַיךְ אַוְיְסָגָעָמִיטָעָן אַגְּנָצְעָן טָאגּ צַו טַרְעָפָעָן .
אַבָּאָר יַעַצְתּ, ווְעַן עַם זַעַנְעַן גַּעֲקוּמָעַן גַּעֲסָט צַו זַיְן אַפְּשָׁיְידּ, מַזְנָן
מַזְנָן אַרְיֵינְגָּהּן . ווַיַּעַמְּדַנְּגַעַן גַּעֲסָט זַיְן שָׁוֹעָרּ ...
יאָ, מַדְאָרָף אַרְיֵינְגָּהּן צַו דַּי גַּעֲסָט ...

ערינגערטוונגען.

עריגע רוזנגן.

דער הימעל איז בעזינגען מיט שווארצער נאקט און מיט גאלדענע שטערען. ער קווקט ארטין אין טין פענסטער. בײַ מיר אין צימער איז האלבונקעל. דאס פיעער פון דעם כליען אבאוושור דערגרילט ניט די ווונדר, אויף וועלכע עס שטעהן שאטענעם, גרויעץ, הויכע. דא שטעהן זי אונבעוועגליך, דא ציטאנצען זי זיך איבערן באלאען, צופליהען זיך אין אלע ווינקע-לעך, קומען זיך צונזיף אויף די ווונדר און בליבען ווירער שטעהן אונבעוועגליך, ריזען זיך עפעם צונזיף איז צושפרינגען זיך וויא-דער און אלע וויטען, און אלע ווינקעלעך און קומען זיך ווידער צונזיף.

און וואונדרבראָר — אט די טאנצענדע שאטענעם, ערשת גע-בָּרְעָנָעָן פון דעם דזונקעלען ליבט פון דעם בליען אבאוושור, ברענגען מיר וויטע עריגען רוזנגן פון אטאל.

עם דערמאהנט זיך אַלאָנג פערשוואונדער ווינטער-אָווענֶר, אַקלִין צימערל. הימלְקָה, ואָרים. מיר זינען צואמען, ער איז בעניעיסטרט פון זיין ליעבע זיך מיר. איז וווערטער, אהן ליידער, בעוינגען ער מין יונגען, מין שענהייט.

איך חער זיך צו, און אין הארכען איז מיר אונבערדיטליך אומעטונג. איך ניב אַויפֶּץ.

דו זיפצט, — וְאֵגֶת עַר בָּלְגִּידִינְגַּת, —דו זיפצט, וווען איך בָּנְן אֹוֹו גְּלִיקְלָן?

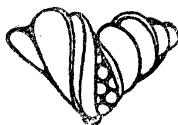
— און איז מין יונגען ווועט פערשוינרען, — ריזיד איך איהם גאנֶך, וואם ווועט דאמאלס זיין? — זי ווועט קִינְמָל נִיט פערשוינרען, קִינְמָל! סיט מין

לְיַעַבָּע וּמַלְאֵיךְ דִּין שֻׁנְחַת אֹנוֹ יְגַעַן פָּעָרָאַיְבָּגָעַן. אַלְבָּגָן
וּעֲסָטוֹ יְוָנָן אֹנוֹ שָׁעָן בְּלִיבָּעָן . . .
דָּעַר וּוְגַד הָאָט מִין לְאַדְעָן גַּעֲרִיסָעָן אֹנוֹ הָאָט אֵין פָּעָנָס =
טָעַר גַּעֲקָלָפֶט. וְאֵם הָאָט עַר גַּעֲוָלָט ? צַיְן הָאָט עַר וְגַד גַּעֲקָלָגָט =
אוֹיְף וַיַּן עַלְעַנְד אֹנוֹ אַיְוָן אַוְנוֹעָר נְלִיקָה מְקָנָה גַּעֲוָעָן , אַדְעָר עַר הָאָט
וַיַּן עַלְעַנְד פָּעָרָגָעָטָוֹת אֹנוֹ הָאָט פָּוָן דָּעַם מְעַנְשָׁעָנָם לְיַעַבָּע גַּעַ=
לְאַקְט ?

— — — — —
עַם דְּעַרְמָאָהָנָט זַיְהָ אַ זְוַמְּעָרָגָט .
שְׁטוּלָ שְׁוֹוִימָט דָּאָס שְׁיַפְעָל אַיְבָּעָר דָּעַם שְׁטִילָעָן וּוְאַסְעָר ,
וְאֵם דְּרוּמְעָלָט אֹנוֹ טְרוּיָמָט . דָּעַר הַיְמָעָל קַוְקָט רְוַהִינָּג אַיְוָף דָּעַר
עַרְד מִיטָּן אַוִּיסְדָּרָוק פָּזָן אַ גַּוְמְזִיר מַאְמָעָן , וּוְלְבָצָח הָאָט אַ פָּעָרָלָגָן ,
אַוְ אַיְהָרָעָ קִינְדָּעָר וְלָעָן וְאֵם פְּרִיהָלִיכָּעָר זַיְהָ שְׁפִיעָלָעָן אֹנוֹ וְלָעָן
וְאֵם טְעַרְ פָּעָרָגָעָנָן גַּעֲנִיסָעָן .
דָּאָס שְׁיַפְעָל שְׁוֹוִימָט לְאַגְּנָנוֹאָס .
אֹנוֹ סְ'אַיְוָן אַזְוָיָן אַגְּנָעָנָהָמָן צַיְהָרָעָן , וְיַיְהָ דָּאָס וּוְאַסְעָר מָוָר =
מְעַלְתָּ שְׁטוּלָ דְּרוּכָּן שְׁלָאָפָּה , וְיַיְהָ אַ קִּינְדָּר .
אֹנוֹ סְ'אַיְוָן אַזְוָיָן גָּוָט אֹנוֹ אַגְּנָעָנָהָמָן אַגְּבָּיְגָעָן דָּעַם קָאָפָּ אַיְוָף
וַיַּן בְּרוֹסָט אֹנוֹ הַעָרָעָן וַיַּן שְׁמִילָעָן שְׁטָמוֹים :
כִּיְהָאָפָּ דִּין לִיעַבָּר , כִּיְהָאָפָּ דִּין לִיעַבָּר , כִּיְהָאָפָּ דִּין לִיעַבָּר .
אֹנוֹ דִּי טְזִוְיָעָנְדָעָר גַּאֲלָדָעָנָע שְׁטָעָרָעָן קְוָמָעָן זַיְהָ צְוָאָמָעָן אֹנוֹ
דָּעַם נְאַקְטָה-הַיְמָעָל , קְלִיְבָעָן זַיְהָ צְנוּוֹיָף אֹנוֹ קוֹפְקָעָלָעָד אֹנוֹ הַעָרָעָן
זַיְהָ צַיְן , וְאֵם עַר רְעַדָּת , הַעָרָעָן זַיְהָ צַיְן , וְיַיְהָ דָּאָס וּוְאַסְעָר חַזְפָּט זַיְהָ
אַיְוָף אֹנוֹ מְוֹרָטָעָל שְׁטוּלָ פָּעָרָחָלָוָט דְּרוּכָּן שְׁלָאָפָּה .
— — — — —

אַ פְּרִיהָלִינָגָס-נְאַקְט .
אַ בְּלִיְעָרָר , הַעַלְעָר הַיְמָעָל מִינָּט אַ וְלִפְעָרָנָעָר לְבָנָה בְּעַנְרִיסָט
דִּי עַרְוָאַכְעָנָרָעָר עַרְד . אַלְעָן אַיְיָ הַעַלְעָר , פָּוָן פְּרִיהָלִינָג , נַיְבָע =
פָּאַרְבָּט . אַלְעָן אַטְעָמָט אַרְיָין אֵין זַיְהָ דָּעַם פְּרִיהָלִינָג מִינָּט וַיַּנְעָן
פָּעָרָלָאַגָּנָגָעָן . — קָוָם צַיְמָר , — בָּעַט אֵיךְ אַיְהָם אֹנוֹ נְעָם וַיַּן
הַאָנָר — אַפָּקָהָבָד דִּין לִיעַבָּר , קָוָם צַיְמָר אֵין צְיָמָעָר , דָּאָרָט
אַיְוָן אַזְוָיָן הַיְמָלָך . . .
— סְ'אַיְוָן שְׁפָעָט .

אנ' אונגעקאנטעם ווארט , כ' האב עס קיזנטאל געהערט .
 ער גיט מיר די האנד אוּן פערשוינדט . לאנג קוֹק אוֹד נאָך
 זיין בליכען שאָטען אַין דער העלער נאָכט . אַך געה אוּהמ נאָך .
 אַיך דופֿ אַידם צוּרִיך . אַנְה לויַף נָאָר זיין שאָטען , אַבעָר ער אוּ
 שווּין פערשוואָגנָען .
 אַיך האָב אָוִי לְיעֵב געהאט זיינַע בלְיוּץ אַיְגָעַן .
 "שְׁפָעַט".
 די שאָטעַנְמ אַיְפֿ די ווענד שטעהען אַגְבָּעוּעָנְלִיך . זְעַגְעַז
 וואָם רילְדָען זַעֲמָעַן ?
 וועלְכָע בִּילְדָע פָּונְ אַמְּאָל ווַילְעַן זַעֲמָעַן ?
 אַיך לְעַש די לאָטֶפֶן : זָאָלָען פערשוינדען די שאָטעַנְמ . זַעֲמָעַן ?
 וואָם ? ס' אַיְן שְׁפָעַט . . .

נָאֵד יּוֹם-טוֹב אֵין שְׁמַעַד טִיל.

נאך יומ-טזב אין שטעטלעל.

דער אומעט צווארען מיט דעם פארנאלט פערווילען דאס שטעטלעל און צוינשען עי ביזידע ווערט געבערען די זאָרג, אַ נרוּץ, ווִין דער נעבעל פון אַ הערבסט=פריהמאָרגען, אַ נאגענדע, אַ רונזהָרְדִּינְג.

ס'איו שין על כל פנים נאך יומ-טזב", זאגען די בעלה הבטים, געהָנְדִּינְג אַהֲיָם עסען דאס דרייטע און לעצטע געשיכט פון יומ-טזב.

מען זופצט שטייל, מען געהט פאמעליך, און דער טיעפער אומעט צווארען מיט דער נאגענדער זאָרג גנבֿעַט זיך אַין האָרֶז צען אַרְזִין און קוֹקֶט פערצְוּוֹפְּעָלֶט פון די אַונְגָּעָן אַרְזִין. דאס יוננווארג שפֿאָצְּרָט הַינְטָעָרָן שטעטלעל: דרייסט אַין אַיְהָרָעָה האָפְּנָנְגָּעָן אַון עַרְוָאַרְטוֹנְגָּעָן, האָט אַוְיף אַיְהָר די זאָרג קַיְינְן שליטה נישט.

מיט דעם אווענגאָנג פון יומ-טזב וועלען עי אויך פערשוּיגַן דען פון שטעטלעל אַין די זוֹוִיטע גַּרְוִיסָע שטערט, וואּו, שטארק מיט ויעַר יונגענד, האָפְּעָן עי צו געפִּינְגָּעָן דָּראָט ווַיְשָׁר גַּלְּיק. — דאס קלְיַינְ�וָאָרג — יונגעלאַך, מְיַידְלָעָך — שְׁפִּיעָלָעָך זיך אַין נָס אַוְיף די נאָך נוֹשְׁטַפְּרַעְיוֹתָהָע גַּעַרְטָנָעָר, פון ווְאנְגָּעָן די פריהָ לְיַנְגָּמָּוּן, האָט פֻּרְאִיאָנט דעם שניּי אַון האָט ווְאנְגָּדָרְשָׁנָעָל ווּ טְרוֹקָעָן גַּעַמְאָלֶט.

בְּיַם יוננווארג געהט אַ קָּאָטִיף אַיבָּעָר אַ גְּרוֹזִיסָּעָן ווּלְלִיְּשָׁעָן נָס, ווּס אַמְּנָאָר אַ יונגעַל האָט, לוּס אלעַמְעָנָס מְלֵאָי

נוונג, נישט בשר געווואונגען. די שטערנינג בלאטע פניוימלעה ברען גען פאר אויפֿרְעַנְגָּן און צָאָרָן. די שווארצע אוניגעלעה שיטען מיט פֿוֹנְקָעָן, און דאס יונגעל מא זיך אונטערגעבען... דער קאָחן הוייבט זיך און אוֹסֶה דאס ני.

אין אין ציל וערען אויסגעשטעלט די נים, דאס יונגעל
געחטט דאס איזערנעם קייקעל מיט א בעטיגער האנד, وي א זעל
בעד דאס שועער, ווועץ ער וויל בעזעגען ווין שונא. ער גיט עס
א לאו צו נים, וועלכע צוליכען זיך צו שראקענע, ווי פון א
הארמאט געטראפען, אין אלע זיטטען . . .

איצט וואגט קיון איזן יונגעל נישט אופּהויבען אַוְאָרט צ' פראטטען, און שׂוׂיעַנְדֶּרג איז ער אַנְדָּרְקָעֵנט פֿאָר דָּעַם זִיעַגער, און זוי אַינְצִילָעָן פֿון טְרִיאָומָף קְלָאָפָעָן פֿרְעהָלָה אַזְנְחַילָה, לְגַנְג אַינְטָאשְׁ דִּי גַּעֲזָאנְגָעָן נִיסְמָן.

די' וו' איז שווין לאנגן אין די' וויטע האטלאע אוואָעך, און דאָך
אי' נאָך מיט שטראַהלהּען פון גינגעָלְד דער מעריב-הימעל בעזויימט...
ארום ברונען, וואָס שטעטהּט און מיטען מאָרָק, מיט זיין
חוֹיְיכָן אָצָפָט, און איזן הוֹזֵן כמעט מיט דעם נידרגען שפִּין פון
קלְיִיסְטֶּר, שטעעהּן פִּיעָרִים און טריינען און ווּעָרָעַ פָּערְד. ז'וּ
וועִיסְעָן, אוּ מאָרְגָּנָעָן איז נאָך פָּסָח און בעָרָע דער בָּעָל-עֲגָלָה ווּעַט
נוֹישָׁט בעַזְוִיְּעָן אֶבְצָוְפִּיהָרָע אֶלְעָזֶר "זִוְּדָקָעָם" צָום באָהָן. אַלְלוּאָ
דאָרָפָט מעַן זַיְן געַנְרִיךְ ...

די מאָנְסְּפִּילְעַן גַּעֲהָן צְוִירָק אֵין בֵּית-הַמְּדֻרְשׁ אַרְתִּין... אֵין
אוֹסְבָּעְוִיּוֹן וְזֶה דיַ עֲרַשְׁתָּע שְׂטָעָרְנוּלְאָךְ, דיַ נְאָטְטָ=פְּגַלְיְטָעָר,
פְּעַרְקְלִינְגְּנָעָן פָּן דָּעַר אַלְטְּטָעָר, האַלְפָ=אַיְנָעָפְּאַלְעָנָעָר שָׂוָהָל דיַ אַלְ.

די וויבער, וואס קומען זיך תמייד צינוריך צו חזשעם גאניק,
שטעעהן און שמועסען פון מניד, וואס האט געוואנט, או דאס
הארץ האט געקענט צונעהן, און מען האט בעדראפרט ציזוקערן
עדעם ווארט ווינס; שמועסען פון רעם, וואס יומס-טוב האט מען
גנישט געקענט מאלען קיין סך קראטמאעלען מילגעטלען, וויל
שמאלץ אוו געווין ביבער-גאל; מאבדערער, וואס די קינדרער,
זעלצע זענען געקומען אווק יומס-טוב, צופאָהרען זיך און די אלט-
אלדער, בי וועלכער דער מאן און אלע קינדרער וועגען פארען.

לעפָען צוּשָׂתָאַרְבָּעַן , טְרִיאַסְטַ מִינֵּט אַ שְׁוּעָרָעַן בְּוּטָעָרָעַן זִיפָּז , אָנוּ בְּעַסְעַר אָנוּ לְאָנֶד , אַיְלָרָר אָנוּ זָמָד . . .
עַם קוּמָט דָעַר אַוּזָנֶר . דָעַר פְּסָח אַיְזָעַק . דָעַר גָּאָלְדָעַ
נָעַר פָּאַס אַיְזָפָן חִימָעַל הָאָט וְזַק מִינֵּט אַ פָּאַס נְרוּזָעַן וְוָאַלְקָעַן פָּעָרָ
צָוְגָעַן . . . דַי לְבָנָה בְּעוּזָוַת זִיךְרָא בְּלָאָסָעָ, אַחֲפָנוּגָנָפָלוּעָ, מִינֵּט
קְלִילָעַן וְוָאַלְקָעַן אַרְוּמָנָרִינָגָעַלְטָ.

אַ גְּוֹטָעַן וְוָאַר אָנוּ אַ גְּנוּט , וְוִינְשָׁעַן זִיךְרָיָהָר , וְוִיבָּעַר
אָנוּ, אַיְינָגָעַלְלָט אָנוּ וְזָאָג אָנוּ אַיְזָעַק אַזְרָעַמָּעָ אַבְּגָעַטָּרָגָעַן עַפָּטָ
שְׁיַלְעַם , גְּעוּהָעַן וְיַיְזָעַק אָנוּ דַי שְׁטִיבָלָעַךְ אַרְיָין אַנְצִינָרָעַן פִּיעָר
אָנוּ, גְּעוּהָאַרְזָאָמָעָ, בְּעַגְעַנְעַנְעַן וְיַיְזָעַק דַי גְּרוּעָן וְוָאַר . . .
אָנוּ פָּוּן דַי קְלִילָעַן הַיְוָלָעָךְ , וְוָעַלְעַךְ שְׁטָעַהָעַן הָאָרָט אַיְמָנָ
צָוָם אַנְדָּעָרָן , פְּעַרְאָרָגָטָעָ, פְּעַרְאָשָׁעָטָ, קְוַקְטָ אַרְזָוִים דָּאָס קָאָרָגָעָ
לְיכָטָ פָּוּן דַי לְעַמְפָעַלְעַךְ . . . דָּאָס יְוָנָנוֹאָרָג קָעָהָרָט זִיךְרָיָקָפָן
שְׁפָאָצִיר אַהֲרִים . . .

— מִידָּאָרָף גְּעַנְעַן בְּעַדְיְנָגָעַן אַ פָּוּהָר , — לְעַגְטָ פָּאָר וְצָלָגָנָ דָעַם
מְלָמְדִים זָוָהָנָה , וְוָעַלְכָעַן עַם גְּלִוסָט זִיךְרָיָהָר , מְצָהָר וְזַיְמָנָה
אַלְעַמְעַן , גְּעַהָן אַהֲרִים . . . קְיַיְן קְנָעַלְגָוָג הָאָט שְׁוִין וְצָלָגָנָה
נְשָׁתָנָה גְּעַהָט ; דָעַר חַדְרָ-מְתוּקָן הָאָט אַיְהָם אַיְינָגָעַנְצָעַן אַרְאָבָגָעַן
וְעַצְטָן . דַי פָּאָר רְוָבָל וְוָאָס עָרָ, בְּרוּךְ , הָאָט גְּעַבְרָאַלְטָן פָּוּן שְׁתָאָרָטָ
וְוָאָ ערָהָט זָאָס אַנְגָּעָלְבָעָן אַיְזָחָ פָּוּן מְלָמְדוֹת , וְזָנָעָן שְׁוִין לְאָנֶגָּ
צָוְגָנָגָעַן ; ערָהָט זִיךְרָיָהָר נָאָר אַיְבָעָרָגָלְאָסָעָ צְרוּיקָ אַיְזָחָ פָּאָהָן
גָּעַלְד . . .

אָנוּ דָעַר גָּאָצָעַר יְוָנָגָעַר עַולְמָ לְאָוֹט זִיךְרָיָהָר צַי בְּעַרְעַץ דָעַם
בְּעַלְ-הָעֲנָלָה . . . אַיְזָפָן שְׁוּעָל בְּעַגְעַנְעַט וְיַי בְּעַרְעַץ דָעַר בְּעַלְ-הָעֲנָלָה
מִינֵּט אַ לְאַמְתָּעָרָגָעַן אָנוּ הָאָנֶד .

— וְוָאָס הָעָרָט זִיךְרָיָהָר ? — פְּרַעַגְטָ דָאָס יְוָנָנוֹאָרָג , —
דָעַר פָּאָרָם וְוָעַט גְּעַהָן ?

— אָז נָאָט הָאָט אַיְבָעָרָגָפָרָוִיט דַי יְוָדָעָן אַיְבָעָרָן יִסְ-סֻוָּפָ
פָּאָר פְּסָח , וְוָעַט עָר אָנוּ שְׁוִין אַיְבָעָר אַנוּנָעָר טִיבָּה אַיְבָעָרָפָיְהָרָעָן
נָאָךְ פְּסָח , — וְוָיְל זִיךְרָיָהָר בְּעַרְעַץ , וְוָעַלְכָעַן סָאָיו אַיְצָט גָּאָנָן
פְּרַעַהָלִינְק אַיְזָפָן הָאָרָצָעָן . ערָ וְוָיָם , אָז אָט דַי גָּאָצָעַח חָבָרָה וְוָיְל
פְּאָהָרָעָן נָאָר מִינֵּט אַיְהָם .

— ?עַנְטָ אַיְהָר דָאָס אַלְעַ פָּאָרְשָׁוִינְעַן ?

— איהר פרענט נאך קשיות ! — חאפט ויך אונטער יאמען
 לע דעם סטאָלערם מירעל מיט אַ נרויסען לאנגען צאָפ און מיט
 אַ שווארץ=חנֿיעוֹרִינְגּ מאַתָּאָזען געזילט ...
 — איך מײַן פֿאַרְשֵׁיַינְעַן פֿאַר מִיר ...
 — עַם פֿערְשְׁטַעַת זַהֲקָה אַיךְ .
 — אַלְעַ פֿאַהְרַת אַיהֲר אַוּזָק ? ...
 — וּאָס , וּוּלְעַן מִיר דֶּאָ הַפְּלִין שְׂרִיבָעַן , אַדְעַר די קָאַטְשָׁ ...
 קָעַם פֿינְטָעַן , — וּוּאַרְפַּט אַרְיַין אַ יְוָגָן פֿוֹן דָּעַר חַבְרָה ...
 דֶּאָ וּוּרְטָ בְּעָרָעּ טְרוֹיְעָרִינְגּ — עַר וּוּעַט מְהֻזָּעָן אַרוֹיְסָלָזָעּ
 "פֿאַרְשֵׁיַינְעַן" . «צַעַן מָלְגָּרִים דָּעַר וּוּאָגָעַן» , אַלְעַמָּעַן וּוּעַט עַר
 גַּוְשַׁט צַוְעַזְעַן .
 די אַיבְּרִינְגּ וּוּלְעַן שְׁוִין מְזָעַן אַנְקָוּמָעַן צַו די גּוֹיִם , וּאָס
 דָּאָס פֿעְרָגְנַט עַר וּי וּעהָר נִישְׁתָּה , וּוַיְלָה וּיְקָאנְקָוְרִירָעּ שְׁטָעַנְדָּרָגּ
 מִיט אַיהֲר ... וּיְקָאַסְטָ דָּעַן חַעַן , הַאַבְּעָר ? ... דָּעַרְפָּאַר אַבְּעָר
 הַאַבְּעָן וּיְקִין בְּוּיד נִישְׁתָּה , אַ קְרָעָנָק ! אָוֹן וּוּיְעָרָעּ וּוּנְעָלָעּ וּוּנְעַן
 דָּעַן גַּלְיָה צַו וִינְעַם ? אָוֹן עַר הַאלְט וּקְהַאַטְשָׁ פֿעַסְטָ בַּיִּין וִינְעַן
 מְקָחִים .

פרְּהַעַר פֿוֹן אַלְעַמָּעַן פֿאַהְרַת אַרְיוֹף אַוְיפְּזּ פֿאַרְאָם בְּעָרָעּ
 דָּעַר בְּעַלְ-הַעֲלָה , גְּלִיךְ וּיְעַר וּוּאַלְטָ טָאָקי גַּעֲוָעָן דָּעַר גַּאנְצָהָר
 פֿיְהַרְעָר אַיבְּעָר טִיךְ . די פֿוּיְידִים מִיט די קְלִינְגּ וּוּנְעַלְעַה ,
 אַוְיסְגָּעַבָּעַט מִיט שְׁטוֹרִי , מִיט די מְאַגְּנָעָר אַמְּטִיכִינְגּ פֿעַרְדָּלָעּ ,
 הַאַבְּעָן אַבְּשִׁיטּ פֿאַר בְּעָרָעּ , אַ חְוֹן-גְּנוּיִיקְסִינְגּ , בְּרִיטְפְּלִיצִינְגּ
 יְוָרָעּ מִיט אַגְּלְבָּעָר בְּרַעְנְדָרִינְגָּעּ בָּאָרָר .
 «בְּעַרְקָאּ» , חַנְפְּהַנְּעַן וּיְ אַיהֲרָן דָּרָאַהְעָן אַיהֲרָן כְּלוּמְרַשְּׁת
 מִיט די בְּיִתְשְׁעַן , — זָאְדוּשִׁים , סְמָאָרְטִין !
 דָּאָס אַיוֹן דָּעַרְפָּאַר , וּאָס עַר , נִישְׁתָּה וּוּאַרְטְּעַנְדִּינְגּ , בְּנוּ וּיְ
 וּוּלְעַן אַרוֹפְּפִיהְרָעּ , וּוַיְלָה אַבְּצִיהָעָן דָּעַם פֿאַרְאָם פֿוֹן בְּרִיאָן .
 אַרְוָם טִיךְ שְׁטָעַת אַ נְרוֹיסְטָרָר עַולְם , — טָאָטָעָם , מְאָטָעָם ,
 קְלִינְ�וֹאָרגּ . אַלְעַ אַעֲנָעָן גַּעֲקָוּמָעָן בְּגַלְיְיטָעָן זַיְהָן , טְעַלְטָר , שְׁוּעָם-
 אַעֲרָר , בְּרִידָעָר , וּאָס פֿאַזְהָרָעָן אַוּזָק .
 — דָּעַם קָעַן גַּעֲנוּמָעָן ?

אין אַ פְּרִיהָלִינְגֶם-אַוּזֶנד.

די לבנה ואראפט אויף דער ער בעילע שטראהלהן און קווקט
מייט שטיולער בענקשאפט. און דער בליעיר דונקעלער הימעל מיט
די קליליגע, גאלדענע, שעטערויריגע שטערען רוקט זיך גנדעריג זיך
דער ער, נלייך ווי ער וואלט וועלען אַ ביזעל אויסרזהען אויף
איחר גראונעם גראז און זיך אַנְשֵׁמָעָקָעָן מיט דער פְּרִיהָלִינְגֶם-רוֹפֶט.
און די נאכט אויז אַ שטיולע.

עם הערט זיך גאנַר פון דערוויטטענען דאס פְּיִיפֶּן פון אַ לאַ
קאמאטוו, וועלכער לאט זיך עַבְּרִיעִין-וואו אַין דער וויטער וועלט
אַרְטִין. און אַהֲן ווה און ראסט פראַטְעַסְטִירַט ער, צָאָרָנְט, טענָה-ט
וַיְלִיד, און יַאֲמָעַט בִּים גַּזְעַנְעָן.

די וועלט אויז שטיל. און עם דאכט זיך, אַז זיך טְרִוּעָרֶת
און פְּעַנְקֶט.

אָוְמְבָעָוּעָנְגְּלִיקָ שְׁטָעהָן די היַעַט טְאָפָּלָעַן, שְׂוֹאָרְצָעַ פָּוּן
דער נאכט, און ווי קיַמְעָן אוַיִּס, ווי כעַמְדִינְגַּן רִיזְעַן, וואָס האַבְּעָן
זיך פְּעַרְזָאַמְעָלָט אַנְגָּיְינְעָם און בעטְרָאַכְטָעַן עַפְעָס ווֹאָס עַס אוַיִּז
טְהָוָן דער וועלט. ווי שְׁטָעהָן אָוְמְבָעָוּעָנְגְּלִיקָ אַין שְׂטִיל, אַרְמוֹנָעָ-
הַילְּטָ פָּוּן דער נאכט.

און ווי גַּעַדְעָן בִּידְעַן נָגָעַן ווִיתַּר אַלְנָעַט פָּוּן דַּעַם אַנְדָּעָן.
און ווַיְשָׁרַע גַּעַזְעַטְעַט טְרִוִּיט ווַעֲקָעַן אוַיִּס אַ שְׂרַעַקְעַדְיוֹגָעַן ווַיְדָעַר-
קוֹל אַין דער אָוְמְבָעָוּעָנְגְּלִיקָ נאכט-לוֹפֶט.

אַמְּאָל אַין אוֹיְינָע שְׂטִילָע פְּעַרְטְּרוֹיְעַטָּע, בענְקָעְנְדִינְגָּעָ פְּרִיהָ-
לִינְגָם גַּעַלְטָ פְּלַעַגָּן ווי גַּעַהְנָן בִּידְעַן גַּלְיְקָלְבָּעָן, נָהָעָנְטָעָן, פְּעַרְלִיעָבָ-
טָע, אַין פְּלַעַגָּן זיך דָּהִים אַין הַילְּטָן קַוְשָׁעָן אַין ווַעֲקָעַן די נאכט ...

אָפַעַר דָּאַס פְּאֵי שֹׁוֹן לְאַנְגַּג, גַּאנְצַן לְאַנְגַּג גַּעֲווֹעַן. אָוֹן אָזֶוַי שְׁנָעַל אָוֹן אָוּמֶבֶעַמְּעִירְקַט אָזֶוַי יְעַנַּע צִיטַט פֿערְשַׂוְאָוְנְדַעַן, וּוֹן אָלִיעַפְּ וּוֹינְגַּטְעַל אַין אָחִיכְעַן וּמוּעַטְאַג — אָגְלַעַט דָּאַס פְּנִים, אָקְרָהָל — אָוֹן נִישְׁתָּא . . .

אַילְנוֹאַטְעַ, פֿרְעַמְּדַע גַּעֲהַעַן וּוֹן גַּאנְצַן וּוַיְטַ אַיְנְגַּעַר פֿוֹן צְוַיְּהַיְּתַן, זְגַעַן בְּעֻוּנְדַעְרַע גְּנוּנוּיִם, האַבְּעַן בְּעֻוּנְדַעְרַע מְחַשְּׁבּוֹת, אָוֹן בעַנְקַעַן בְּעֻוּנְדַעְרַע נָאָךְ דַעַר פֿערְגַּאנְגַּעַנְגַּעַר לְיַעַפְּ אַין דַעַר שְׁטִילַעַר פֿערְטַרְוּזְעַטְעַר פֿרְיַהְלַגְּנַגְּסַ-נָּאָכְט . . .

אנ' אומוייסטער נאכטלאגעט.

אנ' אומזימטער נאכטלאגעט.

(סקיצַע)

בעשליכען צ געהן אהים האט זי נישט געקענט : זי איז געווין זילצער , איז דיז בעל-הברות טע שלאלט נאך נישט און זיצט און וווארט אויף איהר קומען . וואם פאר א תירוץ ווועט זי איהר היינט זאגען , איז איז דער פריה , אועקגעעהנדיג פון דער חיים , האט זי איהר אווי פעסט צונזואנט ברענגן געלד ?
זי וואלט שווין אפשר געפונגען א תירוץ , נאך א תירוץ דארוף מען איז וואלד נישט געהן , אבער וואו נעהמט מען עות איזויס-ציאנגען דער בעל-הברות טע , איז זי וואל ווינצער גלויבען ? ניין , זי קען עס נישט . א חורש נאכאנדר האט זי איהר גענאנט אלץ הרוצאים און איזיט האט זי שווין איז זיך נישט געפונגען קיזן עותות !
אבער וואהן זאל זי פארט געהן נעלטינגן ? א ואונדרער-בארע זאך : זונט זי האט ניט געהאט קיזן ארביגט , און האט גע-דארפט לעבען פון דעם געליהגענעם קליען געלד , איז עפער איהר גאנצער "איך" זי צופראקעטלט געוויארען און זי האט אינ-גאנצען פערלאָרען איהר דרייסטקייט .
און איזיט , געהענרג איבער דער נרייסטער שלאלטינדריגען שטאדט , האט זי עפער דערפהילט איז מאן עלענד , גליהק זי זי וואלט ארויסגעקומען פון די שטינצער פון ברוק .
אבער וואהן זאל זי פארט געהן נעלטינגן ?
"זו ליאען ? — ניין !"
"זו עמען ?" זי בעזיזה זי איהר זעהר גוט , אבער זי חעט זיך קאמפראמעטיזען פאר עמצע ערטען , וועלכע מינען ,

או זי ברעננט די רעווילזיאן — און זי וויל אוועקנעהן וויטער .
עם וווערט שפערט . די גאסטען עגען פומט , און די נאנצען
שטערט , פערוינקלט מיט חוואליעם פינגטערניש , רוחת נאכען
טהג , ווינ דער ים נאכען שטורות .

און געהענדיג איבער די לעערע גאסטן , אליען און גיט וויסען-
דיג וואוּהן צי געון , און צו קומען , וואקסט אוייס פערזיזויף-
לונג . די היילע מויירן , מיט די פעסט פערשפארטע טהערן און
טויירן , מאכען נאה שדיקליכער די פערזיזויפלונג און טיעפר
דאס עלענدر .

זי האט א סק בעקאנטע , דאס געפונט זי אין זיך נישט
קײַן דרייסטקייט אנטזוקלאפען צו אינגען פון זי . זי וווערט אויף
זיך אליען ביזו פאר איהר שוואָקקייט און בעשליסט צו געהן צו
עמצען , צו דער רייליכער ערמצען , און זאלען חאָטש איהרע עטלערן זיך
דערשראָקען און מינען , או עס קלאָפען צו זי אין טהינר די רע-
וואָליזיאָעערן פון אלען לענדער , אָבָּעָר זי קאן מעדן גיט אַרְוָמָּ
געַן אָבָּעָר די לעערע גאסטן .

דערויל וווערט איזונעלאָשען די עַלְקְטְרִין , און אַשוֹאָר-
צע נאָקט בעדרקעט די שטארט . וויט אין הימעל ליעטן שטערן ,
אָבָּעָר זי לַיְקְטְּעָן אֵין אַידָּם אָן פָּאָר אַיהֲם , אָן מִיט נִטְּזִיבְּעָן
רע טרייט לאָוט זיך געון וויטער .

אויףין ראנג גאָס שטעהט דער גאראדאָוָאִי . אָן באָלֶר
פלַּהְתָּ אַיהֲר דָּוְרָה אָן קָאָפָּ , או זי ווועט צוועהן צו אַיהֲם אָן
וועט אַיהֲם נָאָר בעטען , ער אָלָּן אָבָּפִיהָרָעָן אָן צִירְקָעָל . באָלֶר
דערשראָקעט זי זיך פָּאָר דָּעַם דָּזְוָנָעָן אָנוֹגְּנוֹגְּעָן גַּעֲדָאָנָק — מִיט
דָּעַם אַינְגָּעָנָעָם ווילען אָן טְוָרָמָע .

אָבָּעָר ווֹעֵן זי שטעהט לאָנג בַּי דָּעַם טְוָיָּר פָּוּן דָּעַם הוֹכָעָן
שטענונג עמיישר , ווֹאוּס ווֹאוּוִיט אַיהֲר רייליכּעָן חַבְּרַתְּעָן עַמָּעָן ,
און זי וויל אַנקָּלָאָפָּעָן , פַּעֲרְלִירְטָן זַוְּ דָּאָלְטָעָן , אוֹסְוֹאָלָט שְׂוִין פִּיְּ
דרַּיְסְטְּקִיְּט , אוֹ אַיהֲר גַּעַמְתָּ זַוְּ דָּאָלְטָעָן , אוֹסְוֹאָלָט שְׂוִין פִּיְּ
ליַּקְטָן נַלְיַּקְעָר גַּעַוְעָן צַוְּ בעטען דָּעַם גָּאָרָדוֹאָוָאִי , זי אָבָּזִוְּפִּיהָרָעָן
אונִ צִירְקָעָל , אָדָעָר צַוְּ גַּעַהְנָן אַיהֲם . סְאָנִי שְׂוִין אַזְוִי שְׁפָעָמִי ,
און אָפָּשָׁר שְׁלָאָפָּט שְׂוִין די בעַלְהַבּוֹתְּטָעָן . אָבָּעָר ווֹס ווּעַט זי
אַיהֲר וְאַגְּעָן מַאֲרָגָעָן פְּרִיה ?

און און טיעפער פערצוועפלונג בליבט זי שטעהן אויפֿע
מייטן טראטואר . וואזון זאל זי גען ?
פארבי איזור איז דורךנענגן אַפְּינִיזֶר , און דורך זיין
יע פֿעַסְטָע , זילברע טרייט האבע היליג נעלונגען זיין שפֿאָרָן .
בּעַמְּקָעָנְדִּיג , זי זי שטעה אומבעוחענְדִּיק , גְּלִיאָר זי זי ווארט
אויף וואם , האט ער זי גענְגְּבָּעָן אַזְּהָרְן האנד — "קֹום" !
האָט עַר גְּזָאָגָת הָזֵיךְ אָן בְּעַפְּהָלָעָנְדָר .

און זי אַבלְּיָז פֿלְּיהָת דורך אַגְּדָאנְק , אָז זוּן זי
געַת אוּזָק אָט דָעַם דָאַיְגָעַן שְׁלָאַנְקָעַן אַפְּינִיזֶר , זוּצָט דָאָט
זַיְן אַשְׁטָאָרְקָעַ נְקָמָה ; מִזְטָעַם זַיְן זַיְן זַיְן אַלְעַ
איְהָרָעַ בְּעַקְאָנְטָע , אָז דָעַר גְּאַנְצָעַר רֹוחָג שְׁלָאַפְּעָנְדִּינְגָּעָר שְׁמָאָדָט ,
וְאָטָם הָאָט מְהִיר אָן טְוִיעָר אַיְהָר פְּעַשְׁפָּאָרָט . זי זוּט אַפְּלוּ
געַחְמָעַן נְקָמָה פָּזָן זַיְן אַלְיָן , וְאָטָם זי אַיְ גְּעוּווֹאָרָעַן אַזְּוִי שְׁוָאָר , אָן
נִימָט דְּרִיסְט , אָן פְּעַרְלָאָרָעַן .

אַבְּכָעַר , אָז דָעַר אַפְּינִיזֶר פְּרָעָנְט , וְאָטָם אַיְזָע עַפְּעָם אַזְּוִי
פְּעַרְטָאָטָט , אָז עַס פְּאָסָט גְּאַרְנוּט פָּאָר "איְהָרִינְעַ" , אָז זַי אַיְזָע
קָעְנְטוּגָן זַוְּתָּמָּגָן גְּעַקְוּמוּעַן אַיְףָעַ דָעַם וּוּגָן , נְאָר אַיְהָמָן גְּעַפְּעָלָט
דָאָט נְאָה בְּעַסְפָּר , אָז גְּלָעוּל וּזַיְן וּוּטָעַן מְאָכָעַן פְּרָעָהָלִין , אָז . . .
ער הָאָט גְּעַרְעָדָט גְּאַנְעַן שְׁטִילָל , אַבְּכָעַר יְעַדְעָם וְאָרָט הָאָט
איְהָרָגָט אָן קָאָפָע זי אַהֲרָמָט .
און מִזְטָעַם אַשְׁטָיָם פָּזָן אַמְּעַנְשָׂעַן , וְאָטָם שְׁטָעָהָת פְּאָרָן טְיַעַן
פָּעַן אַבְּגָרוֹנְד , וּזְלָכָעַר וּוְיל אַיְהָמָן אַיְנְשָׂלְגָעַן הָאָט זי גְּעַנְגָּבָּעָן אַ
גְּשָׁרְיוּ :

— נְאָרָדָאָוָאָי ! ! !

עַנְ אַיְ אַשְׁוֹגָעַן , הָאָט זַיְךְ דְּרָשְׁרָאָקָעַן דָעַר אַפְּינִיזֶר ,
הָאָט זי גְּעַנְגָּבָּעָן אַשְׁטָאָרְקָעַן שְׁטָיָם פָּזָן זַיְךְ אַיְ שְׁנָעַל
אַזְּוּקָעָנְגָעָנְעַן , קְלִינְגָעָנְדִּיג הַילִּיג מִזְטָעַם דָי שְׁפָּאָרָעַן .

זַיְן דָעַר נְאָרָדָאָוָאָי אַיְ צְוָנְגָעָנְגָעַן , אַיְ זי גְּעַשְׁתָּאָגָעַן אַנְטָע
גְּעַשְׁפָּאָרָט אָז דָעַם טְעַלְעָנְרָאַפְּינִיזֶר כְּלָוֶפֶת אָן הָאָט הַסְּטָעָרִיש גְּעַז
זַיְן .

דְּשָׂרְוָעָהָעָנְדִּיג זי אָן אָנוּ פָּאוּעַ , אַיְעַס דָעַם נְאָרָדָאָוָאָי

עוויאָרַעַן פַּעֲרֹדְעַלְטָיגַ, אָוָן גַּרְאָכַ אָוָן רַוְנָה/דִּינָג הָאָט עַר גַּעֲזָאָגַט :
— עַי , וּוְאָס שְׁרַעַקְסָטוֹ מַעֲנְשָׁעַן אֵין דִּי נַאֲסָעַן ?
— עַר דַּוְצָט זַי , אֶךָ וַיְפִיעַל עַרְנִידְעַרְנוֹג . . . . זַי מַוְ אַנְטָלוֹס
עַזַּן , וְאוֹהָהָן — מַאֲלָט אַהֲרָ שָׂוִין נִוְט אָוִיס , חַאְטָשׁ אַוְיָפִין דַּעַק
פָּוֹן טִינְ ! — וְאוֹהָהָן לַוְיָפְטוֹ ? פַּעֲרַשְׁתָּעַלְט אַהֲרָ דַּעַם וּוְעַג דַּעַר גַּאֲרָאַיְ
רַאֲחָאי , וּוּלְבָעַן זַי קַוְמָת אָוִיס מִיט יְעַדְעַר מִינָּנוֹת פַּעֲרַעְלְטִינְגַּעַר .
עַנְטְּפָעַן אִיהָם , וּוְאָס עַר דַּוְצָט זַי , קַעַן זַי נַשְּׁת . זַי הָאָט
בָּאָר אִיהָם נַיְשָׁת אַ פַּאֲסְעַנְדַּר וְאַרְטַּר , וּוְאָס זָאָל אִיהָם בַּעֲצָאַהָלָעַן
פָּאָר דַּעַר בַּעֲלִיְידְגָנוֹג .
מִיט דַּעַם , וּוְאָס זַי וּוּעַט אִיהָם אַנְרוֹפָעַן מוֹשִׁיק , חַאְטָם ,
וּוּעַט זַי אִיהָם דַּעַן בַּעֲצָאַהָלָעַן ? זַי דִּי שְׁטִילָעַ נַאֲלָט שְׁוּוֹינְגַּט זַי .
דַּאֲמָאָלָס נִוְט דַּעַר גַּאֲרָאְדָאְוָאַי אַ פִּיקַּפְּ . אָוָן זַי נַיְטָגְנוֹטָעַ קַוְמָעַן
צָוְלִיְיָפָעַן שְׁנָעַל נַאֲךְ צְוַיִּי גַּאֲרָאְדָאְוָאַיִם . עַר בַּעֲפָעָהָלָט זַי זַי אַבְּ
צָוְפִּינְהָרָעַן אָוָן צִירְקָעַל . . .

אַוְיָפִין מַאֲרָגָעַן הָאָבָעַן זַי אַיְהָרָעַ בַּעֲקָאנְטָעַ דַּעְרוֹוָאָסָט , אָוָן
זַי אַיְזָ אַרְעַסְטִוְרַט , אָוָן הָאָבָעַן בַּעֲדוֹיְעָרַט . נַאֲךְ מַעְהָר הָאָט בְּעַ
דִּיְעָרַת דִּי בַּעֲלַהְבּוֹת שַׁעַן פָּוֹן דַּעַר קַוְיָאְדָטַר .

די השגחה.

די ח ש ג ח ח .

(דערזאַהַלְט פון דער באָבָען)

וואָסּ הַיִשְׁפֵּט מְוֹרָאּ ? מְוֹרָאּ צַוְּמָרָא אֲנֵי אַפְנִים גַּלְיָה ? נִימְטְּ שִׁיקְ צַוְּגָנָעַן מְוֹרָאּ — אַלְעַ וּוּלְעַן לְעַבְעַן , נֶאֱרָמִין אִימְתָּה אַיִן גַּעַוְעַן אַ בְּלִיעַע , פּוֹנְקַט וּוּן דָּעַר מְלָאָךְ חַמְוֹת הַאָט זַיְקָ נֶאֱרָמִיר שְׁתְּעַדְוָיְגָן נַאֲלַגְעַיְאָגָט . מִיאָזּ וּוּגָגּ גַּעַוְעַן — פֿערְגַּאַרְזִישְׁטַט . . . מְהָאָט גַּעַמְיָינְטָן , אַזּ דִּי גַּגְנַעַץ וּוּעַלְטָן אַיִן פּוּן דִּיְנְטוּעַגְעַן , אַזּ סְחָאָט זַיְקָ גַּעַוְאָלְטָן וּיְאַיְנְשַׁלְיְגַעַן . נֶאֱרָדְרָעַר , וּוּאַסּ אַיךְ טָאָר נִימְטְּ דָּעַרְמָאָהָגַעַן , בְּעַשְׁאָפְטָדָךְ מְסֻתְמָא אַזְיִי דָּעַם זַיְנְדוּגָעַן מַעַשְׁגָעַן . . . אַיִן דָּעַם לְיַעַנְטָן וּזַיִן הַשְּׁנָהָה , וּזַיִן גַּטְמָעָר דְּזִין . אַקְאַטְאָוּעָסְטָן . נִימְטְּ שִׁיחָה , אַזּ מְעַן וּוּאָלְטָן מִיטָּ פּוֹפְצָגָן יְאַהְרָרְ צְרוּקָן קְוּמָעָן וּזַיִן אַיְיָרְ בָּאַבְעַן , אַזּ וּיְאַלְמָעָן וּוּשָׁטָן גַּעַהָן פָּאָר זַיְקָ קְוּפְעָן אַנְכְּאַיְגְּבָעָן אַרְטָט : שִׁיחָה , עַזּ וּוּאָלְטָן יְעַנְעַם פָּאָרְצָן תְּשִׁופְרִינְגָּעָן אַרְיוֹסְמַעְטְּרִיבָעָן ! גַּעַהָן צְנוּרְעָיָן טָעַן זַיְקָ אַכְבָּר ! אַכְבָּר דָּאָם וּוּעַל אַיךְ אַיךְ דָּעַרְצָעַהָלָעָן , וּוּנְגָרְיָסְטָן זַיִן הַשְּׁנָהָה אַיִן ! עַס וּוּרְטָטָרְ דָּעַטְטָט . . . עַס וּוּלְמָטָן זַיִקְ אַוְרָפְרָעָן אַמְתָּהָעָר וּוּעַלְטָן זַיִקְ אַזְיָּה , אַזְיָּה , זַוְּטְרִיקָעָנְטָן דִּי בְּגָנָעָט , דָּעַרְמָאָרְךְ . . . אַלְצָגָן יְאַהְרָר , קְוּנְדָעָרְשָׁוֹן , זַוְּטְרִיקָעָנְטָן דִּי בְּגָנָעָט , דָּעַרְמָאָרְךְ . . . אַלְצָגָן יְאַהְרָר , לְעַהָּ אַיִן נִימְטְּ קְיוּן מְאָגָן . נִימְטְּ אַוְמְזָסְטָן , נִימְטְּ אַוְמְזָסְטָן אַיִן מִינְזָה , אַיִן נִימְטְּ קְיוּן מְאָגָן . נִימְטְּ אַוְמְזָסְטָן , אַיִן מִינְזָה , פְּנִים גַּעַוְאָרָעָן אַיִן מִיעָפָעְ פָּאָלְדָעָן , אַיִן מִיעָפָעְ פָּאָלְדָעָן , וּוּי אַיְיָעָ רָעָמָדְרִישָׁעָן קְלַיְיָרָעָרְ צִילָעָגָט , נֶאֱרָדְגָט אַוְמְזָסְטָן , קְוּנְדָעָרְלָהָן ! יְאָ , אַיךְ וּוּלְ אַיךְ דָּעַרְצָעַהָלָעָן , וּוּי אַזְיָּה אַנְטְּרָגָעָן דִּי מְוֹרָאּ וּוּי זַיִן אַיִן גַּעַוְעַן אַזּ זַיִן אַיִן אַנְטְּרָגָעָן . סְאָזּ אַזְיָּה אַזְיָּה אַזְיָּה פֿינְפֿ אַזּ פֿערְצָגָן , אַזְיָּה נִימְטְּ מְעַהָרָה . . . מְיָרְחָאָבָעָן דָּאַמְּאָלָסְטָן גַּעַוְאָיָגָט אַזּ קְלִיְן שְׁתְּעַדְטִיל . דָּעַר וּיְדָעָ , עַלְיוֹ הַשְּׁלוּם , חָקִים גַּעַתְאָלָטָן

א ברויין. כה הוה ברענט אב אונזער שטעדטיל פון עק בעו עק. און געסעל אויז געבליבען. די קראטמען מיטמן מארך זענען אראב, און ס'אייז פון ווי ניט געבליבען קאנן שריך ופליט. די ליעמאנע אונזערן זענען נאך געבליבען. ווי א בית-עלום האט דער מארך אונסנצעהן און די ליעמאנע אונזערן, ווי קברים. בינאקט פלענט פשטוט זיין א פחד איזויסגען. הענד פלאגען רימען די ערדר און וואין, ווי נאך א בר-מיין.

יאו ס'אייז געוווען צרות. נאך בקייזר. מען האט זוק ארבינז געהחאפט צ' עטלייכע געינדרען אין א שטייבעל. כה הוה דארף נאך אברערען דער קברות-מאן אויה. און וואו דארף ער וויך נאך ארינקליבען וואוינען? — נאבען מיר. א פענסטער נאבען א פענס-טער, א טיר נאבען א מיר... וועה געשריען... איך פלאג ניט עסען און ניט שלאלטען. איך פלאג פאר איהם פערציטערט ווערטן, גלייך ווי איך וואלט זעהן פאר מבינע אונזערן דעם טויט. איך בנין קראנק געוווארען פון איהם. כ' פלאג וויך זעצען עסען, אהא, כ' זיך א קווק אין פענסטער — ער שטעהט שיין. און געהם, בעהאלט זוק פון איהם... איך טאנץ מיט אונעפֿעלע. מאיז נאך א יונענער, אהא ער קווקט שיין ווירעד. קורץ ריערגנידיג איה בין קראנק געוווארען אויף א געלאגער און פון הייך פלאג איה נאך רופען און טרייבען דעם קברות-מאן.

ס'אייז ניט איזוצערערצעהן מין אימה פארין טויט. פלאענט זוק מיר חלומען עיפוי א חלום, ניט ווי איך מין, פלאענט שיין זיין פארבי וואס לאבען. געלאפען זום רב, געפאסט א חענויות... א רוזיסע אימה און איזיט איז די אימה אנטרונען, און עס ווילט ויך אהן.

אלציגן יאהר — איז ניט קען טאג. אווי, קינדרערליך, פיעול וואסערן זענען אריבער, פיעול טילען זענען איזונגעטיריקענט גע-ווארען... וויפיעל בוימער זענען בי מיר געפאלען, איזונגעבראַלען געוווארען, בויטער זונגע, וואס איך האט מיט מין בלוט איזנסע-פילעווועט... און ווי זענען פאר מין לאבען איזונגעבראַלען געוווארען... יא, זיין השנחה. אירהו וויסט דקה, ס'אייז אלול, נו בנין איה גענאאנען אויף קבר-אבות. ס'אייז געוווען אויז שען-דרויסען, די בויטער זאָבּען געהודזעט אווי רוחהָג, ווי איז א שענעם נאָרטען, וואו מין דארף

א חופה שטעהן, און אלע קברים, בעאקסענע מיט בלומען, מיט גראן, קויקאן זיך איזו רוחהן אויף נאטס הימעל, אויף נין אן ביגע וועלט . . .

א סך בעקאנטע קברים האב אויך גזועהן, מין אויג אוו שיין טונקעל, און פונדעטען האב אויך פיעל בעקאנטע געבען נעה זעהן אויף דַּי אלטע אברענאלענע מצבות. א סך צינען חברה טעם. א סך נאך יונגערע פון מיה. ואם מטלט איזים? אלטע און יונגען, זקניהם און קינדרער — אלע קומען אהנן. און דארטען איין געווען מיר איזו גוט. און ס'האט זיך מיר געדליך, איז מאן נאך איין פארים, ואם ריסט זיך קיינמאָל נאָרנט איבער ...
 אייער זינדענס קבר אויך געוווארען גלייך שוין מיט דער ער. דַּי מצחה האט זיך אונגעביינען, אינגענזרוקערט, לאָנג שוין ניט פערריילט. נעבען זיין קבר אויך פאָרְהָאָן אַלְיִידְגֶּר אַרְטְּמָה... אַלְיִידְגֶּר אַרְטְּמָה... אַן אַט דָּאָס דָּאָינְג אַרְטְּהָאָב אויך פָּאָר זיך גַּעֲקִיפְּטָה, פָּאָר זיך צונגענְרִיאַט. אַן אָתָן אִיכְמָה, גָּלֵיך זיין אַיך דִּינְג זיך אַן אַנְג דער דִּוְהָה... אַיך האָב מִיה אַלְיִיך גַּעֲפְּרַעְמָט, וּאוֹ אַיך דַּי אִיכְמָה, דַּי בְּיוּצָה אִיכְמָה? אַנְטְּרִונְגָּן! הַעֲיִינְטָה פְּרָעָם אַיך אַיך, קִינְדְּרָעְלָה, זָאנְטָה שׂוֹין אִיהָר, אַיך דַּאֲ נִטְזָהָן גַּרְוִיסְעַדְעָה? זָהָן גַּרְוִיסְעַדְעָה אַיבָּעָר דַּעַם זִינְדְּגִיאָן מַעֲנְשָׁהן?

אנ'ערב שבועות.

אָבְּעַרְבָּ שְׁבוֹעֹות.

(דָּרְשָׁנָה לְפָנֵי אֶלְקָנָנוּ).

או אָזְךָ דָּאָבָּ אִינְךָ צוֹנְעָגָטָ, וּצְלָא אָזְךָ שְׂזִין דָּעָרָ.
צְעַדְלָעָן. אָזְחָר וַיְסַמֵּט דָּאָךְ פָּוּ מִין פַּעַלְעָרָ, או אָזְךָ דָּאָבָּ
לְיַיְעַב אֶעָרְטִילָעָן, וְאָסָ אָזְךָ זָאָגָ צָו, אֶבְּעָר דָּעְרָנָאָךָ, קָאָן וַיְיָן.
וּצְעַלְעָן מִיר אֶלְעָזָר חֲרַתָּה דָּאָבָּעָן — אָזְךָ, וְאָסָ אָזְךָ הָאָפָּ דָּאָרָ
צְעַדְלָט — אִיהָר, וְאָסָ אִיהָר הָאָטָ אַוְיָסְנָעָהָעָרָטָ, וּוַיְלָזְרָקָ
גָּעָרְעָדָט, אוֹסָ אָסָ נְגָאנִיךְ גָּעוּעָהָנְלִיבָּעָ מְעָשָׂה. אֶדְעָר נָאָר קִיזְין
מְעָשָׂה נְוָטָ.

דָּעְמָאָלָט בִּין אָזְךָ גָּעוּזָן נָאָךָ אֶקְלִינוּן יְוָנָגָלָ אָזְן פְּלָעָן
קָעָנָעָן גָּאנִיךְ אַוְנָגָעָשָׁטָרָט שְׁטִיפָּעָן בֵּין דָּעָם שְׁמִילָעָן אַקְאָמָפָאָנָנָיָ
מְעָנָטָ פָּוּן דָּעָם מְאָטָעָנָם וַיְפָצָעָן אָזְן דָּעָר מְאָמָעָם לְיַיְלָטָעָ מְוָרָרָ
רַיְיד. דִּין אַרְגָּן פָּוּן פְּרָנָסָה אָזְן אַוְיָהָ אָזְן, קִינְדָּעָר, נְוָטָ גָּעָלָ
גָּעָן.

מִיר הָאָבָּעָן שְׂזִין גָּעוּוֹאָסָטָ, או וּזְעָן מָוָר וּצְלָאָן קוֹמוֹעָן
פָּוּן חָדָר, וּצְעַלְעָן מִיר אָפְשָׁר נְוָטָ דָּעְרוֹוִיסָעָן קִיזְין נְוָטָעָן וְאָבָעָן,
וְאָזְנָדָעָרָעָ קִינְדָּעָר, אֶבְּעָר עַם וּצְעַטָּן וְיַיְסָ בְּרוּוּתָ אָזְן דָּאָם,
פְּלָעָנָטָ וְאָגָעָן דִּין מְאָמָעָ, אָזְן אַזְּנָיָן נְוָטָ בֵּין אַלְעָמָעָן פָּאָרָהָאָן.
אַוְיָסְעָרָ בְּרוּוּתָ פְּלָעָנָטָ מְעָן בֵּין אִיהָר אַזְּדָקָ אַמְּאָלָ קִרְיָגָעָן קָעָן,
אֶשְׁטִיקָעָלָ בְּרוּוּתָ מִיטָּ פָּוּטָרָ, אֶבְּעָר וַיְיָן דָּאָוִינָעָ מְאָכָלִים
פְּלָעָנָעָן אִיהָר אַנְקָוֹמָעָן, דָּאָם פְּלָעָנָטָ שְׂזִין אָזְן, קִינְדָּעָר, נְוָטָ
אַינְטָמָעָסְוּרָעָן . . .

אֶבְּעָר אָזְן יְשָׁנָעָם טָאָנָ בִּין אָזְךָ עַפְעָם וַיְיָמָט אַמְּאָלָ
אַוְיָסְנָעָיָ אַקְסָעָן, אַכְ' אַנְדָּעָרָעָר גָּעוּוֹאָרָעָן — פָּעָרְבִּיסָעָן, עַרְנָסָט,

— אוניברסיטת ייל. אוניברסיטה העברית בירושלים, דאמאלט ג'רנשטיין פאיסראט.

עם האט נאר שטערענער אַדראָהע געטהָן די נויט און דער הונגער האט בעוויזען ווינע דארע שפֿיזען פּויסטען... אַיך געדענק : אויף מאָרגען האט בעדראָרטט זיין שבוזען. עס וענען געווען ועהד שענע טיג', ווֹזְרִיםָעַ הָלֵן. פָּן חֲדָר הָאָט מען געלאָזען פרֶז. אָונָן מִיר, קְלִינִיָּן יְוָנְגָלְעָד, וענען געלאָבעָן אָן לְוָקָעָר גָּאָס וְעָרָן, ווּאָס מַאְלָעָן דַּי בְּעִירְיוֹאָצָם, צִין אָנוּ שְׂוִין פָּאָר-טִיג' אָונְגָעָר מְאָי. מְרַגְּנָע אָזְמָעְפּוֹצָטָע, וענען זָוַן גַּעַשְׁבָּאנָעָן אָן הָאָבָעָן זָוַן גַּעַשְׁקָעָלֶט, גַּעַטָּאָט מִיטָּן הָעָנָד, גַּלְעִין זָוַן וְזָוַן וְוְאָלָמָעָן דַּעַם פְּרוֹלָיִינְגָּן דְּעַרְצָעָהָלֶט, ווּאָס זָוַן הָאָבָעָן זָוַן אוֹיסָט גַּעַשְׁמָתָנָעָן פָּן דַּעַם קָאָלְטָעָן אָלָרָן דַּעַם וְוְינְטָעָר. זָוַן הָאָט אַרְוָמָה גַּעַרְגָּוּנָעָלֶט אַרְיָק בְּעִירְהָרָטָם פְּעַלְדָּן. בְּלֵוי, פְּיעַלְפָּאָרְבִּיגָּן, מִיטָּוּוֹיְסָעָן וְאַלְקָעָן אָנוּ דָּעַד הַיְמָעָל גַּעַלְעָנָעָן אַיבָּעָר זָי, אָונָן אַיבָּעָר הַיְמָעָל אָונָן עַרְד, אַיבָּעָר פְּעַלְדָּן אָונָן וְאַלְדָּה האָט גַּעַוְעַלְטָינְט דָּעַר פְּרַוְהָלִינְגָּן, מִיטָּן וְזָוַן פְּוֹגָלְעָךְ אָנוּ מִיטָּן וְזָוַן נָאָנְצָעָן חָן. אָנוּ קִינוֹן דָּעַר אָנוּ גַּעַוְעָן אָזָוַן גּוֹט, אָזָוַן פְּרַעְהָלְחָן אָנוּ לְיִיכְתָּט. לְיִיכְתָּט, זָוַן דָּרִי פְּזִיגְלָעָךְ מִיטָּן דַּי פְּלִינְגָלָעָן הָאָבָעָן מְרָד גַּעַקְלָעְטָרָט פָּן אַיִן בּוּסִים אָזָוַן אַזְוִיְּטָעָן, אָנוּ עַס האָט זָוַן אָנוּ גַּעַרְטָט, אָזָוַן וְעַס-גָּעַן פְּזִינְגְּלָעָךְ דַּי וְוַיְסָעָן וְאַלְקָעָן, אָונָן דָּאָרט אָזָם זָוַן גַּעַבְּגָטָעָן הַיְמָעָל דָּרְגָּרְגִּילְעָן !

או אך בין געיקמען אהיכים, האט מיר עפעם מאנדנע אויס-געעהן אונגעער שטוב און די שטוביינע, דער טאטמע איזו געשמא-גען נעבען פענסטער און האט געшибונד געשריבען מיטין פינגער אוניבער די העלע, מיט ווין בענאנטנע שייעבען. די מאמע איזו געיעסטען א פעראורומערטע, א פערוארגנטע און האט געתטרויקט א זאם.

אין האט געוויאט בעטטען עסטען, אבער עפֿעַם דאָבָר אַינְ
ניט געקענט אויסטרידען, האָב אַינְ געוויאט פרענִין, ווּאָס אַינְ
דאָ געשען, אַיְן עַס מִיר עפֿעַם אוֹיךְ געווונָן שׂוּעָר.

— היזכרת אנו נימא וואס צו עסען, — ראת געאנט דיאן.

מאמען מיט אונ שטילעל, נליך ווּ זוּ ווֹאַלְט וּזְרָפָר מִידָּוּעָה
לען פערענטפערן .

— איך וויל ברויט, — האב איך גאנץ שטיל געוואנט .

— ס'איו קיין ברויט נישטא — האט די מאמען ווילדר געֶז .

שטילעטלט מיט דעומעלאַבען שטילעלט .

דער טאטע האט אונגעוויבען עפֿים אונטערוינגען, און

דאַס פַּלְעֵנְט שׂוֹין מַרְעֵפָעַן אָנָּן דִּי עֲרַגְמַתָּעַ מִינְטוּעַן. אָנָּן יַעֲנַעַן

מִינְטוּעַן פַּלְעֵנְט שׂוֹוֹן דִּי צַוְּיוּיָה קְלַעַנְגָּרָעַ שְׁוּעַטְעַרְקָעַס אַזְּקִיָּאָפִילָּוּ

מוֹרָא האַבָּעַן עפֿים בעטען אַרְדָּע בְּבָלְלָשְׁוּפָעַן .

איך האב גָּרְגִּוְשְׁטַּט גַּעֲנַעַטְפָּעַרְט, נָאָר אָנָּן הַאֲרְצִיעָן האַט

וּזְרָפָר בַּיְמָד אַנְגַּעַזְוְנְדָעַן אָוֹז וּוְילְדָרְט כֻּפָּם, אָוֹן מִינְטַּמְּט אַזְּהָרְזָעָז

וּוְעַמְּעַן. צַוְּ דָעַר מַאֲמָעַן? צַוְּ טָאַטָּעַן? אָ, נַעַן! זַיְהָבָעַן

איך דָּאַטָּאַלְס אָזְוִי לִיעַב גַּעַהְאָט, אָוֹן זַיְהָבָעַן מִיד אָזְוִי לִיעַב

גַּעַטָּאָן!

דער ווְילְדָעַר צַעְרָן אַזְּנָן בַּיְמָד גַּעַוּעַן אַזְּיָף — נָאָט . . .

— פָּאָרוֹאָס? — האַב איך זַד גַּעַרְעַנְט: פָּאָרוֹאָס?

„סְאיּוּ קִין בְּרוּאַט נִטְאָה“, דִּי דָּאַגְּנָעָז וּוּלְטָעָר האַבָּעַן מִיד

גַּעַקְלָאָפְּט מַאֲרָנָע אַזְּנָן קָאָפּ .

בַּיְ אָוֹנוּ נִטְאָקִין קִין בְּרוּאַט!

אַזְּנָן שְׁטָעַדְטִיל בַּיְ אָוֹנוּ אַזְּנָעַן אַזְּוּבָעַל. דָעַר מָאָן

הָאַט זַיְהָבָעַן, אָוֹן זַיְהָבָעַן פַּלְעֵנְט אָפְּט וִיצְעַן אָוֹן הוּגְנָעָרָן, אָוֹן

מִין מאמען פַּלְעֵנְט מִינְטַּמְּט מִיד שְׁקָעָן דָעַם דָּאַיְגָעָן וּוּיְבָעָל בְּרוּאַט,

אוֹן אַיְצָט וִיצְעַן מִיד אלְלִין אַחֲן בְּרוּאַט! וּוְילְד!

מִין קִינְדְּרָשְׁעָר קָאָפּ הָאַט דָאַס נִיט גַּעַקְעַנְט בְּעַנְחַמְּעַן,

אוֹן מִין קִינְדְּרָשְׁעָר אָוֹן זַיְהָבָעַן נִיט גַּעַקְעַנְט מִיט דָעַם מסכִים זַיְן.

אַמְּתָה, מִין פָּאַטְמָעָר אַזְּנָן אַזְּלָאַגְּנָעָז צִיט גַּעַוּסְעַן אַחֲן

אַשְׁטָעַלְעַע אָוֹן מִעְן הָאַט אַלְעַן גַּעַלְעַט פָּוּן שְׁוִינְדָּרָעָל אָוֹן וּאָרָגָן,

אַבְּעָר בְּרוּאַט אָוֹן דָּוְקָא וּוּיְסָעָם אַזְּנָעַנְדִּיג גַּעַוּעַן. אָוֹן מִיט

אַפְּמָאָל אַונְגְּנָרְיִיכָּט אָזְוִי.

איך האַב וּזְהָר גַּעַוּאָלָט עַסְעַן .

אוֹן כְּדִי עַם זַאְל זַיְהָבָעַן שְׁטָאַרְקָנִיט וּוּלְעַן עַסְעַן, האַב

איְיך זַד אַיְנְגְּנָנְרוּעַט אָזְנָעַן אָוֹן גַּעַוּאָלָט אַיְנְשָׁלָאָפָעַן, אַבְּעָר

עַם הָאַט זַיְהָבָעַן גַּעַקְעַנְט .

“אוּם וואָלט זונַךְ חֲאַטֵּשׁ נִיטָּ אָונְטָעָרְגָּרְקָט דָּעַר שְׁבוּתָה,
— הֲאַט גַּעַזְגַּט דִּי מַאְמַעַ, נִיטָּ וְעַנְדָּעַנְדִּינְגָּן יַיְךְ צָוָם טָאַטְעָן נַאְרָ
גְּלָאַט אַיְן דָּעַר וּוּלְטָ אַרְיַין . “עַם וַיְילְטָ וַיְךְ נִיטָּ יוֹם=טוֹב צַוְּ פָעָרָ
שְׁטָעָרְעָן” .

כָּאַמְּנוּשׁ, לְאַמְּרִיר פֻּרְשְׁטָעָרְעָן יוֹם=טוֹב, לְאַמְּרִיר פֻּרְשְׁטָעָן
חַעַן, לְאַמְּרִיר וּוּרְעָן רְשָׁעִים, — הֲאַט וַיְךְ גַּעַוְולְטָ אַיְסְרָרְיָהָ
עַן אַיְן אַבְּטָוּן עֲפִים גַּאַטָּ, פָּאַרוֹאָס עַר שְׁטָרָאָפֶט אַוְנוּ אַזְוִי ! לְאַ
טָרָ וּוּרְעָן רְשָׁעִים, וּוּטָ אַנוּ זַיְן גַּטָּ, וַיְיִבְּ-זַעֲלִיגְןְדָעָם

גְּבִיר, וְאַסְמָ אַלְעָ רְוּפְעָן אַיְחָם רְשָׁעָ מְרוּשָׁע !

סִיאַוְ אַרְיְבְּעָר אַלְגְּנָעָ צִיְּטָ, שְׁוֹעָר אַיְוְ אַוְנוּ גַּעַוְעָן אַיְן
שְׁטוּפָ. גַּלְיָה וַיְיִזְרְעָלְטָ זַיְךְ דָּאָס נְרַעְסָעָ אַוְמְגָלִיק גַּעַטְאָפְעָן .
נַאְרָ פָּאַרְנָאַטְלָהָקָ אַיְזָ רַעְטָעָ אַוְעָקָ צַוְּ זַיְנָס אַשְׁוּעַטְטָעָרָ
קִינְדָר, וּוּלְבָעָעָ עַר הֲאַטָּ זַעְהָרָ נִיטָּ לְיִעְבָּגְעָהָטָ, אַבְּעָרָ צַוְּ וּוּלְבָעָרָ
עַר פְּלָעָנָט זַיְךְ וְעַנְדָעָן אַמְּאָל אַיְן גַּאָר שְׁלַעְכְּטָעָ מִינְגְּטָן .

עַם הֲאַטָּ נִיטָּ לְאַנְגָּ נְעַדְוָעָרָט אַוְן עַר אַיְזָ גַּעַקְמָעָן צְרוּיָה .
עַר מִטְטָ דָעַר מַאְמָעָן הֲאַבְּעָן לְאַנְגָּ נְעַשְׁמוּסָט, אַוְן גַּלְיָה אַיְזָ דִי
מַאְמָעָ אַוְעָקָ אַיְן הֲאַטָּ נְעַבְּרָאַט אַוְיִיסְעָן לְאַבְּעָן בְּרוּטָ .

אַיְיָפָ מַאְרָגָעָן אַיְזָ גַּעַוְעָן שְׁבוּתָה . אַוְנוּעָרָ שְׁטוּפָ אַיְזָ גַּעַוְעָן
כְּעַזְוָרָט מִטְטָ מַאי, מִטְטָ פִּינְגְּלָעָה פָּוָן אַיְיָעָרָ-שְׁאַלְעָכָן, וְאַסְמָ
דִּי מַאְמָעָ פְּלָעָנָט קְוַנְצִיגָן מַאְלָעָן, עַם אַיְזָ גַּעַוְעָן אַבְּרָעְבָּקָט חַלָּה —
אַיְן אַלְעָן וַיְיִזְרְעָרְיָגָ אַיְזָ, וַיְיִזְרְעָלְטָ גַּאָר אַיְיָפָ דָעַר וּוּלְטָ
נִיטָּ גַּעַוְעָן קִינְנָיָט . דִי מַאְמָעָ הֲאַטָּ מִירָאָ גַּעַהָטָ יוֹם=טוֹב אַיְזָ

בְּעַרְשְׁטָעְרָעָן . . .

קווארטיראנטען.

קווארטיראנטען.

(א בילד)

בֵּי וְעַלְדָּע דַּעַר טַעַנְתֶּלְעָרְן נְעַפִּינְט זַיְךְ חֹזֶךְ דַּעַר אַלְמָנָה
מִזְטַּה אַיִדְךְ טַאַלְמָעָר נָאָה צַוְּיִי שְׁכָנִים, אַדְעָר, זַיְן זַיְן רֹופֶט וּזְיַיְן,
קוֹוָאַרְטִּירָאַנְטָעָן — אַ קְוֹוָאַרְטִּירָאַנְטָמַט מַעַט אַ קְוֹוָאַרְטִּירָאַנְטָן. דַּי
קוֹוָאַרְטִּירָאַנְטָן אַיְן אַ בִּיאַטָּאַגְּנָע, דַּעַר קוֹוָאַרְטִּירָאַנְטָמַט — אַ בִּיאַטָּאַגְּנָע
נַאֲלָטִינְגָּעָר. דַּי קוֹוָאַרְטִּירָאַנְטָן הָאָט בֵּי אַיִדְךְ נְעַדְנוּגָע אַ גְּרוּזִיְּ
סָעַן וְוִיסְעַן, נִיטְּגַעַפְּאַרְבְּטָעָן טִישׁ אַוְיָף מַאֲלָעָן פָּאַפְּרָאַסְעָן, אַוְיָף
זַיְן צַאַהָלָט פָּאַר אַיִדְךְ אַ רְוֶל אַחֲדָש אַוְן הָאָט רְעַלְטָמַט פָּאַר אַיִדְךְ
צַו וְיַצְעַן אַוְן אַרְבִּיטָעָן פָּוּן אַלְטָמַט פְּרִיה בֵּנְיַאַלְטָמַט אַוְעַנְד — אַוְיָף אַיְן
אוֹיסְנַעַרְעַדְטָמַט נְעוֹאַרְעַן בִּים דִּינְגָּעָן.

פָּוּן אַלְטָמַט אַיְן אַוְעַנְד פָּוּן פָּאַפְּרָאַסְעָן דַּאֲרָצָן שָׂוֹן אַוְיָף אַיִדְךְ נִיטְּ
זַיְן, זַיְן דַּאֲם אַיְן אַלְזָן גַּעֲזָעָן אוֹיסְנַעַרְעַדְטָמַט.

דַּעַר קוֹוָאַרְטִּירָאַנְטָמַט דַּעַר בִּינְאַלְטִינְגָּעָר הָאָט בֵּי אַיִדְךְ נְעַדְנוּגָע
גַּעַן אַחֲרָמָע סַאַפְּקָע פָּאַר צַעְמָן גַּלְדָּעָן אַזְיָן נָאָה אַוְיָף
נַאֲלָטִינְגָּעָן. טַי אַיְן דַּעַר פְּרִיה, וּזְעַן מַעַן שְׁמַעְלָט דָעַם סַאַמְּאָוָר,
אַדְעָר וּזְעַן מַעַן זַוְּדָט אַוְיָף אַ לְיָאָק, מַעַג עַר טַרְיוֹנָעָן, אַפְּעַר טַאַ
מַעַר טַרְעַפְט, אַז עַס אַיְן נִיטְאָ קְיֻוְוִי טַיְיַי, — סְאַאיְן נִיטְאָ קְמָן
צַיִיט, אַדְעָר עַס מַאֲלָט וּזְקָה אַנְאַדְעָר סִיבָּה — אַיְן צַו אַיִדְךְ
קְיֻוְן מַעְנוֹת נִיטְאָ. אַזְיָן דַּעַטְזָן זַיְן אַוְיָם צְמַעְנָדוּג, בִּים פַּעַרְדָּנוּג
גַּעַן, מִזְטַּה יְעַרְעָן. אַוְן וּזְעַן אַמְּאַל טַרְעַפְט, אַז דַּעַר בִּינְאַלְטִינְגָּעָר
גַּעַתְזָה אַהֲן אַרְבִּיטָמַט אַוְן הָאָט נִיטְזָוְאָיְן זַיְן בִּיטָּמָאָר אַוְן קְוּמָט
צַו זַיְן אַוְיָפְזָן סְטָאַגְּנִיצְיָע, אַיְן וְעַלְדָּע דַּעַרְפָּוּן נִאַרְגָּנִים צְפַרְדָּעָן

און בריחת איהם אויף יעדן טרייט און שרים. וואו ער ועט זיך — דארטען דארף זיך. זינט ער נעלען קאמאר, דארף זיך צום קאמאר, זינט ער נעלען איזווען, וויל זיך איזה צום איזווען, שטעטה ער נעלען פאנטער — דארף זיך גראד צום פאנטער. — מיר האט זיך גערלט, או א לוייה, ננט דא גערלט, — פערענטפערט זיך זיך כלומרשט, אַבגעעהנדיג פון פאנטער און רוקענרג זיך צום איזווען. און דער ביאנאנגער, ניט איסהאלטענדיג אינדרע פער-פאלגעגען. מודטעלט אַרויים : — מען דארף אַביסעל נעהן און גאט... און ווי ער נעהט נאָר אַרויים, ווונרט זיך זעלדע זיך דער ביאנאנגער פאָפֿיראָסְנִיצָע און זאנט : — אַט דאס האָפֿ אַיך גַּעֲמִינֵן. בִּיאָטָג אַיך ער מיט מיר קיין מהותן ניט. פערשטערט ! אַוְיסְגַּעַרְעֶט אַיז אַוְיסְגַּעַרְעֶט ! דֵּין פָּאָפֿיראָסְנִיצָע שׂוֹיִינֵט — אַרְצָת אַיְזָן זיך יַחֲסָנְטָע : ס' אַיְזָן בִּיאָטָג... ביאנאנגעט קומט ביילע דֵּין אלמנה מיט אַיְדָר גַּרְזִיסְעָן קַיְישׁ, אַמְּאָל מיט אַיבְּעָרָג עַפְלִיבְּעָנָע עַפְלָע, אַמְּאָל אַחַן — ווי דער טאג בענגלקט. זיך אַיְדָר אַיְזָן זעלדע דֵּין טַעַטְלָעָרָן גַּעֲרִינְגָּר. זיך אַיְדָר ווונרט זיך שׂוֹן ניט אַן אַיְדָר אַלמְעַטְבִּינְגָּן, אַוְיסְגַּעַרְעֶט. הַגָּם ביילע דֵּין אלמנה אַין ניט פַּין דֵּין — זיך האָט פְּינְדָר אַנְצּוֹטְרָעָטָן, אַן שְׁטָעָנְגָּן, או אַיְדָר טַאַלְטָעָר — שבת זִין יַוְסָּטָוב, וויען זיך אַיְזָן פָּוּן פָּאָפֿרִיךְ — וויל אַרְצָן זיך וועלדען אַוְן לְעֹזָן עַפְעָם, וויאָס דֵּין גַּעַלְעָרָנְטָע פָּוּן פָּאָפֿרִיךְ גַּעַלְעָנְטָע אַיְדָר, לאַט אַיְדָר בְּגַלְעָן ניט... — מען דארף ניט, מײַן טַאַלְטָעָר. נַשְׁקָה, יַוְגְּנָנְקָע אַוְינְגָּעָן, וויסט דערזען אַין קאמער אַיך. הַאַלְטָאָפְּעָן דָּאָט טַהְרָאָל. דֵּין וויסט דָאָך, או בֵּין אַיְדָר וויאָס גַּעַדְוָנְגָּן, אַיְזָן גַּעַדְוָנְגָּן. זיך אַין קאמער, וויאָס קָעָן מִן הַעַלְפָעָן. נאָר זעלדע רופט זיך אלְלִין זיך זיך. פָּאָר בְּגַלְעָן האָט זיך נְרוֹזִים רַעֲכָבָעָט. זיך גַּעַדְעָנְקָט, או אַמְּאָל אַיְזָן בְּגַלְעָן גַּעַוְעָן אַנוֹזָע בעל-הַבּוֹתְטָע אַין האָט בֵּין זיך גַּעַהְאַלְטָעָן קוֹוָאָרְטִינְרָאַנְטָעָן

און שלנים, — און בז' נאָט און די הענֶר זענען דאָך אלַעַ. וועָר ווַיִּס, ווֹאָס ווֹעֵט מִיט אַזְהָר זַיִן אַמְּאָל. וועָר ווַיִּס, בז' זעטַען עַ קעַן נאָך אַמְּאָל אַ שְׁכָנָה זַיִן. בז' די מְחַשְּׁבָה וועָרט זַי וַיְלָעַר, אֲפִילּוּ ווֹעֵן דָּעַר בְּיַינָּאַטְיַינָּאַר קוּמֶּת בְּיַמְּאָג... בְּיַלְעָן روּפֶּט עַ צַּו זַד אַן שְׁטוּב, אַן אַזְהָר מְבָדֵר מִיט טַי, מִיט רַאֲבַעַנְעָס=סָאָק, ווֹאָס עַ הָאָט אַבְּגָעַקוּפֶּט בְּזַי אַפְּרִיצָאַט מַט נאָך גַּעַנְעַטְמָעַז זַלְעָן. פָּאָר בְּיַלְעָן דְּלַעַצְעַלְטָן עַ אוֹסָט דָּאָס גַּעַנְעַז הַארְץ אַיהֲרָס; ווֹאָס די קַונְדָּעָר שְׂרִיבָעָן פָּוּן אַמְּשָׁעָרָה, מסָרָט אַפְּט אַזְיָפֶן מַן.

און בְּיַלְעָן הַעֲרָט, שַׁאֲקָעַלְטָן מַוְתִּין קָאָפָּט, אַן אַזְיָפֶן פְּנִים סְמָאָרָעָט עַ זַּד אַיְזָכְוָלִיקָעָן ווֹאָס מַעְהָר אַיְפְּמָעָרְקוּמָקִינְט... .

— נַ, וַיְיַעַפְּלָט אַיְזָר די רַאֲבִינְעָס?

— אַ בְּחִידָר, — עַנְמָפְּעָרָט בְּיַלְעָן — עַם גַּעַתְמָת אַב דָּאָס הַארְץ... אַמְּאָל — רַעַיְתָּן עַ מַוְתָּאָז וַיְיַעַנְדָּרְגָּעָן קְוִי — פְּלַעַנְטָן בְּזַי מִיר שְׁטָעָהָן סָאָק פָּוּן יַאֲהָרָז, פּוֹעַג אַלְמָעָרָם סָאָקָעָן אַו עַד עַלְיוֹן הַשְּׁלוּם הָאָט גַּעַלְעָבָט.

וְעַלְדוּ די טַעַנְטַלְעָרָין. מַאֲטָן אַוְמַעְטַיְגָעָן מִינְעָן אַן חַאְפָט זַד אַגְּנוּגָעָן בְּגַלְעָז דָּעַר אַלְמָנוֹה נאָך אַ גְּלָאוֹן טַי, וַיְיַעַנְטָן זַד גַּעַוּוֹאָלָט דַּרְעָמִיט אַיְנְקוּפָּעָן בְּזַי נַאֲט אַיְזָנְקָעָ, עַר וְאַל עַי חַלְילָה נִיתְ שְׁטָרָאָפָּעָן וַיְיַלְעָן.

און ווֹעֵן עַם גַּעַתְמָט גַּעַהְן דָּעַר גַּרְזִיסָּעָר יוֹם=טֻוב פְּסָח, אַן זְלִידָע בְּאַקְטָמָט אַב מַזְחָה פְּרִיחָעָר פָּאָר בְּיַלְעָן, שְׁמַעַלְטָן בְּוַיְקָעָם פְּרִיחָעָר, קְוִיפֶּט אַ פָּאָר הַעֲנָהָעָר, דַּאֲמָלָס אַזְיָן זַי וְעַהְרָ אַזְיָן טַעַרְטַעְנִיגָּבָעָן בְּיַלְעָן, וַיְיַלְעָן זַי גַּעַרְעַנְקָט — אַמְּאָל, ווֹעֵן בְּיַלְעָן אַזְיָן גַּעַוּזָעָן די נְרוּסָעָע בְּעַלְחַבְּתִּים, אַן ווֹעֵן זַי הָאָט בְּזַי זַד גַּעַז הַאלְלָתָעָן שְׁלָנִים אַיְן קַיוֹאָרְטַוְרָאַנְטָעָן, בְּיַינְאַגְּנָעָן אַן בְּיַינְאַטְיַינְעָן אַן קוֹוָרְטַיְרָאַנְטָעָן קוּסְטַמְּנִיקָעָם, פְּלַעַגְעָן בְּזַי אַירָר אַמְּנָחָן גַּרְזִיסָּעָם עַופּוֹת. עַד הוּוֹם שְׁטָעָהָט נאָך אַיהֲרָ פָּאָר די אַזְיָגָעָן דָּעַר גַּרְזִיסָּעָר נַאֲלָאָגָנְכָעָר הַאָהָן, פָּאָר וְעַלְכָּעָן מִן הָאָט אַיהֲרָ אַמְּאָל אַן זַי=צַיְתָּן גַּעַבְאָטָעָן צַוְּעָז רַוְּבָּל, אַן זַי הָאָט נִתְ פְּרִיקְוּפָט, אַן אַיְצָט וְאַיְוִינְט וַיְיַעַנְטָן פָּוּן פְּרַעְמָרָעָה הַעֲנָהָעָר... קַאמְפָרְל אַן דָּאָרָפְ לִיְדָעָן פָּוּן פְּרַעְמָרָעָה הַעֲנָהָעָר... אַן וְעַלְדוּ דָעַר טַעַנְטַלְעָרָין גַּעַתְמָט דָעַר יוֹם=טֻוב מְטוּש

ניט איזן . וואם ע קאָלט און וואם ע עסט — איזן ע אין אַין
שראָע — צי בײַלע די אלמנה פערגינט אַיזהָר חאָטש , צי וועט ע
אַיזהָר קִין עַן הַרְעָנָט גַּעֲבעָן , חַלִּילָה .
און אַגְּנָץ יְוָמָ-טוֹב אַיזן ע אַיזהָר מַלְבֵּד : דָּא מִיט אַקְנִיָּה
דאָל , דָּא מִיט אַשְׁמִינְגָּל טַינְגַּטְמָס . — וואם נָאָל מַעַן טַהָּן
— אַנְיַאלְמָנָה ! . . .

דאָם גַּרְוִיסָּע גַּעֲווִינָם.

דָּאָם נְרוֹזִים עַגְוּוִינִים •

(דייאלאךן)

פֵּעַר זָאַנְעַן :

חַיִּים	א גָּעַלְעָר וְדָ פָּן אַיָּחָר 45 , חַאֲנְדְּאַלְטָ מִיטָּ לְאַטְּעָרְיוּ-צָעַטְלָאָן .
דְּבָרָה	וַיַּן צְוּוֹשְׁטָעַם וּוַיְבָּרֶךְ , אַיָּחָר 30 , אַ שְׁעֻנָּעַ, אַבְּאָר אַ בְּיָזָעַ אַן אַשְׁרְבִּיעָרָן , שְׁמַעְנְדוּבָּ אַגְּנְזְפּוּרְדָּעָן .
בְּרוּיְנְדְּעָל	דָּי אַלְטְּסְטָעַ טְאַקְטָעַר) חַיִּים/סָ קִינְדְּאָר פָּן דָּאָם אַרְשְׁטָעָן .
טִירָל	אַ צְעָהָן-יְצָהָרָהָגָן מְיַעְרָעָל (וַיְבָּרֶךְ .
עַטְּוִיל	אַ יְוָנָגָ שָׁעַן מְיַיְדָעָל , בְּרוּיְנְדְּלִים אַ חְבָּרְטָאָ .
זָעַלְיָג	אַן/אַלְמָאָר מְלָמָּד .
	וּוַיְנְבָּאָר פָּן שְׂטָעְדְּטָיל .
	דָּי הַאֲנְדְּלָוָגָן קְוָמָת פָּאָר בְּ תְּחִימָעָן אַן שְׁטוֹגָ .

א קְלִינְגְּשְׁטָעְדְּטְּיָהָגָ אַרְקָטָ בָּעַל-הַבְּתִישָׁ חָוָה , רַיְוָן אַוְיְגְּנְעָרְיוֹמָט .
דָּאָרָק דָּי צְוָוִי פְּעַנְסְטָעַר , וּוֹאָס זְעַנְעָן אַפְּעָן אַן דָּאָר הַוְּגָמָעָה .
וּוְאָנָד , זְעַהָעָן זְיָד צְוָוִת גְּרָגָעָ בְּמָאָר .
(א בְּלוּיָעָר הַמְּמָעָל אַן אַ הָעַלְעָר זְמָעָר-טָאָג) .

ערש טער אויפטריט.

בריענרטעל און עטיל.

ברינדרעך דעל: (א) מײַידעל פון א יאהר צוֹאנְצִיג, הוייך גע-
וואָקְסְעָן, מיט רױיטָעָה האָהָר ווּ בַּיְּ דַּעַם פָּאַטְּעָר, אַבְּעָר מִיט
שׂוֹאָרָצָע אָזְיָגָעָן. אַיְהָר גַּעֲוִיכְט אַיְן מִילָּד אָזְן חַנְּצְוָדִיג. וֵי
וַיַּצְטֵט נַעֲבָעָן אַ קְלִין שְׁפִינְגְּלָעָ אָזְן קַעַמֶּת, אַיְלְעָנְדִּין, אַיְהָרְעָ-
לָאנְגָעָה האָהָר, אָזְן ווּזָן עַ קַעַמֶּת וֵי אַיְנְגָעָן פָּוֹנְגָנְדָעָר, קְ-
מַעַן וֵי אַוִּיס ווּי אַיְפְּגָעָלְקְלִיבְּעָן וּגְעַן-שְׁטָרָהְלָעָן, אַדְעָר ווּי אַ
שְׁטָיקָ מַעְרָבָ-הַיְמָעָל, ווּזָן דֵי ווּן פַּעֲרָגְעָהָט) אַנְקָ אַיְל מִיט דֵי גַּרְיְסָע גַע-
אַיְקָ וּוּיל גַעַהָן שְׁנָעָל אַבְּגָנְהָמָעָן דָּאָס בְּלָאָט מִיט דֵי גַּרְיְסָע גַע-
וַיַּנְסָעָן, חָא, חָא ! דָּאָס ווּעַט וֵיַן גַעַלְעָט, אַז מִיר ווּעַ-

לְעַן טַאַקָּעָחָפָעָן אַ גַעַוְיָנָס ... חָא, חָא, חָא !
עַטְּיָל: (איַן דָּעַרְעַלְבָּר עַלְטָעָר ווּי בְּרִיעַנְרָעָל, אַבְּעָר
גַּאֲרָ אַנְדָּעָרָש גַעְבּוֹת : נִידְרָגָן, מַאְנָעָר, מִיט אַ בְּלָסָ-קְרָעָנְקִידָּץ
גַעְוִילָט. רַעַדְתָ שְׁטִיל) טָאַ קּוֹם שְׂוִין גַעְשְׂוִינְדָר ...

ברינדרעך דעל: ווּלְעַלְעָן נַוְמָעָר האַלְסָטו ?
עַטְּיָל: אַיְקָ גַעְוָנָקָנְגָשָׂט. (נוּהָמָט אַרְוִים אַ קְלִינְעָם
צַעַטְעָל אַזְן לַיְעַנְט) 8917 .

ברינדרעך דעל: גּוֹט ! זַיְעַבְּגָנְצָהָן אַיְן דָעָר טַיְישָׂ אַוִּיפָּ
הַעֲבָרְעָאִישָׂ גּוֹט ...

עַטְּיָל: (שְׁמִיְבָּלָט) מִיר ווּלְעַלְעָן שְׂוִין שְׁפָטָעָר וּזָהָן,
אוּבָ סְאַיְן גּוֹט .

ברינדרעך דעל: (גַלְיִיכְט וֵיך אַוִים מִיטָן גַּאנְצָעָן קָעָרְפָּעָר,
פָון ווָאָס זַיְקָמָט אַוִים הַיְיך אַזְן שְׁלָאָנָק) ווּאַס חִיקְסָט, אַז מִיר
גַעְוָוִינְעָן שְׁפָעָם, חַאְטָשָׂ דָרְיָי טַוְיְוָנָרָ רַוְבָּל, לְזִיף אַנְקָ אַטְּאָנָן
אַיְבָעָרָן גַּאנְצָעָן מַאְרָק ! (לוֹיפְט צַו צַו עַטְלָעָן, גַעְהָמָט זַיְאָרָם)
עַטְפָּעָלָעָן, ווָאָס ווּעַט דָאָס טַאַקָּעָלְיָן, אוּבָ מִיר ווּלְעַלְעָן גַעְוָוִינְעָן ?
חָא, חָא ! גְבוּרִים ! חָא, חָא ! ... זַיְקָ גַעַלְעָט שְׁלָאָפָעָן קְבִצְנִים
אַזְן אַיְפְּגָעָשְׁטָאָנָעָן גְבוּרִים ! אַזְן נַאֲך אָפְשָׂר גַרְעָסְעָרָעָ פָון מַאְלָ-

בָּאָנָם. חָא, חָא ! אַיְקָ ווּלְעַלְעָן טַאַנְצָעָן אַז שְׁפִינְגְּנָעָן ! ... אַז
קְלִיְעָרָ ווּלְעַלְעָן זַיְקָ שְׂוִין אַנְגִּיהָעָן, ווָאָס ווּלְעַלְעָן זַיְקָ שְׂוִין פָאָ-

סִצְן צו מִינְגַּר וּזְיָתֵךְ הַאֲחֶר . . . וְנוּ זָמָנוּ, עַטִּיל, נִשְׁתַּת אֹזִי ?!
 עַטִּיל : גַּעֲוָס . . .
 בְּרִינְדְּעַל : נַאֲרַעַלְעַ, אַנְאָרִימָן קָעַן זֶה נַאֲרִינִישָׂת
 אַנְתָּהָנוּ וְנוּ עָר וּוְיל .
 עַטִּיל : דָו הַאֱסָט עַיְדָעַקְט אַמְּעַרְקָא ! אַ נִיּוּם אַיִן
 שְׁטַעַטְפָּל !
 בְּרִינְדְּעַל : טַאֲקָע . . . אַנְאָרִימָן קָעַן נַאֲרִינִישָׂת וְנוּ,
 וְנוּ עָר אַיִן . . . וְנוּ גָּטָה הַאֲט אַיִם בַּעַשְׁאָפָעַן . . . עָר פֿערְעָה
 לִירְט וְנוּ גָּאנְצָעַן אַנְק . . . פֿע . . . אַ רְוֹח אַן דְּלוֹת דְּלוֹת
 טַאֲמָעַן אַרְטִין !
 עַטִּיל : (לְאַתְּמָ) אַ נִיּוּם קְרִיה . . .
 בְּרִינְדְּעַל : (וּוְאַרְפְּט אַרְיִיף זֶה) אַ נִרְוִוִּים שְׁוֹאָרְץ
 טִיך אַיִן אַיִן נְרִיכַת צַי גַּעַהַן) נַאֲמָנוּ, דָאָס נְרוֹוִיסָע גַּעֲוָינוּמָן
 אָנוּ ! . . . טְוִי מִיטָּדָר, עַטְעַלְעַל . . . גַּעֲלָעַט זֶה שְׁלָאָפָעַן
 קְבָּצָנִים ! מִמְּש אַתְּה וּוּעַטְשָׁעַרְעַ אָן קָעַנָּאן בָּאַלְד וּוּעַרְעַן דִּי
 נְרַעַסְטָע גְּבוּרִים . . . חַחַתְּחָה . (עַטִּיל לְאַתְּטָא נַאֲך אַיִדְר שְׁטִיבָה
 לְעָר, גַּלְעַן וְנוּ אַיִתְר וּוּידָעַקְול. בְּיַדְעָא אַב).

צְוַיַּת עָר אַזְיפְּטָרִיט.

(עַם קְוֹטָהָאַרְטִין דְּבוֹרָה, נַאֲך אַיִתְר גַּעַחַת חַיִם מִנְטָן טְלִית אַגְּבָה-
 מְעֻרָן אַרְעָם.)

דְּבוֹרָה : (זֶה שִׁיט אַיִם שְׁצָאוּעַל אַזְיפְּעַן טִיש) אֹזִי פִיעָל
 צְרוֹת, אֹזִי פִיעָל . . . אֹזִה דְּלוֹת ? חַיִם ! (וּצְטִים זֶה בַּיִם טִיש,
 נַעֲמָת אַרְזִים פָּזָן טָאָש דָאָס בְּיַכְלָל, אַפָּר לְאַטְעַרְיִיךְעַט-
 לְעַן, לְיִעַנְט פָּאָר זֶה) אַנְק וּזְהַל זֶה דִי הַאֲחֶר רִינְסָע . . .
 אַנְק קָעַן דָאָס גַּדְגִּישָׂת פְּעַגְעָסָעַן ! פָּזָן דִי הַעֲנָד הַאֲט עָר מִיר
 אַרְזִיסְגַּעַנוּמָעַן דְּעַם אַבְגָּעוֹאַיְגָעוּנָעַם לְאַבָּעַן בְּרִוְיִט ! אֹזִי מִנְקָר
 מְבוֹהָ צַו וְיַיְן ! . . . (זֶה חַאְפְּט זֶה פָּאָרִיךְאַפְּ).
 חַיִים : (גַּעַחַת צַו אַיִדְר צַו אָנוּ בָּעַט זֶה בַּי אַיִדְר וְנוּ
 בַּי 8 קִינְדָר) דְּבוֹרָה לְעַל, נַאֲרָעָנוּ, נַעֲרָהָם דִיְר נִשְׁתַּת צּוֹם הַאֲרָ-
 צָעַן, עַם וּוּעַט דִיְר נַאֲך הַלְּלָה פְּעַרְשָׁאָרְטָעַן . . .

ד בָּוֹרָה : (שטופת איהם פינדריך אב) לְאֹו ! לְאֹו ! גַּעַד
נָאָר צו מיר נישט צו ! .. גַּעַד נישט ! ..
חִיּוּם : (רוקט זיך אָב פון אַיהֲרֶר, בְּלִיעָבֶט שְׁטָעָהָן אֵין
מייטען שטיבּ, דִּי חָעֵנֶר אַרְאֶבְּגָלָאוּן, גַּעֲבָרְיאַלְעָן) .
ד בָּוֹרָה : אָן ווֹאָס הָאָב אֵין דָא צו טְהָן ? ! אָן ווֹאָס
זַיְן אֵיךְ דָא ? צְלִיעָב וּמְעַסְּפָוּגָעָן ?
חִיּוּם : (גַּעַת וִידְרָעֶר צו צו אַיהֲרֶר, שְׁטִילְמַיט אַשְׁמָלָהָן
לְעָלָה, ווֹאָס פָּאָסֶט נִישְׁתָּצְוָה זַיְן פָּעָרְדָּאָנָהָט פְּנִים) דִּבְּרוּהָיו,
נאָרָעָנוּי, אָן דָּאָס קִינְדָּר וּוּעָט דָּעַן נִישְׁתָּצְוָה זַיְן מְבָנָים אָן דִּינָּם ?
ד בָּוֹרָה : רִידְרָעֶר נִישְׁתָּצְוָה ! רִיעְרָעֶר נִישְׁתָּצְוָה ! אַיךְ וּלְגַעְגָּשָׂת
הָעָרָעָן ! אַלְעָן אַיְן דָא דִינְעָן ! (מִיט אַגְּפָטְגָּעָן גַּעֲלַעַטְעָר)
אַפְּלוּ דָעַר דְּלוֹת אַיְן דִּינְעָר ...
חִיּוּם : (זַיְן נִישְׁתָּצְוָה נִעְמָנָדָה אַיְן אַלְטָא אַיהֲרֶר וִידְלָעָרְטִיָּה
עַן) נִאָרְעָלָעָה, מַעַן קָעָן נָאָר נִאָרְנִישְׁתָּו וּוּסְעָן, סָאָרָא שְׁבָעוֹת
בַּיְּ אָנוּ וּוּצְטָה זַיְן ... מַעַן קָעָן נָאָר נִאָרְנִישְׁתָּו וּוּסְעָן, זַיְן אַיךְ
דִּינְר ... דַּו שְׁרִיעָסֶט אַנְצָט, וִידְעָלָסֶט מִינְךָ מִיטְמַן דְּלוֹת אָן עַם
קָעָן נָאָר גַּעַטְאָלָט זַיְן, אָוּ מִיר וּעְנָעָן שְׁוֹן נְרוּסָעָמָרִים .
מַעַן קָעָן נִאָרְנִישְׁתָּו וּוּסְעָן, זַיְן אַיךְ ... בְּרִינְדָּלָעָן אַיְן אַחוֹזָקָה
אוּוִיְּ דָעַר פָּאָסֶט נָאָלָן בְּלָאָט, בָּאָלָד בְּרָעָנָט זַיְן עַם, וּוּעָלָן
מִיר וּעְהָעָן דִּי גַּעַטְאָן פָּוּן דִּי גַּעַוְונָסָעָן ! (לְסָטְמָנָה) דָאָמָלָם
וּוּעָט שְׁוֹן נָאָר דִּינְר מִעְרָכָה וּוּעָרָעָן אַנְכָּנְדָּרָעָץ ... חָאָחָחָחָא !
ד בָּוֹרָה : (רַוְגָּה/דִּינְג) אָ, דַּו גִּסְטָ מִיר שְׁוֹן נָגָאנָ
לְאָגָג אַזְוִינָעָן הָאָפְנוּנוּנָעָן !
חִיּוּם : לְאָגָג, לְאָגָג אָוּן סְמוּאֵל פָּאָרֶט קוּמָעָן דִּי גַּוְטָע
שְׁוֹהָה, זַיְן בְּרָכָה וּוּעָט מְקוּיָּם וּוּעָרָעָן. זַיְן מְקוּיָּם וּוּעָרָעָן וּ
נִישְׁתָּאָמְנוּסֶט פָּאָהָרֶט צו אִיהם אַוּעָלָט ...
(עַם קוּמָט אַרְיָין וּלְיָגָג דָעַר מַלְמָד, אַ דָעַר שְׁמָאֵל יְוָדָעַל מִיט
אַ צְוּוֹתִיקָעָנְטָעָר, נְרוּזְלָעָר בָּאָרֶד, רַעֲדָת אָוּן הוּפְטָ צְוֹאָמָעָן .
דִּבְּרוּהָה, בַּיְּ זַיְן אַנוּקְוּמָעָן, גַּעַת שְׁנָעָל אַרְוִוִּים אָן אַ צְוּוֹתִיקָעָן
חוֹרֵד לִינְקָם .

דריטער אויפטריט.

זעליג און חיים .

זעליג : גוט מארגען, רב חיים! ... (פערחויסט זיך...)
חיים : א גוטער כאָרגען .
זעליג : העה-היעץ, מ'האט בעסער בעדארט זאגען א
גוטער הינט . . .

חיים : יא, בעסער טאָקע א גוטער העינט .
זעליג : (פערחויסט זיך) וואָס הערט זיך עפֿעַם גומט?
חיים : מײַן טאָלטער אַיז אוּזַע אֹוֵיף דער פָּאַסְטָן נאָכֶן?
בלאַט, זונַצֶּן . . . נאָט אַיז גוט אָונַ ער קעַן אָונַ אלָעַטְעַן צוּשִׁיקְעַן!
(גערטה ההן אָונַ צוֹרִיךְ אַיבָּעַרְן צִימָעַר).

זעליג : הערט אַזְהָר, ד' חיים, קְזִין סְךָ פָּעַרְלָאנְג אַזְהָר
נִישְׁתָּה . . . זְיַן . . . דָּאַס גְּרוּסָע גְּעוּווֹנָס לְאַז אַב, הע-היעץ
הָע, חָאַטְשׁ פָּאַר אַזְהָר, ר' חיים! אַזְהָר פָּעַרְלָאנְג נָאָר אַזְיכָּלְעַד.
אַזְהָר זְאַל קעַנְעַן אַוּזְקָטָרָאנְעַן מִינְעַן בְּלִינְעַר קְיַין אָרֶץ יְשָׁרָאֵל.
אַזְהָר ווּעַט דָּאַז פָּוּן מִיר נִשְׁתָּה לְאַקְעַן, דָּאַס אַיז מִין אַוְנְצָאַיִם
געַר בענְעָדָר. דָּאַרְטָעַן ווּאַלְטָט אַזְהָר מִין אַיְינְגַעַזְטָמָן אַז
שׂוֹהָל, ווּאַלְטָט גַּלְעַדְעַנְטָן צָו בִּיסְלַיךְ . . . בֵּין דָּרָר, ווּאַס אַז
טָאַר נִשְׁתָּה דָּעַרְמָאַהָנָעַן, ווּאַלְטָט מִין צָו זְיךָ גַּעֲרַופָּעַן . . .

חיים : גַּרְבִּילְיָד קעַן זְיַן . . . פָּאַרְוָאָס דָּעַן נִשְׁתָּה, ר' זְעַזְעַז
לִיג ? אַז ווּלְטָט מַעֲנְשָׁעַן גְּעוּווֹנָעַן, פָּאַרְוָאָס ווּאַלְטָט אַיְידָר נִשְׁתָּה
זְיַן אַיְנָעָרָ פָּוּן זְיַן ?

זעליג : (שמיגַעַט) לְזִיְּוִים, אַזְהָר האָב אַז אַכְּלִיכְזָא
קְלִינְעַם . . .

חיים : (דריטט) לאַטְט דָּעַרְפָּוּן! לאַטְט דָּעַרְפָּוּן! בָּוּ
מַילְעַנט נִשְׁתָּה דָּו שֻׁעְ�ָלְקָן אֹוֵיף דָּי אָוְינְעַן, ווִוִים מַעַן נִשְׁתָּה, אַ
גְּרוּסָעַר מַוְּלָא, אַ קְלִינְעָר. מַעַן דָּאַרְפָּהָבָעָן בְּטָהָן! —
דאָס אַיז דָּעַר עִיקָּר! אַיז אַ קְנִילְוָנָג האָט אַזְהָר?

זעליג : (נִימַּט אַ מַאַךְ מִיט דָּעַר האָנדָר) פְּרַעַנְט שׂוֹן בְּצָאַ
סָעַר גַּאֲרַנְשָׁט ! וּאו, ווּעַן! דָּעַר חָדָר מַתּוֹקָן האָט מִנְקָד דָּעַר!
הָרְגָּעַט, אַונְגָּעַט אַרְאָבָגָעַט ! אַז מַאְמִירָהָבָא אַז אַ פָּאַר

תלמידים, איז פרענט שווין גארנישט, וואם איך האב פון זיין, וואם איך שטעה וקה פון זיין אויס ? חפות הקבר אויף דער וועלט ! נישט אויטצדרערצעהלהן ! אוי, פערצעטען זיין מיר דין דמים ! און וואם ווילען זיין ? וואם ? מיננט איהר, עס געפֿעלט זיין נישט מײַן לערט ? נען ? חיליה ! אין חדר מותוקן ווילען זיין, נאָר אין חדר מותוקן ! צוֹלָאָעָנָע קינדער, זאל דער אויבערשטער אויסהטען. דער ביטען דער דלאָת, דין נוּיט, וואם זאל מען טהוּן ! אונטערן בעט בען האָלְטָען זיין זיך פון טיר, קענט איהר שוּין, ר' חיים, פערשטעהן מײַן נחת פון טײַנע תלמידים. עט . . .

חיים : (מנטביבהלהן) אַ שׁוּעָרָע וּוּלְטָן !
עליג : אוי, אַ בִּיטָעָר . . . אוי, אַ בִּיטָעָר . . .
(עם לוייפט אַרְנִין מִירֶל)

פֵּיעָרָטָעָר אַוִּיפְּטָרִיטָט.

(וּלְיג, חיים און מירל, אַ צָּהָן-יעַרְזָג מִירֶל מִיט אַ גַּטְמָג
בְּאוּגָנְלִיכָּן גַּעֲזָקָט, מִיט אַ גַּעֲרוֹיוֹטָן קָאָפּ גַּשְׂוִירָעָן
חוּאָרְצָעָה האָהָר).

מירל : (דערזעהט וּלְיגָעָן, שמייכָעָלט) גוֹט-סָאָרְגָּעָן, רבִי !
עליג : (צָעַרְטָלִיקָה) גוֹט-יאָהָר, טָאָכְטָעָרָקָע ! גַּעֲרָנְקָסְט
דִּין רְבִין ?

מירל : (שְׁעַמְּדוּדָג) יְאָהָר.
חיים : אַיךְ לְעָרָן מִיט אַיהָר אַלְיאָן צָו בִּיסְלָה.

עליג : סְאיָוִוִּיט אַיהָר גַּעֲזָעָן אַנְחָת צָו לְעָרָן : ווּיל
אָן הָאָט אַגּוֹט קָעָפָעָל.

מירל (شمײַיכָעָלט) טָאָמָע, אוֹ טִיר וּוּלְעָן גַּעֲזָיָגָעָן גַּעַלְדָּר,
חוּל אַיךְ וּוִידָעַר לְעָרָן בְּנֵי ר' וּלְיגָעָן . . .

חיים : אָודָאִי, גַּעֲזָוִוִּים, מִין טָאָכְטָעָר.
עליג : (מִיט אַ זִּיפְּצָ) גַּאֲרָנְשָׁט וּמִינְעָץ תַּלְמִידִים . . . אַיךְ
הָאָב גַּרְאָד יוֹנְגָלָעָץ צוֹלָאָעָנָע . . . דֵּין מאָכָעָס הָעָרָט מַעַן נִישְׁט, דֵּין
טָאָמָעָס זַעֲנָעָן אַמְּעָרִיקָאנָאָר . . .
מירל : (גַּעַתְּמָה צָו זָוָם פָּאָטָעָר) אַיאָ, טָאָמָעָ, סְאיָוִוִּיט,

אמת, או באָלֶד קענַען מיר געוועיגען דאס נרויסע געוועיגס ?
 חיימס : (שמעיעעלט) פאָרוואָס נוישט ? ... מיר קענַען געוועיג
 גען . (נלוּט איזה רגעזיכט).
 מירל : (ענטציזקט) און מיר קענַען וועלען די נרויסע גבוריים ?
 נאָר אָפְשָׁר גַּרְעַמְעַרְעַץ פָּאָרְמָלְבָּאָנְסָ ? אֵיךְ ?
 חיימס : אַלְּן, קָנוֹד מִינְסָ, אַיְזָה מַעֲלָה ? , אַז גָּאָט וּלְ...
 מירל : דָּאַמְּאָלָם וּולְ אַיְזָה אַזְּקָה שָׁעָן גַּעֲלִילְדָּט ? ...
 געוועיגס ! קָוְרָאָצָה קָלְיַדְלָךְ נָאָטוֹרָאָל, וְאַז מַאֲלָבָאָנָסָ מַיְדָעָל ? ... אַז
 אַז זַי בַּי זַיְךְ גַּרְוִיס . . . (פָּעָרְטָאָקְטָה זַיְךְ) אַז וּלְ בַּי זַיְךְ נוּשָׂט
 וּלְעַרְעַן גַּרְוִיס . . .
 חיימס : (לאָטָט) דאס אַנְגָּשָׁטוּ נאָר אִיצְּטָן .
 מירל : (זַיְכָּר) וּפְסָט וּהָן .
 (עם קומען אַרְתִּין צְוַי וַיְבָעַר)

פִּינְפְּטָעָר אָזִיפְטָרִיט

(דַּיְאַלְבָּעָ אַזְּנָה צְוַי וַיְבָעַר)

פְּרִיעָר וַיְבָעַר אַזְּנָה קָוָל :

— אַ גַּוְתָּעָר מַאְרָגָעָן, רַיְחִים .
 — אַ גָּטָמְאָהָר, זַגְצָט .
 דַּיְעַר שְׁטַע יָודָעַנְעַ : (אַ קָּרְעַנְקָלְיָה גַּעֲזִיכְט, אַזְּפָה וּלְ
 בַּעַן עַס לַיְעַנְעַן קָנִינְטִישָׁעַן פַּן וְאַרְגָּן) וְאַס הָעָרָת זַיְךְ, רַיְחִים ? עַס
 וּלְילָט זַיְךְ דָּאָס נָרוֹיסָעָ גַּעֲוִינְגָס . . . דַּיְגַּאנְצָעָ זַיְבָּצָעָג טַוְיזָעָנָר .
 חָנָן, חָנָן !
 זַעְלִינְג : אַזְּוִי פְּנַיְלָע אַזְּנָה נוּשָׂטָא . . .
 דַּיְעַר שְׁטַע יָודָעַנְעַ : לְאַז אַיְזָה אַנְיָקָה פָּאָר וּעְנִינְעָר, אַ
 מָהָ אַרְיוֹף, אַ מָהָ אַרְאָב, נאָר גָּטָמְאָהָר !
 חיימס : עַפְעָמָס וְאַמְּטָס זַיְךְ מַיְנָן טַאָלְבָעָר, זַי אַזְּוֹעָק אַזְּפָה
 דַּעַר פָּסָט נַאֲלָן בְּלָאָט . . .
 דַּיְעַזְוּוֹנִיטָעָ זַיְדָעַנְעַ : דַּעְרוֹוַיְלָל לְאַמְּרָה זַיְךְ אַקָּאָרִישָׁט
 וְעַזְעַן (בְּנִידָע וַיְבָעַר צְוַעַצְעַן זַיְךְ)

וְעַלִּיכָּה : הַעֲדָה ! אֵין זִיסֶּעֶת הַאַפְנָנוֹגָנָן . . .
חוּרִים : (נעחט אַגְנָעָרוֹלְדוֹבָן הָןָן אָונָן צְרוּרִק אִיבָּעָרָן שְׁטוּבָן)
יא , גַּסְטָן אֵי אַגְּנוּטָר , עָרְקָעָן אַלְעַמְעָן הַעֲלָפָעָן . . .
דָּי עַרְשָׁת עַיְדָע : (וּעַנְדָּת וְזַקְדָּא צְחִימָעָן , דָּא
צְחִימָעָן וְעַלְיָגָעָן , דָּא צְחִימָעָן שְׁבָנִיטָעָן) אַיהֲרָ מִינְשָׁתָרָא , רַיְזָלָגָן ,
אוֹ אַיךְ נְעַמְתָּם אַגְּצָטָעָל , מִינְזָאָה , אַדְרָעָר אַיךְ הַאָפָא אַוְיָף גַּעֲוִוִּינָן . . .
לְזִוְיָה ! חַוִּיפָת נַזְקָנָה נְגַדְּבִּישָׁת אָן ! בְּרוֹזָק הַשָּׁם פָּוָן סְפִינָן מֻלָּה הַאלָט אַיךְ
קְנָאָפָה וְזָאָם . . . נַאֲרָה חִימָיָן , וְאַלְגָעָנָר זַיִן , קָעָן צְוַשְׁתָעָהָן . . . אַיְצָה
טָעָר אֵי עָר , דָּאַטָּה וְזָקָר , נַאֲרָה קַאֲלַטְבָּלוֹתָגָן , אַבְכָעָר אֵוֹ עָרְקָיָטָמָן
מִיטָּן צְעָטָעָל , אוֹיְקָעָן שַׁר אַיְנְרִירִידָעָן . . . מִיטָּן גִּינְזָרָן מַסָּאָרָה רַיְיד —
קְוִימָט עָר , שְׁוּוּעָר אַיךְ אַינְךְ . . . אָונָן מַמְוָן נְעַמְתָּן . (חוּרִים לְאַכְטָה)
אוֹיְ מִילָּא , וּאוֹו וּוּחָרְטָם אַנְיָרְבָּמָאָן נְגִישָׁת אָן קִינְיָן קַעְרְבָּעָל . . .
קְוִימָט צְוָנָעָן — אָזְוִי אָונָן אָזְוִי , פִּינְגְּטָעָר קְלָאָט , מִקְעָן נְתַעַשָּׂר וּוּעָדָה
רָעָן , אַנְיָוּשָׁרְטָעָן , אוֹיְ מִעְן דָּאָה פָּאָרָט אַיְודָעָעָן מִיטָּא גַּרְיְינְגָר
דָּרְהָה אָונָן מִעְן לְאֹוֹת וְזַקְדָּא אַיְגְּרִירִידָעָן . . . כְּיוּוּסָם , אָפְשָׁר וּעַט דָּעָר
פָּאָרָט אַשְׁפִּיעָל טְהָוָן . . . אַבְכָעָר אַין גַּרְוָנָר הַאלָט אַיךְ קְנָאָפָה
וּוּזָאָם . . . עַט , עַט וּעַט שְׁוֹן מְסֻתָּהָא שְׁפִּיעָלָעָן . . . אַיךְ וּוֹלָן גִּינְזָרָה
אַזְגָּעָן וְזָאָם .

ח' ח' י' : (וין בעל-ירינט) דאס טוינ נישט. מען דארפ האָ בען בטחון, בטחון; פאַרוּאָס נישט... מ'מו דאָה געווינען... אָין אָ וועלט מענשען געווינען, אָנוֹוינע דען!
ד' צוֹוִיְיט יָודִיבָע : (אָ דנען אָין אָ דארע. אַינְגַעֲוִוֵּז
קעַלְתָ אַינְאַטְלָעּ צוֹרִיסְעַנְעַטְאַטְשְׁיַילָעּ) אָין אַיךְ זָאָג אַיךְ (ווענדט
אַיךְ צָוַעַר עַרְשְׁטָעַר יוֹרִינָעּ) אוֹ מעַן קָעַן גָּרְנִישַׁט ווּסְעַן, ווַיְלַל
בְּמַעַן רַיְקַט זֶיךְ נִישַׁט, ווּצְטַאַהַר גַּרְאַד גַּעֲווִינָעּ. אַט, אַיהֲר ווּצְטַאַהַר

די ערשות עי יודינע: יא, אמאָל אָו מען רילט זיך ניגש, קען קומען דֵי ישועה, אָן אמאָל אָו פַערקעררטס: אָרײַה ווועל אָך אַזְיכָה בְּרָעֶנְגָּען — מִין אַוְינְגָּעָן טַאַלְטָעָר, אַיזְּרָד קענט דָּאָך זיך (זונדרט זיך צ אַלעטטען) נו, אָו מִין דַוְאָשָׁע אַמִּידָעָל גַּעוּעָן אַרְיוֹן... אַפְּאַרְשָׂוֹן, אַו לַאלְקָעָם האָפָעָן אַין אַיהֲר צָרוֹה גַּעַשְׁפִּיעָלָט. זיך פְּלַגְמָן דַוְרָעָגָעָן שְׁפָאַצְרָעָן, פְּלַעַט זיך בְּרָעֶנְגָּעָן אַונְטָעָר אַיזְּרָד דַעַר מַאֲרָק! אַין אַיך בָּנָן גַּעוּעָן טַאַקָּע טִיט אַיזְּרָד

ועוד תקופ, האב געהאפט, נישט שייך, נחת האבען פון אייר אויפֿן פור, אייז לאזט זיך צום סוף אוייס פידראך! דארף דער שלטמול ברענגן צו מיר עפֿעס מיניעס א וויטטען קרוב, צום פרַי-יזו האט ער דא אין שטערטיל בעדראפט שטעהן... א הינגער צונגעשריג בענער... טוחוט נאט א נס אונ ער ציהת אroiס א גרויסען נומער אונ בליבט... על כל פנים אייז דער פריזיוו שווין גע'פֿטרט, דער בחור אייז ער בענער, אויף א שטעל, נעהמתן וועלציגן רובל א חזדש, אליך, דאקט זיך, בעסער וו געוואונשען, אונ מײַן מידעל אייז איהם אויך געפֿעלען, ער וויל אפיילו עפֿעס מעחדר נון, וו מײַן טאָלטער האט, אבער, איז סאייז געפֿעלען, אייז דאך שווין אנדראָץ רידער. בקייזר, די אונטעריטע שורה, ס'אייז בי' וו געווין מיט מול חתונה... אונ דאס יונגע פֿאָרַל איז מיט מל אועוּקְנֶעָפְּאָרְלָעָן קְפִּי וואָרְשָׁע, וואָ ער האט געהאט די שטעלע... געווים רעדט זיך דאס ניכער, וו עס מהות זיך, אבער די אונטעריטע שורה אייז אווי... אונ איך, נארישע יודענע, מײַן, איז דארף שווין גיליאָען זיך איז נחת קליבען, וואָם חיטט, א טאָלטער חתונה געמאָט! אונ וואָם פֿאָר א טאָלטער: א פֿאָרְשִׁין! א בילד! א בירלאָנט! הכלל איך בעקום דאס עריטע בריווועל — גוט! גע-דונגען א דיריהַלְעַ, געקוּיפֿט מעכּעל — גוט! מיט איין וואָרט — מצע מאָלט א לעבען מיט ליטען גלייהַ: א צוּוֹיטָעָם בריווועל, אויך טיַּעַרְעַ נוּעַם, דער מאָמָעַם הארץ וואָקסט!... בּוּ מֵהָאָ-דְּזַעֲוָעַט אָזָם אָזָם טאָלטער. אלין אָזָם מאָסְבִּיל!... מיט דער אונגענער האָרְעָוָאנָע. נו, וואָם אייז צו רידען... בקייזר, די אונטעריטע שורה: ס'אייז נישטאָ אָזָמְקָן בריווועל, צוּוּי אָזָם דרייך אָזָמְפָּרְעָן! א דְּזַפְּצָשָׁ קְלָאָפְּגָן, אייז נישטאָ דָּאָרְהָלְבָּעָר רָובָּל — נישט קְלָאָפְּגָן, שְׂפָּאָלָּט זיך דָּאָרְהָלְבָּעָרְסָם קְאָפְּ... בקייזר, דָּאָזָנְקָעָן נָאָט, זיך דָּאָרְהָלְבָּעָרְסָם אָרְיוּוּעָל: טְיַּעַרְעַ מַאְמִינְקָעָ, אָזָוּ, אָזָוּ, ער אייז קְרָאָנָק גְּנוּעָן... אָזָפְּאָלְיָעָן אוּפְּ דָּאָרְהָלְבָּעָר גוט, מִיר אייז פֿרְחָלְקָה! פֿערְקְרָעָנְקָט, פֿערְקְרָעָנְקָט — טְרָאָלְט אִיךְ מִיר — וּלְעָלָן וַיְיָנְ בְּלָעָן נָעָר, ווּעַט וַיְיָנְ פֿלִישָׁ... וּעַט ער לעבען, ווּעַט ער פֿערְדִּיעָנָעָן... קומט אָז נָאָך אָרְיוּוּעָל. בקייזר, ס'אייז אָקָר צו רַעְצָצָהָלָעָן: ער אייז גְּעוּנָר גְּעוּוֹאָרָעָן פֿון דָּעָר אָפְּאָלְיָעָן אוּפְּ די לְוָנָגָעָן, אייז

שווין דאנקען נאט גענונג , אבער אויז מסתמא ניט גענונג און עס פערנלווט זעה דעם דאקטאָר — ער האט דאָך אַבעגענוּמען עטלייכע צעהנדליגן קערפליך , וואָס די טאָלטער האט נעבעק דאס גאנצע לעבען געליבען פון דעם נאָדעלע ... אַ וועש-ניעטהָרְרִין געוּן ... אָ ? יאָ , וויל זינְך דאָך דער קליגער דאקטאָר ווייזען וואָס ער קען ! הָאָ ? וואָס ? זוּן ? פון וואָס אויז די מאָמע ווינְץ געשטארבען , פון וואָס די באָבָע , פון וואָס דער ווֹידָע און דער עַלטָּרְרִין ... אָון צום אומגלאַיק דאָרָף די מאָמע ווינְץ נָרָאָד טאָקע שטאָרבען פון סָולְכָּה טע ... נוֹ , אָיז גענונג , דער דאקטאָר האט דאס דערשמעקט און טעהָר דאָרָף ער נישט ! "אוֹוֹ אָון אָזֶוַי , אַיהֲר מות האָבָען אָדָאת" שׁעַ , אַ סָּאָסָנָאָזָעָן ווֹאלְד , מִילְך אָון אַיְיָר ... ווֹעֵר קָעָן אַיְסָדָעָר צעהָלָעָן ! אָון ער , דער אַיְדָעָם , קְרִינְטְּ גְּרוּסְּ שְׂרֻעָּק ... מִינְטָן , אָז די נְשָׁמָה קְרִינְטְּ שְׂוִין , שׁוֹנָאִי יִשְׂרָאֵל , אַרְזָים , וואָס מִינְטָן אַיהֲר ? (ז) שְׁפָרָט אַונְטָעָר מִיטָּן האָנְדָר די מַאְרְדָּע) וואָס מִינְטָן אַיהֲר , ער אוֹז נישט אַוּעָקָנָעָפָאָהָרָעָן אָון נָאָך אַין אַ פָּעָנָסִיאָנָאָט , אַרְדָּע ווֹעֵר ווֹיס ווַיְיָס דָּסָר רְופָט זַיְק ! ... אָון זַי , מִין טַאָלְטָעָר , וואָס זַוְּלִין זַי טְהָן , אָיז זַי אַפְּרִיחָשְׁבָּע ט גַּעֲקוּמָן זַי דָּרָר מָאָה מַעַן אַזְּיפָּה קְנָמְפָּעָט ... אָון אָט אָיז אַיְיךְ נְהָת . הָאָב אָיךְ , אָזֶוַי זַי טְעַן יָאָגָט , גַּעֲלָאָעָן זַיְהָ אַינְנָרִיךְדָּעָן אָין גַּעֲנוּמָעָן דַּעַם צְעַטָּל ... אַפְּשָׁד ... אַזְּוֹפָּה מִין טַאָלְטָעָר מָוָל . אַיהֲר מָוָל אָיז דָּאָך נָאָך פָּאָר אַיהֲר ... זַי אָיז נָאָך זַוְּגָג ...

די צוּוֹנִיתָע יְוָד עַבְעָע : עַט ... מִין פְּרִינְדָר , יְעַדְעָרָעָר מִוְתָן זַיְן פְּעַקְעָל צְרוֹת אָון ווּלְלָעָר אָיז שׁוֹזְרָעָר , ווֹיס קְיִינְעָר נִשְׁטָן , ווֹיל אָז מַעַן זַוְּלָט אַרְיוֹטָנָעָה אָנָגָעָן אַלְעַמְּעָנָם , זַוְּלָט זַי יְעַדְעָר גַּעֲחָפָט פָּאָר ווַיְגָעָם .

חַיִּים : אַנְיָלְטָעָר בָּל ...
זַוְּגָג : אַנְיָלְטָעָר ! (פָּעָרָהוּסְט זַי)

(עַס קְוֹמָעָן צְלוֹמָעָן בְּרִינְדָּעָל מִוְתָעָלָע , נָאָך אַיהֲר שְׁטוּפָעָן זַיְהָ אַרְיָין וַיְיִבְלָעָן אָין מִירְלִיךְ , הָעָרָעָן זַיְהָ נִימְשִׁין פָּוָן די גַּעֲוִינְסָעָן)

! עֲקַטְמַעַר אָוֹ פְּטָרִיט .

ברינגדעל : (קוים אבחאפענרג דעם אטערם) מאטען , את
איו דאס בלאט , איך האב עם אהן דיר נישט געוואלט עפער
גען ... איך האב זיך געשראכען ... א געלעקטער , קלעבען ,
עטיל האט געבעטען — עפערן , עפערן — אהן איך , נין אהן . אהן
דערל היעם .

(אלע צושטעלען זיך ארום חיימען , ווארטען אונגעדרולינג פיבער)
(האפטם)

חיים : (שטעחט אין מיטען שטוב , רופט אוים די געוויג)
סען 200 טויוונר רובל האט געוואונען דער נומער 12380 (אלע
לאווען ארaab די קעפ , גערדענקרנינג קלאר וויערט נומערן)

אלע : (אין איין קול) : נין !

חיים : פיער טויוונר האט געוואונען נומער 9873 .

צטיל : (גיט א שרעליכען געשריין) איך !

אלע : דו ? דו ?

צטיל : (געהתט איזרים איזידר נומער , וויטויט איהם חיימען)
חיים : נין . בײַ דיר אוּ נאָר 8917 . (אלע צופריידע-
גע , בעrhoונגעט לאַקען)

חיים : אלט טויוונר האט געוואונען — דער נומער 17480 .
די צוויניט ע יודען ע : איך , איך ? (וַיְהִי וּוְיִהְיֶה אִישׁ)

נומער , וועלכער שטימט ווירדר נישט . אלע לאַקען)

חיים : אלצעהן טויוונר האט געוואונען 12360 .
(אלע שוועינגן)

חיים : קיינער נישט ?

אלע : (בײַו אונגעדרולינג) קיינער נישט ... .

חיים : צווענציג טויוונר האט געוואונען דער נומער 14218 .
(וירדר שוועינגן אלע)

אלע : נו ווער ?

אלע : קיינער נישט .

חיים : (צוטראגען) וואָס הייסט קיינער נישט ... אהַך
האָב געהאַט דעם נומער . (האפטם שנעל דאס טאשען-טיכעל , ווילט .

די אלע , וואס שטעהן , קוקען איהם נאך מיט צופלאטע , דורך
שטיינע איגען) .
חיים : (נאגע שטיל , ווי ער וואלט זיך געפיהלט טולדוּן)
مالבאנס האט געוואונען ... מאלבאנס ...
אלע : (איין קול) מאלבאנס דער נבר , איי , איי !
(בלאמע , פערצוויזפעלטע שטעהן די אלע , וואס האבען זיך צונפה
געקליבען און ריהרען זיך נישט) .
עם קומט ארין פון צווייטען חדר דבורה ,

זין בענטער אויף מרט .

ד בורח : (גוט א ווילדען פערנאלטען געלעכטער . מיט
צונזעןעלענטע העדר אויפן הארצען , געהט זיו זו חימען) חא-חא-
חא , זו נרויסער שליטמול , זו האסט גענומען פאר אショוף מאל-
באנס נרויסען מול ! חא-חא ! איהם בויסטו געגאנען צעטעלען
פערקייפען ! ...
ברינדרע : (מיט האס) לאכט נישט איזו און שריעט נישט
אייזו ! דער טאטע פ. עט אלעמען צעטעלען און זעיר עס גע-
זינט , געווינט ... פערשטעהט איהר , וואס מען רעדט מיט אייך ?
חיים : (ווי ער וואלט וועלען בערוהינען דבורה) נארעלע ,
אייך וועל האט האבען פראצענטען ... (קוקט די איבריינע גומען) :
די איבריינע זענען קלינע געווינטען . נאר קרנס ! ...

די וויבער שטעהן שטומע , פערצוויזפעלטע ... זעליג אויז בלען
און שטיל ...

(דער פאראאנן פאלט לאנגואם ...)